

สถานการณ์พระพุทธรูปศาสนา

ทวนกระแสยศาสตร์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ธรรมสารนิยเพื่อ

พ่อ – แม่ – น้อง

๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

สถานการณืพระพุทศาศาสตรา:

ทวนกระแสนายศาสตรื

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN.....

พืมพ์ครังแรก (ในระบบ MAC) - ธันวาคม ๒๕๓๘

- คุณภานดา อารายงกูร คุณบพผา - ชวัช คณตกุล สำนักสพฐปฐปฐ
โรงพืมพ์สทธรรมิก; คุณสุพร วณิชกุล และครอบครวั

พืมพ์ครังที่ ... (จัดบรืบใหมในระบบ PC อัฒภลา-พืมพ์คณต) - สิงหาคม ๒๕๕๖ ๑,๐๐๐ เล่ม

- ธรรมทานอุทิส คุณพ้อสำราญ คุณแม่ชุนกั อารายงกูร และน้องจิตรา วัชรบุศราคำ

ข้อมูล: พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (อินศร จินตาปญโญ)

พืมพ์ข้อมูลต้นเดมในระบบ MAC, พ.ศ. ๒๕๓๘ (ต่อมา ข้อมูลสูญหาย)

คุณวีระ สันตบรูณั

แปลงสู่ฐานข้อมูลระบบ PC, พ.ศ. ๒๕๕๓-๕ (=ข้อมูลใช้งานจัดบรืบครังปัจจุบัน)

พืมพ์ที่

คำปรารภ

คุณกานดา อารยางกูร และคุณบุบผา คณิตกุล ได้นัดหมายพี่น้อง ลูกหลาน จัดพิธีทำบุญประจำปี อุทิศแก่ คุณพ่อสำราญ และคุณแม่ชุนกี อารยางกูร พร้อมทั้งน้องจิตรา วัชรบุศราคำ อย่างสม่ำเสมอมาตลอดเวลา ยาวนาน เริ่มแต่บำเพ็ญกุศลอุทิศแก่ คุณพ่อสำราญ อารยางกูร เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เป็นวาระแรก นับถึงบัดนี้ เป็นปีที่ ๒๒

เมื่อได้ตกลงกันว่าจะทำบุญประจำปี อุทิศแก่คุณพ่อสำราญ และคุณแม่ชุนกี อารยางกูร พร้อมทั้งน้องจิตรา วัชรบุศราคำ พร้อมทั้งในวันเดียวกัน ในบางปี ก็จัดพิธีใกล้วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันจากไปของคุณแม่ชุนกี อารยางกูร และบางปี ใกล้วันที่จากไปของน้องจิตรา คือวันที่ ๑๗ สิงหาคม

สำหรับปี ๒๕๕๖ นี้ ได้ตกลงประกอบพิธีทำบุญอุทิศเป็นการ ภายใน ณ วันอาทิตย์ที่ ๑๘ สิงหาคม และเห็นชอบให้พิมพ์หนังสือที่ระลึก คือ **สถานการณ์พระพุทธศาสนา: ทวนกระแสไสยศาสตร์** ซึ่งคุณกานดา และคุณบุบผา นั้นเอง ร่วมด้วยญาติมิตร ได้พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ ๑๘ ปีก่อนนั้น คือ ใน พ.ศ. ๒๕๓๘ (ชื่อเดิมไม่มี “ทวน”)

ขออุทิศกุศลที่เกิดจากกรรมทานนี้ แต่ คุณพ่อสำราญ และคุณแม่ชุนกี อารยางกูร พร้อมด้วยน้องจิตรา วัชรบุศราคำ กับทั้งหวังว่า หนังสือกรรมทานเล่มนี้จะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้กุศลกัลยาณธรรมงอกงามแพร่หลาย เพื่อให้ชีวิตและสังคมอุดมทั้งด้วยอามิสโภจทรัพย์และธรรมโภจทรัพย์ จารุญในความสุขเกษมคานต์ ตลอดกาลยี่เนนาน

ลูกๆ หลานๆ

๓ สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

นำเรื่อง	1
- แนะนำองค์ปาฐก	1
- ร่วมมุทิตา	3
สถานการณ์พระพุทธรักษา: ทวนกระแสไสยศาสตร์	๑
๑. เราเป็นอย่างไร?	๓
ข่าวร้ายแบบนี้ ก็คือข่าวดี ที่ควรรับใช้	๓
จากเทพ สุธรรม	๕
เมื่อไม่มีใครมาบังคับ ก็ต้องปกครองตัวเองให้ได้ ต้องเรียกร่องกับตัว และฝึกตนเองให้ทำ	๘
มีฤทธิ์มีเดช เป็นได้แค่ผู้วิเศษ หมดกิเลส จึงเป็นพระอรหันต์	๑๔
จะทำความดีอย่างพระโพธิสัตว์ หรือจะคอยขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์	๑๗
ชาวพุทธขาดการศึกษา เพราะพระไม่สอน หรือพระไม่มีความรู้ที่จะสอน	๒๐
พระสงฆ์กับชาวบ้าน สู้อุปถัมภ์กันที่ปริวิต	๒๓

- หลักการหล่นหาย ระบบก็พังทลาย
ศาสนาเสื่อมสังคมสลาย เพราะผลกระทบร้ายร่วมกัน ๒๙
- วัตถุมงคลนั้น พระสมัยก่อนก็ให้เหมือนกัน
ใครว่าเหมือน ไม่เหมือนกันหรอก ๓๒
- นับถือพระพุทธศาสนาแล้ว
ทำไมยังเกี่ยวข้องกับของขลัง ๓๔
- เวลานี้ คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
หรือนับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก ๓๘
- ดัชนีชี้สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
จากเทคโนโลยี ฝรั่งเศสได้ความรู้-สู้สิ่งยาก ๔๖
- จากเทคโนโลยี ไทยได้ความสบาย ยังไม่ต้องทำอะไร ๕๐
- พอเถาะ คาถาหมุ่หมิบำพรางของไสยศาสตร์
ฟังองอาจด้วยพุทธคาถา ที่ชี้ทางปฏิบัติชัด ให้เกิดปัญญา ๕๕
- ๒. เราจะทำอย่างไร?** ๖๙
- พัฒนากำลังคนขึ้นไป ให้มีคุณสมบัติตามหลักการ ๖๕
- พระปรากฏตัวเมื่อไร
จะพูดหรือไม่ ก็ต้องให้ธรรม ๗๑
- ถ้าระบบความสัมพันธ์ยังดี
ก็รักษาพระศาสนาและสังคมได้ ๗๙
- ตื่นตัวขึ้นมา จะได้ตั้งตนขึ้นใหม่
ให้พระสงฆ์เป็นปัจจัยสร้างสรรค์พัฒนาคนและสังคม ๘๔

ถ้าการปกครองเสียหลัก

อาจนำพระออกจากพุทธศาสนา	๘๗
ถ้าเอาแต่ตามบ้านเมือง จะเสียหลักของตัว	๙๐
ด้านรูปแบบ ตามบ้านเมืองได้บ้าง	
แต่ด้านสาระ พระต้องนำและเป็นผู้ให้	๙๖
มนุษย์ไม่มีการศึกษา สู้แต่สัตว์ธรรมดาก็ไม่ได้	
แต่พอมนุษย์ฝึกตนดี ก็ประเสริฐยิ่งกว่าเทวดา	๑๐๐
มนุษย์ที่ฝึกดี มีชีวิตที่ศึกษาเรื่อยไป	
ในกระบวนการบูรณาการที่ครบทุกด้านเต็มทั้งคน	๑๐๓
พอสุข พอสำเร็จ หรือดีขึ้นมา	
หายากคนที่จะไม่ตกหลุมความประมาท	๑๐๕
ศึกษาคอยฝึกฝนปรับแก้ มีแต่เจริญพัฒนา	
ไม่ประมาทมาหุนเร้า ยิ่งก้าวหน้าไม่หยุด	๑๐๙
โลกต้องการการศึกษาที่พัฒนาคนได้ถูกต้อง	
เรามาให้คำตอบสนองความต้องการของโลกกันเถิด	๑๑๒
บันทึกท้ายเล่ม	๑๑๙

นำเรื่อง

แนะนำองค์ปาฐก*

เพื่อให้เป็นโอกาสที่ควรแก่การปิติยินดียิ่งๆ ขึ้นไปในการแสดงมุทิตาจิตแด่อาจารย์ทั้งสอง คือ ท่านอาจารย์กรุณา กุศลาลัย และท่านอาจารย์จำนงค์ ทองประเสริฐ ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดการแสดงปาฐกถาธรรมพิเศษ

การแสดงปาฐกถาธรรมพิเศษนี้ มีการถ่ายทอดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในโอกาสนี้ด้วย เพราะฉะนั้นจึงถือเป็นประเพณีที่จะต้องแนะนำองค์วิทยากรที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับงานครั้งนี้ เพื่อให้ท่านผู้ฟังทางบ้านได้ทราบเกียรติคุณขององค์วิทยากรผู้ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมอย่างยิ่งกับงานในวันนี้ คือ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์พระธรรมปิฎก

พระเดชพระคุณเป็นผู้สำเร็จการศึกษาสูงสุดในฝ่ายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค ขณะเป็นสามเณร จบปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้บริหารมหาวิทยาลัยนับแต่จบการศึกษา จนถึงขั้นสูงสุดในตำแหน่งก่อนที่ท่านจะลาออกไปนิพนธ์หนังสือที่มีชื่อเสียงมีเกียรติคุณมากมาย

* คำกล่าวแนะนำองค์ปาฐก โดย พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) รองอธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๖ คือ พระพรหมบัณฑิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ตำแหน่งสุดท้ายของท่าน คือ รองเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นับแต่นั้น ท่านได้ปฏิบัติงานในการเผยแผ่พระศาสนา ได้เป็นกำลังสำคัญในด้านวิชาการของคณะสงฆ์

งานนิพนธ์ที่ถือว่าเป็นเพชรน้ำเอกของการศึกษาพระพุทธศาสนา ก็คือ หนังสือ พุทธธรรม และได้มีงานอื่นๆ อีกมากมาย จนได้รับรางวัลและการยกย่องมากมาย เป็นแบบอย่าง เป็นที่ภูษานุคติของผู้จบการศึกษาและของครูบาอาจารย์แห่งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ล่าสุดท่านได้รางวัลในระดับโลก คือรางวัลจากยูเนสโก ชื่อว่า ‘รางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ’ ซึ่งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดแสดงมุทิตา ณ พระอุโบสถวัดมहाธาตุแห่งนี้ในปีที่แล้ว และเหมือนกับว่าเป็นการส่งต่อความยินดีนั้นมาให้แต่อาจารย์ทั้งสองในวันนี้ พระเดชพระคุณได้กรุณารับเป็นองค์วิทยากร มาแสดงปาฐกถาธรรมพิเศษ ซึ่งโดยส่วนตัวของท่านวิทยากรนั้น ก็คือมามุทิตาด้วยธรรมบรรณาการ แต่ท่านอาจารย์ทั้งสอง ร่วมกับเราท่านทั้งหลายในโอกาสนี้

บัดนี้ถึงเวลาอันสมควรแล้ว กระผมในนามผู้บริหารมหาวิทยาลัย ขอกราบอาราธนาพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์พระธรรมปิฎกได้แสดงปาฐกถาธรรม แก่ที่ประชุม และท่านสาธุชนผู้รับฟังการถ่ายทอดที่อยู่ทางบ้านผ่านทางวิทยุกระจายเสียง ณ บัดนี้

ขอกราบอาราธนาครับ

ร่วมมูทิตา

ขอประทานโอกาส พระเดชพระคุณองค์สภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ที่เคารพอย่างสูง ท่านเจ้าคุณอธิการบดี พร้อมด้วยคณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักเรียน แห่งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และท่านนายกสมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในนามของศิษย์เก่าทุกท่าน

โดยเฉพาะพิเศษ ขออำนาจพร ท่านอาจารย์กรุณา กุศลาลัย และท่านอาจารย์จำนงค์ ทองประเสริฐ

ในโอกาสแห่งพิธีที่เป็นสิริมงคลยิ่งครั้งนี้ คือการที่ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดพิธีแสดงมูทิตาจิตแด่ท่านอาจารย์ทั้งสอง เนื่องในการที่ท่านอาจารย์กรุณา กุศลาลัย ได้รับรางวัลศรีบูรพา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ และท่านอาจารย์จำนงค์ ทองประเสริฐ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน

การจัดพิธีครั้งนี้ เป็นทั้งการแสดงมูทิตาจิตด้วย และเป็นการแสดงกตัญญูตเวทีตารธรรมด้วย โดยที่ท่านอาจารย์ทั้งสองนั้นตั้งอยู่ในฐานะเป็นบุพการีของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นผู้สอน และเป็นผู้บริหาร ได้เป็นส่วนร่วมสำคัญที่ทำให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเจริญก้าวหน้าสืบมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการได้มีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้นตั้งตัวของมหาจุฬาฯ ด้วย

มหาจุฬาฯ นั้น เรียกได้ว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมาด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น บุคคลที่เข้าร่วมสร้างสรรค์มหาจุฬาฯ ในระยะแรกจะต้องมีความเหน็ดเหนื่อยมากเป็นพิเศษ จึงถือว่า

ท่านมีความสำคัญ และเป็นผู้มีพระคุณอย่างสูง

อย่างไรก็ตาม คุณความดีของท่านอาจารย์ทั้งสองทั้งหมด ทุกท่านก็คงจะได้ทราบจากเกียรติคุณที่ได้ประกาศในที่ประชุมไปแล้ว และต้องขอประทานอภัยด้วยที่กระผมได้มาถึงที่ประชุมช้า จึงไม่ได้มีส่วนร่วมในการประชุมส่วนเบื้องต้น

ที่กล่าวมานี้ เป็นด้านส่วนรวม

ในส่วนตัวเองที่มาเป็นผู้แสดงปาฐกถาธรรมในวันนี้ ก็ได้มีความสัมพันธ์กับท่านอาจารย์ทั้งสอง โดยที่ว่า เมื่อตัวกระผมนี้เรียนอยู่ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ได้เป็นศิษย์ของทั้งสองท่าน อาจารย์ ท่านอาจารย์กรุณา กุศลาสัย ได้เคยสอนวิชาพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ ตอนที่อยู่ชั้นพุทธศาสตร์ปีแรก แม้จะเป็นช่วงสั้นระยะหนึ่งก็ตาม

อีกท่านหนึ่ง คือ ท่านอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐนั้น ท่านได้เป็นอาจารย์สอน ตลอดระยะเวลาทั้งช่วงต้นและช่วงท้ายในชั้นพุทธศาสตร์ ๔ ปี และก่อนนั้น ตอนที่มหาจุฬาฯ มีการจัดชั้นสอนประโยค ๕ และประโยค ๖ ที่ท่านอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐสอนอยู่ด้วย ก็เคยไปฟังท่านเป็นส่วนพิเศษ นอกจากนั้นท่านก็เป็นผู้บริหารระดับสูงอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา เมื่อกระผมเริ่มทำงานที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนี้

อนึ่ง ท่านอาจารย์จ่านงค์เป็นศิษย์เกา รุ่นแรกของมหาจุฬาฯ ท่านจึงมีความสัมพันธ์กับมหาจุฬาฯ ทั้งในฐานะที่เป็นศิษย์เกา รุ่นแรก เป็นผู้บริหาร และเป็นอาจารย์ จึงเป็นที่น่ายินดีที่ได้มีโอกาสมาร่วมพิธีครั้งนี้

คุณงามความดีที่ท่านอาจารย์ทั้งสองได้บำเพ็ญไว้แก่มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นส่วนที่สมควรแก่การมีน้ำใจแสดงออก

การที่บุคคลในสถาบันอื่นได้ตัดสินวินิจฉัยมอบรางวัลศรีบูรพา แก่ท่านอาจารย์กรุณา กุศลลาสัย ก็ตาม ได้ตั้งท่านอาจารย์จำนงค์ ทองประเสริฐ เป็นเลขาธิการราชบัณฑิตยสถานก็ตาม อันนั้นก็เป็นส่วนคุณความดีของสถาบันและองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ แต่เมื่อมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยได้ทราบแล้วมาจัดพิธีแสดงน้ำใจ ก็เป็นส่วนอันสมควรสืบเนื่องจากการที่ทางมหาจุฬาลงกรณ์ ได้มองเห็นตระหนักรู้ในคุณความดีงามของท่านอาจารย์ทั้งสองนั้น เป็นการอนุโมทนา และร่วมแสดงมุทิตาจิต

พร้อมกันนั้นอีกด้านหนึ่งก็คือ ขออนุโมทนาต่อท่านผู้นำของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย คือพระเดชพระคุณองค์สภานายกมหาจุฬาลงกรณ์ และท่านอธิการบดี พร้อมทั้งชาวมหาจุฬาลงกรณ์ด้วย ที่ท่านมีน้ำใจอย่างยิ่ง ได้จัดพิธีเช่นนี้ทุกโอกาส คือ ท่านไม่ได้นิ่งนอนใจ ไม่ได้ทอดทิ้ง ไม่ได้ปล่อยปละละเลย คราวใดมีบุคคลในวงการมหาจุฬาลงกรณ์ ได้ทำสิ่งที่ดีว่าเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ท่านก็ได้แสดงออกเช่นนี้ตลอดมา เป็นที่น่าซาบซึ้งใจ

เพราะฉะนั้น ในวันนี้ การที่ได้มาแสดงปาฐกถาธรรมครั้งนี้ ขอถือว่าเป็นการแสดงมุทิตาจิตต่อ ท่านอาจารย์กรุณา กุศลลาสัย และท่านอาจารย์จำนงค์ ทองประเสริฐ ด้วย พร้อมกันนั้นก็แสดงความซาบซึ้งในน้ำใจของพระเดชพระคุณองค์สภานายกมหาจุฬาลงกรณ์ ท่านเจ้าคุณอธิการบดี และชาวมหาจุฬาลงกรณ์ ทั้งปวงด้วย

สำหรับตัวกระผมเอง วันนี้ ท่านให้มามีส่วนร่วมโดยแสดงปาฐกถาธรรม

การแสดงปาฐกถาธรรมวันนี้ ควรจะพูดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท่านอาจารย์ทั้งสอง หรือเรื่องที่เป็นสิริมงคล แต่ตอนที่ท่านรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัยไปนิมนต์ ได้ปรารภกันท่านองว่า น่าจะพูดเรื่อง พระพุทธรศาสนากับไสยศาสตร์

ว่าที่จริง เรื่องนี้ก็ดูไม่ค่อยจะเหมาะกับโอกาสนี่ที่เป็นมงคล เพราะคล้ายกับเป็นการเอาเรื่องที่ไม่ค่อยเป็นมงคลมาพูด แต่ถ้ามองในแง่ที่มุ่งเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เราถือโอกาสยกเองงานที่เกี่ยวกับท่านอาจารย์ทั้งสองมาเป็นจุดปรารภ เพื่อจะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แม้จะพูดสิ่งที้อาจจะไม่ค่อยดีงามนัก ในสายตาของคนทั่วไป ก็คงไม่เป็นไร เป็นการถือว่าท่านได้ให้โอกาสที่จะทำสิ่งที้อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

เพราะฉะนั้นจึงถือว่า วันนี้เรามาใช้โอกาสมงคลนี้พูดกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปของพระพุทธรศาสนา ท่านอาจารย์ทั้งสอง เท่าทีท่านทำงานมานี้ ก็มุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพราะฉะนั้น การทีเรามาช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาของส่วนรวม แม้จะพูดเรื่องไม่ดีทีเป็นปัญหา ก็เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ ท่านก็ยอมยินดีด้วย

เพราะฉะนั้น จึงขอประทานโอกาสท่านอาจารย์ทั้งสองทีจะพูดในเรื่องทีถือว่อาจจะไม่ค่อยเป็นที่สบายใจนัก แต่ทั้งนี้ก็มุ่งเพื่อแก้ไขปัญหา และช่วยกันสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนรวมของพระศาสนา และสังคมของเรา ดังได้กล่าวแล้วนี้

สถานการณ์พระพุทธศาสนา

ทวนกระแสไสยศาสตร์

สถานการณ์พระพุทธรูปศาสนา
ทวนกระแสยศาสตร์*

- ๑ -

เราเป็นอย่างไร?

ข่าวร้ายแบบนี้ ก็คือข่าวดี ที่ควรรับใช้

เวลานี้ ทุกท่านย่อมสนใจข่าวคราวความเป็นไปในวงการพระพุทธรูปศาสนา โดยเฉพาะคือ เรื่องข่าวร้ายเกี่ยวกับความประพฤติของพระสงฆ์ ที่มีต่อเนื่องตลอดมาเป็นเวลาประมาณ ๑๐ ปีแล้ว พอระลอกโน้นผ่านไป ยังไม่ทันเสร็จจลัน ระลอกใหม่ก็เกิดขึ้นอีก และไม่ทันไรเดี๋ยวก็นี้อีก ข่าวร้ายได้ตามติดกันมาเรื่อยๆ

ข่าวเหล่านี้ล้วนคลอนความรู้สึกรู้สึกของพุทธศาสนิกชน และความรู้สึกของคนไทยโดยทั่วไป จนกระทั่งมีการใช้คำว่า *วิกฤตศรัทธา* หมายความว่า ชาวพุทธเราเริ่มมีความรู้สึกไม่มั่นใจในพระพุทธรูปศาสนา โดยเฉพาะคือในพระสงฆ์ จนอาจจะเสื่อมความเชื่อความเลื่อมใสไปได้

---

* ปาฐกถาธรรม ในโอกาสที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นเจ้าภาพจัดพิธีแสดงมุทิตาจิตแก่ อาจารย์กรุณา กุศลาลัย ในการที่ได้รับรางวัลศรีบูรพา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ และอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ ในการที่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน ณ พระอุโบสถวัดมหาธาตุ วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๘

ข่าวที่พูดถึงเหล่านี้ ถือว่าเป็นข่าวร้าย แต่เมื่อมีใครมาถาม กระผม ก็จะต้องบอกว่า มันเป็นทั้งข่าวร้ายและข่าวดี

ข่าวร้ายนั้นก็เห็นชัด รู้กันอยู่แล้ว ไม่ต้องอธิบาย แต่ที่ว่าเป็นข่าวดีนั้น เป็นอย่างไร ที่ว่าเป็นข่าวดีนั้น เป็นไปโดยมีเงื่อนไข หมายความว่า ถ้าเรารู้จักถือเอาประโยชน์จากข่าวเหล่านี้ ก็กลับดี เพราะเป็นโอกาสที่จะสร้างสรรค์

ทำไมจึงว่าเป็นโอกาสที่จะสร้างสรรค์ ทำให้เป็นข่าวดีได้ เพราะข่าวที่รุนแรงอย่างนี้ เป็นสัญญาณเตือนภัย และเป็นเสียงปลุกที่จะทำให้ชาวพุทธตื่นขึ้นมา แล้วก็สำรวจดูตัวเองว่า สิ่งที่เราได้ประพฤติปฏิบัติตลอดจนเชื่อถือกันมา ที่เรียกว่าเป็นพระพุทธานุชาตินั้น ถูกต้องหรือเปล่า เป็นพระพุทธานุชาตินจริงหรือไม่ ทำไมจึงมีข่าวคราวพระสงฆ์เป็นอย่างนี้

ถ้าพวกเรานับถือและปฏิบัติถูกต้อง ก็ไม่น่าจะเป็นอย่างนี้ มีอะไรผิดพลาด ถ้ารู้ตัวว่ามีอะไรผิดพลาด เราก็จะได้แก้ไข

ถ้าเราถือเอาประโยชน์อย่างนี้ได้ ข่าวร้ายก็กลายเป็นข่าวดี เพราะทำให้เราตื่นขึ้นมา และทำให้เกิดการแก้ไขปรับปรุง ดีกว่าจะไม่มีข่าวอย่างนี้ เพราะถ้าไม่มีข่าวอย่างนี้ หากว่าเรามีความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติที่ผิดอยู่แล้ว เราก็จะหลงผิดต่อไป เมื่อหลงผิดต่อไปโดยไม่รู้ตัว ในที่สุดความเสื่อมก็จะมาถึง กลายเป็นความหายนะ และความพินาศ

เหมือนกับคนที่หลับใหลอยู่ ถูกกระแสน้ำพัดพาจนกระทั่งไหลตกเหวไปเสียก่อน เลยตายโดยไม่รู้ตัว แต่ถ้าหากว่าในระหว่างที่ถูกกระแสน้ำพัดพาไปนั้น ไปสะดุดอะไรเข้า ทำให้ตื่นขึ้นมา ก็

ตะเกียกตะกายออกจากกระแสน้ำนั้น แม้จะบาดเจ็บบ้าง ก็ยังอาจจะเอาตัวรอดฟื้นคืนชีวิตได้ จึงเป็นประโยชน์

เพราะฉะนั้น เมื่อมองดูเหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้น ถ้าเรามีโยนิโสมนสิการ รู้จักคิดพิจารณา ก็หาประโยชน์ได้จากสถานการณ์นั้น สามารถทำให้เรื่องร้ายกลายเป็นดีได้ เพราะฉะนั้น ชาวร้ายจึงกลายเป็นชาวดีได้ ถ้าชาวพุทธเรารู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์ อย่างน้อยก็ทำให้เราตื่นขึ้นมา

แต่ถ้าเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้นแล้ว ก็ยังหลับกันต่อไป ไม่แก้ไข ถ้าอย่างนั้น ก็น่าเสียใจ ว่าชาวร้ายนั้นจะเป็นชาวร้ายโดยสมบูรณ์ และจะนำมาซึ่งชาวร้ายยิ่งๆ ขึ้นไปกว่านี้อีก

เป็นอันว่า ตอนนีถึงเวลาแล้ว ที่ชาวพุทธควรจะได้ตื่น และลุกขึ้นมาแก้ไข

จากเทพ สู่วิธรรม

เมื่อพูดถึงชาวร้ายเหล่านี้โดยโยงไปหาความเชื่อถือ และความประพฤติปฏิบัติของชาวพุทธ ก็เลยจะขอถือโอกาสกล่าวถึงหลักการ หรือหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาสัก ๓ ข้อ

ขอเอา ๓ ข้อนั้นมาเป็นบทตั้ง สำหรับสำรวจว่า เวลานี้ หลักการเหล่านี้ ที่ถือว่าเป็นตัวแท้ของพระพุทธศาสนานั้น เรายังเชื่อถือถูกต้องและปฏิบัติถูกต้องหรือไม่ และพิจารณาโดยสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ขอพูดถึงหลักการ ๓ อย่างนั้นก่อน

หลักการที่ ๑ คืออะไร ขอย้อนกลับไปพูดถึงการเกิดขึ้นของ พระพุทธรศาสนา ใครๆ ก็รู้ว่าพระพุทธรศาสนาเกิดขึ้นในอินเดีย ที่ เรียกว่า ชมพูทวีป และเกิดนานแล้วเมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีก่อนโน้น เรามาย้อนดูภูมิหลัง คือสภาพพื้นเพของสังคมอินเดีย ก่อนที่ พระพุทธรศาสนาเกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร และทำไมพระพุทธรศาสนา จึงเกิดขึ้น

ชาวอินเดียนั้น แต่เดิมนับถือศาสนาพราหมณ์ ความ เชื่อถือและหลักปฏิบัติของศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลครอบงำ สังคมอินเดียทั้งหมด ประชาชนถูกสอนให้มีความเชื่อในพระผู้เป็น เจ้า คือ พระพรหม ผู้สร้างโลก และสร้างสรรพค้ำบันดาลชะตากรรม ของมนุษย์ทั้งหลาย

สังคมมนุษย์ที่ถูกสร้างสรรค้ำขึ้นมา นั้น ถูกกำหนดโดยองค์ พระผู้เป็นเจ้า คือพระพรหม ให้แบ่งกันโดยชาติกำเนิดเป็นชนชั้น ต่างๆ เรียกว่า *วรรณะ ๔* เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นแพศย์ เป็นศูทร ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นตามชาติกำเนิดตลอดชีวิต

ความเชื่อในอำนาจดลบันดาลของเทพเจ้าต่างๆ ทำให้คน ในชมพูทวีปนั้น หวังความอยู่รอดปลอดภัย และโชคลาภความสุข สิ่งที่ปรารถนาจากการดลบันดาลของเทพเจ้า

เมื่อหวังผลประโยชน์ความสมปรารถนา จากอำนาจดล บันดาลของเทพเจ้า ก็ต้องอ่อนนออน ในการอ่อนนออน ก็ต้องเอาอก เอาใจ ชาวอินเดียจึงได้พยายามเอาอกเอาใจเทพเจ้าทั้งหลาย โดย ประดิษฐ์ประดอยวิธีการเอาอกเอาใจต่างๆ ขึ้นมามากมาย อย่างที่ เรียกว่าเป็นการเซ่นสรรวงอ่อนนออน

การเช่นสำรวจอ็อนวอนนั้น เมื่อทำไปแล้ว ก็ไม่รู้ว่าเทพเจ้า จะพอใจหรือไม่ การเอาอกเอาใจจึงไม่มีที่สิ้นสุด คราวนี้ เช่นสำรวจ ไปเท่านี้ ก็ยังไม่ได้รับผลที่ต้องการ แทนที่จะหาความจริง กลับนึก ว่าตัวเองเช่นสำรวจไม่พอ พระผู้เป็นเจ้าของหรือเทพเจ้ายังไม่โปรด ก็เลยต้องเพิ่มเครื่องเช่นอีก

พอเพิ่มไปแล้ว เกิดพอดีได้รับผลที่ต้องการ แต่น้อยหน่อย ก็ นี้กว่า เอ้อ! นี้เราถวายเครื่องเช่นไปเท่านี้ท่านพอใจให้มาหน่อย นี้ ถ้าเราถวายเครื่องเช่นมากกว่านี้ ท่านคงจะโปรดมากกว่านี้ เราคง จะได้รับผลมากกว่านี้ ก็เลยเติมและเพิ่มเครื่องเช่นเป็นการใหญ่

ต่อมา เจ้าพิธีคือพรหมณ์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ติดต่อกับเทพเจ้า หรือพระผู้เป็นเจ้าของได้ รู้ความประสงค์ของเทพเทวาทังหลาย ก็มา บอกอีกว่า นี่นะ เทพเจ้าองค์นั้น ซึ่งมีความสามารถเก่งในทางนี้ บันดาลสิ่งนี้ได้ ชอบเครื่องเช่นแบบนี้ องค์โน้นเก่งในทางโน้น ชอบ เครื่องเช่นแบบโน้น เอาละซี

ทีนี้ เมื่อต้องการผลประโยชน์ด้านไหน จะบวงสรวงอ็อนวอน เทพองค์ไหน และจะใช้เครื่องเช่นอย่างไร ก็ประดิษฐ์ประดอยกัน ไป และลงทุนกันมากขึ้น คนอินเดียก็เลยวุ่นกับการบูชาัญญ

การบูชาัญญเพื่อเอาใจเทพเจ้า ได้มีกันขึ้นมากมาย จนกระทั่งในที่สุดก็ใช้ชีวิตบูชาัญญ เช่น เอาวัว ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว แกะ ๕๐๐ ตัว มาเช่นสรวงบูชาัญญเทพเจ้า หรือเอาม้ามาฆ่า บูชาัญญ ตลอดจนเอาคนฆ่าบูชาัญญก็มี จึงเกิดเป็นพิธีบูชาัญญ มากมายหลายชนิด เพื่อผลตอบแทนในลักษณะต่างๆ ซึ่งล้วน เป็นไปเพื่อทรัพย์และอำนาจ หรือลาภและยศตลอดจนสวรรค์

สภาพเช่นนี้เป็นไปทั่วในสังคมอินเดียจนถึงยุคพุทธกาล มีเรื่องราวปรากฏในพระไตรปิฎกว่า เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติแล้ว เสด็จไปในที่ต่างๆ ทรงพบกษัตริย์ เช่นพระเจ้าปเสนทิโกศลบ้าง พราหมณ์มหาศาลบ้าง กำลังจัดพิธีบูชาอัญญะ พระองค์ก็ได้ไปทรงพบปะสนทนากับท่านเหล่านั้น และทรงแนะนำสั่งสอน ทำให้ท่านเหล่านั้นบางท่านสละละเลิกการบูชาอัญญะไป

สิ่งที่ต้องการพูดในที่นี้ก็คือ พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า การเชื่อในอำนาจดลบันดาลของเทพเจ้าทั้งหลาย ที่แสดงออกด้วยการอ้อนวอนบูชาอัญญะนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง

พระองค์จึงได้ทรงสอนชาวอินเดียใหม่่ว่า ท่านทั้งหลายจงดูซี ในธรรมชาตินั้นมีความจริงอยู่ ความจริงนี้ก็คือกฎธรรมชาติแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัย คือการที่ผลเกิดจากเหตุ เหตุทำให้เกิดผล สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน อย่าไปมัวมองดูว่าเป็นฤทธิ์ดลบันดาลของเทพเจ้า

ความเป็นจริงที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้น เรียกว่า “ธรรม”

**เมื่อไม่มีใครมาบังคับ ก็ต้องปกครองตัวเองให้ได้
ต้องเรียกร้องกับตัว และฝึกตนเองให้ทำ**

ธรรม ก็คือความจริง ได้แก่กฎธรรมชาติแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ในเมื่อสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามธรรม คือเป็นไปตามเหตุปัจจัย หรือตามกฎธรรมชาติอันนี้ มนุษย์ต้องการผลอะไร ก็ต้องทำเหตุที่

จะทำให้เกิดผลนั้น ไม่ต้องไปมัวอ่อนนวยพรคอยการดลบันดาลของ เทพเจ้า เมื่อทำเหตุตรงที่จะนำมาซึ่งผล ผลก็เกิดขึ้นมาตามที่เรา ต้องการ

เพราะฉะนั้น สิ่งที่เราจะต้องทำ ก็คือการทำเหตุ การกระทำ เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการด้วยเรี่ยวแรงของเรา เรียกว่า “กรรม”

เพราะฉะนั้น *กรรม* หรือหลักความจริงในกฎธรรมชาติ จึง เรียกร้องให้เราทำ*กรรม* คือ ธรรมบอกเราว่า เธอต้องการผลใด เธอ ต้องทำเหตุของผลนั้น

แต่กรรมหรือการกระทำนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องใช้ความ เพียร ไม่เหมือนกับการไปอ่อนนวยพรเทพเจ้า

ถ้าเราไปอ่อนนวยพรเทพเจ้า พอเราอ่อนนวยพรท่านเสร็จ เราก็ นอนหวังรอคอยผลแล้วแต่ท่านจะบันดาลให้ แต่ถ้าเราทำเหตุให้ เกิดผล เราก็ใช้ความเพียรพยายามตั้งกำหนดทำเอาด้วยตัวเราเอง

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัส*หลักกรรม* คู่กับ *หลักความ เพียร* จะเห็นได้ว่า ในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสเรียกพระองค์ เองว่าเป็น *กรรมวาที* *วิริยวาที*

ต้องเรียกคู่กัน *กรรมวาที* ผู้ถือหลักกรรม *วิริยวาที* ผู้ถือหลัก ความเพียร และเรียกชื่อพระพุทธศาสนาว่า *กรรมวาฑะ* *วิริยวาฑะ* แปลว่า หลักการแห่งกรรม หรือหลักการกระทำ และหลักแห่ง ความเพียรพยายาม

มนุษย์จะต้องทำกรรม และทำด้วยความเพียรพยายาม อันนี้ คือหลักการของพระพุทธศาสนา

หมายความว่า ทำกรรมที่ดี เพื่อให้เกิดผลที่ดี ด้วยความเพียรพยายามของเราเอง

แทนที่จะไปเช่นสรวงอ้อนวอน แล้วรอคอยผลที่เกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้า ก็หันมาทำกรรมที่เป็นเหตุให้เกิดผล ด้วยความเพียรพยายามของตน

อย่างไรก็ตาม มนุษย์แม้จะทำกรรมด้วยความเพียรพยายาม แต่ถ้าทำไม่ตรงเหตุปัจจัย ทั้งๆ ที่ทำเสียเหน็ดเหนื่อยยากลำบาก ด้วยความเพียรเต็มที่ แต่ก็ไม่เกิดผลตามที่ต้องการ เพราะเหตุไม่ตรงผล

เมื่อการกระทำนั้นไม่ตรงกับผลที่ต้องการจะให้เกิดขึ้น มันก็ไม่สำเร็จ เรียกว่า กรรมนั้นไม่ตรงตามธรรม คือกรรมนั้นไม่เป็นเหตุปัจจัยของผลดีที่ต้องการจะให้เกิดขึ้น

เมื่อเป็นอย่างนั้น จะทำอย่างไรให้เกิดผลสำเร็จ ก็ต้องมี **ปัญญา** รู้เหตุปัจจัย แล้วทำกรรมให้ตรงเหตุปัจจัย คือ ต้องรู้ธรรมได้แก่รู้ความเป็นจริงตามเหตุปัจจัยนั้น

เมื่อรู้ตัวเหตุปัจจัยในธรรมชาติตามหลักธรรม กรรมที่ทำได้สอดคล้องกับธรรม คือถูกต้องตามกฎธรรมชาติ เมื่อกรรมสอดคล้องกับธรรม ก็เกิดผลที่ต้องการขึ้นมา

ทั้งหมดนี้ก็หมายความว่า ต้องมีปัญญารู้เหตุปัจจัย เพื่อให้ทำกรรมได้ถูกต้องตามธรรม พูดสั้นๆ ว่า **รู้กรรม** นั้นเอง

ทำอย่างไรจะมีปัญญา รู้ธรรม รู้เหตุปัจจัยขึ้นได้ ก็ต้องมี "สิกขา" หรือ "ศึกษา" คือ ต้องเรียนรู้ ต้องฝึกฝน ต้องพัฒนาตน แล้วก็จะเกิดปัญญาขึ้นมา

เพราะฉะนั้น เพื่อให้กรรมคือการกระทำเกิดผลตามธรรม จึงเรียกกันว่า เราจะต้องมีการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน ที่เรียกว่า ศึกษา เพราะฉะนั้น หลักการใหญ่ของพระพุทธศาสนา ก็คือ **ศึกษา**

โดยนัยนี้ **ชีวิตมนุษย์จึงต้องเป็นชีวิตแห่งการศึกษา** คือต้องฝึกฝนพัฒนาเรียนรู้ตลอดเวลา มนุษย์เรียนรู้ขึ้นมา ก็จะทำกรรมที่เป็นกุศลยิ่งขึ้น กรรมนั้นก็จะเป็นไปเพื่อผลดีที่ต้องการ ชีวิตก็จะประสบความสุข ความดีงามยิ่งขึ้นไป

รวมความว่า เมื่อ**ศึกษา/ศึกษา** ก็เกิด**ปัญญา** จึง**รู้ธรรม** แล้วก็**ทำกรรมได้ตรงเหตุปัจจัย** จึงได้ผลดีต่างๆ ขึ้นไป

เป็นอันว่า **พระพุทธเจ้าดึงคนจากเทพมาสู่ธรรม** แล้ว**หลักธรรมก็เรียกร้องหลักกรรม หลักกรรมก็เรียกร้องให้มีศึกษาคือการศึกษา** ศึกษาที่เอา**ปัญญามาโยงกรรม** ให้**กรรมถึงและถูกธรรม**

ศึกษา/ศึกษา เรียกเต็มว่า **ไตรศึกษา** เป็นระบบการปฏิบัติทั้งหมดของชาวพุทธ ชาวพุทธนั่นถือว่า **ชีวิตของเราอยู่ได้ด้วยการศึกษา และชีวิตที่มีการศึกษา ก็จะเป็นชีวิตที่ดีงาม** เดินถูกทางที่เราเรียกว่า **มรรค** เพราะฉะนั้น **ศึกษาก็สอดคล้องกับมรรค**

ศึกษา ก็คือ **ศีล สมาธิ ปัญญา** **มรรค** ย่อลงแล้วก็**เป็น ศีล สมาธิ ปัญญา**

ดังนั้น **ชีวิตดีงามที่เดินตามมรรค ก็คือชีวิตที่มีศึกษาคือการศึกษานั่นเอง**

เรา**ศึกษา** คือฝึกชีวิตให้เป็นอยู่ดี เราก็มี**มรรค** คือมี**ชีวิตที่เป็นอยู่ดี** หรือดำเนินไปได้ดี ฝึกอย่างไร ก็ได้เช่นนั้น

พุตตามสำนวนนี้ว่ำ หัดดำเนินชีวิตให้ดี เป็น *สิกขำ* แล้วก็ดำเนินชีวิตได้ดี (หรือด้วยดี) เป็น *มรรค* สิกขำก็ทำให้ดำเนินชีวิตได้ดียิ่งขึ้นๆ เรียกว่าก้าวหน้าไปในมรรค

ในที่นี้ต้องการเน้นว่ำ หลักการสำคัญของพระพุทศศำสนำก็คือ การที่เราต้องทำกรรมด้วยความเพียรพยายาม และจะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเพื่อจะทำกรรมให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

แทนที่จะคิดว่าเราจะขอให้ใครช่วย เราจะไปอ้อนวอนเทพเจ้าองค์ไหนให้ทำให้เรา ก็หันมำถำมตัวเองนี้แหละว่ำเราจะต้องทำอะไร และเราจะต้องแก้ไขปรับปรุงตัวเราอย่างไร เพื่อให้การกระทำของเราได้ผลดียิ่งขึ้น นี่คื้หลักการของพระพุทศศำสนำ

ที่ถำมว่ำ เราจะต้องทำอะไร ก็คื้ *หลักกรรม* และที่ถำมว่ำ เราจะต้องแก้ไขปรับปรุงพัฒนาตัวเราอย่างไร ก็คื้ *หลักสิกขำ* นั้นเอง

ยิ่งกว่ำนั้น ในกระบวนการที่เราจะต้องทำกรรมด้วยความเพียรพยายาม และมีการศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนตลอดเวลานี้ ท่านยังย้ำด้วยหลัก “อัปมำทะ” อีคว่ำ จะต้องมีความ*ไม่ประมำท*

“ไม่ประมำท” หมายควำมว่ำ ต้องใช้เวลำแต่ละขณะที้ผ่านไปให้เป็้นประโยชน์ที้สุด ต้องเร่งรัดพำกเพียร จะผัดเพี้ยนไม่ได้ จะทอดทิ้งปล่อยปละละเลยไม่ได้ หลักพระพุทศศำสนำย้ำในเรื่องที้ว่ำ จะต้องมีความเพียรพยายามตลอดเวลำ

ถ้าเราปฏิบัติตามหลักสิกขำ และมีความไม่ประมำทอยู่เสมอแล้ว เราก็จะเป็้นบุคคลที้มีความเพียรพยายามในการสร้งสรค์ มีการแก้ไขปรับปรุงตัว พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ซึ้เป็นลักษณะชีวิตของชำวพุทศ

ชาวพุทธทราบดีอยู่แล้วว่า ในพระพุทธศาสนา นี้ ไม่มีการบังคับ ศรัทธาต้องประกอบด้วยปัญญา ไม่ใช่เกิดจากการบังคับ ไม่มีการบังคับให้เชื่อ หรือให้นับถือ ไม่มีเทพเจ้ามาห้ามมาสั่ง

เมื่อไม่มีใครมาบังคับเราให้ทำหรือไม่ให้ทำ ไม่มีใครมาลงโทษหรือให้รางวัล การที่จะทำอะไรให้ถูกต้องดีงาม หรือการที่จะปฏิบัติตามธรรม จึงอยู่ที่ตัวเราเอง จะต้องมีความตั้งใจในการศึกษา คือการที่ระลึกตระหนักรู้เสมอว่า เราจะต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน ให้มีชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้นไป ด้วยความรับผิดชอบต่อธรรม คือกฎธรรมชาติแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ถ้าขาดจิตสำนึกในสิกขา นี้เสียแล้ว ก็หมดพลังก้าว ชาวพุทธก็ร่วงหล่นออกจากธรรม หล่นลงไปสู่เทพ หรือเฉไปเข้าไสยโดยง่าย คือตกไปจากพระพุทธศาสนานั่นเอง

ทีนี้ก็หันมาดูว่า ตามสภาพปัจจุบัน เราได้เป็นอย่างนั้นหรือไม่ ถ้าเราเป็นชาวพุทธจริง เราก็จะเรียกร้องการกระทำของตัวเอง เราจะไม่ถ่างโอนภาระไปให้กับสิ่งภายนอก ไม่มัวรอให้สิ่งภายนอกมาสร้างผลที่ต้องการให้ด้วยการขอร้อง

พระพุทธเจ้าตั้งเราขึ้นมาแล้ว จากเทพ มาสู่ธรรม มาสู่กรรม มาสู่สิกขา มาสู่ความไม่ประมาท อันนี้เป็นหลักการที่ ๑ ที่เสนอให้สำรวจ

มีฤทธิมีเดช เป็นได้แค่ผู้วิเศษ หมดกิเลส จึงเป็นพระอรหันต์

หลักการที่ ๒ คืออะไร ในยุคพุทธกาลนั้น คนเขาเชื่อว่า พระอรหันต์คือผู้วิเศษ ผู้วิเศษคือผู้มีฤทธิ มีปาฏิหาริย์ ดลบันดาล ทำอะไรต่างๆ ได้แปลกๆ เหาะเหินเดินอากาศได้ มีหุทธิพิทย์ตาทิพิทย์ เพราะฉะนั้น เขาจะวัดกันว้า ใครเป็นพระอรหันต์ก็ต้้องมีฤทธิ จำพวกนี้

จะเห็นได้ว่า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ เสด็จออกประกาศ พระศาสนา จะเข้าไปประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาในเมืองราชคฤห์ ก็ทรงพิจารณาว่าต้้องไปโปรดชฎิล ๓ พี่น้องก่อน เพราะว้าชฎิล ๓ พี่น้องนั้นเป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองราชคฤห์

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าไป ชฎิลที่พบก่อนก็คือ อูรุเวล- กัสสปะ ซึ่งถือเอาอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องวัดว้า ถ้าพระพุทธเจ้า ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ ก็ไม่เป็นพระอรหันต์

ตอนแรกท่านอูรุเวลกัสสปะจึงคิดว้า พระพุทธเจ้าที่เสด็จมา นี้ไม่เป็นพระอรหันต์เหมือนเรา เพราะเรามีฤทธิ จนกระทั่งเมื่อพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงให้เหินว้า พระองค์มีฤทธิ มีอิทธิปาฏิหาริย์ เหินอกว้าชฎิลเหล่านั้น ชฎิลจึงยอมรับ แล้วก็ยอมฟังธรรม

ตลอดมายาวนาน เราจะเห็นเหตุการณั้ปรากฏอยู่เสมอว้า คนอินเดียนั้นถือเอาอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเกณฑ์ตัดสินความเป็นพระอรหันต์ เพราะฉะนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนา พระองค์จึงต้้องทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เพื่อปราบอิทธิปาฏิหาริย์บ่อยๆ

พระองค์ได้ตรัสหลักการในเรื่องนี้ว่า **ปาฏิหาริย์** มี ๓ อย่าง คือ

๑. **อิทธิปาฏิหาริย์** ปาฏิหาริย์คือการแสดงฤทธิ์ได้
๒. **อาเทศนาปาฏิหาริย์** ปาฏิหาริย์คือการดัดใจ การทนายใจ รู้ความคิดของผู้อื่นได้
๓. **อนุสาสนีปาฏิหาริย์** ปาฏิหาริย์คือคำสอนที่ทำให้เกิดปัญญา รู้เห็นความจริง

แล้วก็ตรัสว่า พระองค์ทรงรังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์ ทรงรังเกียจอาเทศนาปาฏิหาริย์ ทรงสรรเสริญแต่อนุสาสนีปาฏิหาริย์เท่านั้น

นี่คือหลักการของพระพุทฺธศาสนา เพราะฉะนั้น พระพุทฺธเจ้า แม้จะทรงมีอิทธิปาฏิหาริย์ ก็จะไม่ทรงใช้ฤทธิ์เมื่อทรงปราบฤทธิ์ เรียกว่าง่าย ๆ ว่า ใช้ฤทธิ์ปราบฤทธิ์ เมื่อใช้ฤทธิ์ปราบฤทธิ์เสร็จแล้ว พระองค์ก็ไม่ใช้ฤทธิ์อีกเลย

ขยายความว่า พระพุทฺธเจ้าทรงใช้ฤทธิ์เพื่อให้เขายอมฟังธรรม เมื่อเขายอมแล้ว ต่อจากนั้นพระองค์ก็จะทรงแสดงแต่ธรรมต่อไป เช่นทรงใช้ฤทธิ์ปราบชฎิล ๓ พี่น้อง พอปราบเสร็จแล้ว เขายอมฟัง พระองค์ก็เลิกใช้ฤทธิ์ ต่อจากนั้นก็ทรงแสดงธรรม สอนให้ชฎิลเกิดปัญญารู้ความจริง จนบรรลุดุจธรรมสูงสุดด้วยตนเอง

ขอให้สังเกตว่า พระพุทฺธเจ้าทั้งที่ทรงมีอิทธิปาฏิหาริย์มาก เก่งกว่าผู้วิเศษทั้งหลาย ทรงปราบชฎิลและเทพพรหมยักษ์ที่ฤทธิ์กล้าได้หมด แต่พระองค์ไม่เคยยอมให้ชาวพุทฺธคนไหนไปหวังพึ่งฤทธิ์ของพระองค์ ไม่ทรงดลบันดาลสิ่งปรารถนาให้แก่สาวกคนใด

ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น จะต้องมึเหตุผลในเรื่องนี้

เหตุใดพระพุทธเจ้าจึงทรงรังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์ และทรงรังเกียจอาเทศนาปาฏิหาริย์

คิดดูง่าย ๆ ถ้าพระพุทธเจ้าทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์ คนทั้งหลายก็จะชื่นชมความเก่งกล้าสามารถของพระองค์ ซึ่งเขาเองทำอย่างนั้นไม่ได้ เมื่อเขาทำไม่ได้ เขาก็ต้องพึ่งพาอาศัยขึ้นต่อพระองค์เรื่อยไป

เมื่อเขาคอยรอพึ่งพาอาศัย เขาก็ปล่อยเวลาเสียไป ไม่ได้ทำสิ่งที่ควรทำ และโดยเฉพาะที่สำคัญคือ ไม่ได้พัฒนาตนเอง เวลาผ่านไป เคยเป็นอย่างไร ก็เป็นอยู่อย่างนั้น

นอกจากนั้น เขาไม่สามารถรู้ว่าฤทธิ์นั้นเกิดได้อย่างไร ท่านผู้นั้นทำฤทธิ์ได้อย่างไร เขาก็อยู่กับความหลงเรื่อยไป และจึงเป็นทางของการหลอกหลวง คนอื่นที่เป็นนักเล่นกลก็ได้ช่องตรงนี้

ควรสังเกตด้วยว่า คนจำนวนมากที่เข้ามาทางนี้ จะมีสติถูกใจถูกคติน้อยลงๆ เมื่อเพลินหมกมุ่นไป ก็ยิ่งไม่ใช้ปัญญา เห็นแปลกๆ แปลงๆ ดูน่าอัศจรรย์ ก็เชื่อ ก็นับถือ ก็ตื่นกันไป พร้อมนั้นนั้นก็ยิ่งโน้มไปในทางที่จะสร้างนิสัยเห็นแก่กาย ไม่ใช้ปัญญา แก้ปัญหา ขาดความคิดวิจย ถูกหลอกหลวง และลุ่มหลงได้ง่าย เมื่อเป็นกันอย่างนี้ ทั้งบุคคลและสังคมก็ยิ่งหมกมุ่น ไม่พัฒนา

พระพุทธเจ้าสอนคนให้พึ่งตนได้ ให้เขาพัฒนาตนเองจนเป็นอิสระ ไม่ต้องขึ้นต่อพระองค์

คนที่ชอบอิทธิปาฏิหาริย์จะต้องมาขึ้นกับผู้แสดงฤทธิ์เรื่อยไป ไม่รู้จักพึ่งตนเอง ไม่พัฒนา ไม่เป็นอิสระ แต่ถ้าใช้อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ ก็ทำให้เขาเกิดปัญญาเห็นความจริงด้วยตนเอง และทำสิ่งนั้นๆ ได้ด้วยตัวเขาเอง แล้วเขาก็เป็นอิสระ เขาพึ่งตนเองได้

แม้แต่ถ้าใครชอบอิทธิปาฏิหาริย์ พระพุทธศาสนาก็สอนให้เขาทำอิทธิปาฏิหาริย์นั้นให้ได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ไปหวังพึ่งอิทธิปาฏิหาริย์ของคนอื่น

อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าทรงต้องการให้คนมีปัญญาเห็นความจริง อิทธิปาฏิหาริย์ไม่เป็นเครื่องหมายที่จะวัดความเป็นพระอรหันต์

คนที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ เรียกได้แค่ว่าเป็น “ผู้วิเศษ” ความเป็นผู้วิเศษไม่ทำให้เกิดปัญญาอุত্তมม ไม่ทำให้หมดกิเลสหรือหมดความทุกข์ได้

หันมาดูสภาพในเมืองไทยปัจจุบันนี้ เรากำลังจะเอาเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ หรือความเป็นผู้วิเศษ มาเป็นเครื่องวัดความเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว เพราะฉะนั้นจึงเป็นสภาพที่จะต้องมาตรวจสอบทบทวนกันตามหลักการที่ ๒

จะทำความดีอย่างไรพระโพธิสัตว์

หรือจะคอยขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์

หลักการที่ ๓ คือ หลักคติพระโพธิสัตว์ ต้องตรวจสอบให้ชัดว่า คติพระโพธิสัตว์ แต่ก่อนนี้ในพระพุทธศาสนาที่แท้نبถืออย่างไร และปัจจุบันนับถืออย่างไร เรายังนับถือถูกต้องหรือไม่

คติพระโพธิสัตว์เกิดขึ้นโดยถือว่า พระพุทธเจ้านั้น จะสำเร็จโพธิญาณตรัสรู้ได้ ก็เพราะทรงบำเพ็ญเพียร ทำความดีอย่างยิ่งใหญ่ ที่เรียกว่า “บารมี” ซึ่งยากที่ใครจะทำอย่างพระองค์ได้

บารมี คือคุณธรรมควมดีที่บำเพ็ญอย่งยวด **ย่งยวด** หมายความว่า เหนือส่ำมัญวีสัยของคณธรรมดศ หมายความว่า จะบำเพ็ญคุณควมดีซ้อไหน ก็ทำอย่งเต็มที จนสุตวีสัย

พระพุทศเจ้ำทรงเพ็ชรพยยบบำเพ็ญบารมีมำด้วยควม ยากลำบศ เรจมีเร่องของพระโพธิสัศตรวว่า กอนที่พระพุทศเจ้ำจะ ตร์สรู้น้ัน ทรงเป็นพระโพธิสัศตรวมาก่อน โดยทรงบำเพ็ญเพ็ชรทำ ควมดีด้วยควมเส็ยสละอย่งย่ง

ถ้ำตกลงว้จะทำควมดีซ้อไหนแล้ว ก็จะทำด้วยควม เข้มแข็งเต็มที ไม่มีการย้อท้อ ไม่มีการถดถอย แม้จะต้องสละชีวิตก็ ตมที่ และการทำควมดีอย่งเส็ยสละเต็มทีนี้ รววมทั้งการเส็ย สละช่วยเหลือผู้อื่นจนถึงที่สุต แม้จะต้องสละชีวิตของตณก็ยอมได้

พระโพธิสัศตรวเป็นคตีสำหรับสนับสนุนการระลึกลงถึงพุทศคุณ การระลึกลงถึงพระพุทศคุณน้ัน เป็นเครื่องเตือนใจเรำให้ระลึกลง ถึงควมเป็นมนุษย์ และคักยภพของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวเรำว้ เรำก็ เป็นมนุษย์อย่งพระพุทศเจ้ำ

พระพุทศเจ้ำเป็นมนุษย์ แต่พระองค์มีควมเพ็ชรพยยบ บำเพ็ญบารมีเพื่อพัฒนาพระองค์เอง จนกระทั่งตร์สรู้เป็นพระ พุทศเจ้ำ เรำก็จะต้องพัฒนาตณเอง ต้องฝึกฝนตณเองอย่งน้ันด้วย

นี่เป็นการเตือนให้เรำทั้งมีความม่นใจในควมเป็นมนุษย์ที่ พัฒนาได้ ทั้งสำนึกในหน้ำที่ของตณที่จ้จะต้องพัฒนาตัวเองย่งขึ้นไป และทั้งทำให้เกิดก้ำล้งใจในการที่จะฝึกฝนพัฒนาตณเองด้วย พร้อมกันน้ันก็จะได้นำเอำวิธีปฏิบัติพัฒนาของพระองค์ที่ได้ทรง สอนไว้ มำใช้ประโยชน์

ถ้าเราทำความดีไปแล้ว เกิดความรู้สึกท้อแท้ว่า เราทำความดีถึงอย่างนี้ ก็ยังไม่ได้รับผลที่ต้องการ เราก็หันไปดูพระจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ว่า พระองค์ทำความเพียรลำบากยากเย็นกว่าเรา ประสพอุปสรรคมากกว่าเรา พระองค์ไม่เคยท้อถอย พระองค์ถูกกลั่นแกล้งมากมาย พระองค์ก็ยังทำต่อไปในความดี

เมื่อเรานึกถึงคติพระโพธิสัตว์ ระลึกถึงจริยาวัตรของพระองค์ เราก็เกิดกำลังใจฮึดสู้ต่อไป ทำความเพียรต่อไป ไม่ถอย เพราะฉะนั้น คติโพธิสัตว์จึงหนุนการระลึกถึงพระพุทธรูป ซึ่งทำให้เรามั่นใจในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่ต้องพัฒนา ระลึกถึงหน้าที่ของเราที่จะต้องฝึกฝนพัฒนาตน และเกิดกำลังใจในการฝึกฝนพัฒนาตนอย่างนั้น

อย่างไรก็ตาม ต่อมาปรากฏว่า คติพระโพธิสัตว์ได้กลายเป็นเพียงไป คนในยุคหลังต่อมามองจะเห็นว่า เออ! พระโพธิสัตว์นี้ท่านเสียสละมาก ท่านตั้งใจทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นด้วยมหากรุณา ท่านมาคอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ในเมื่อขณะนี้พระโพธิสัตว์คอยช่วยเหลือแล้ว เราก็ไปอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ก็แล้วกัน

ถึงตอนนี้ คติพระโพธิสัตว์ก็เปลี่ยนไป แทนที่จะนึกถึงพระโพธิสัตว์เพื่อเป็นตัวอย่างในการทำความดีให้เกิดกำลังใจ และต้องทำความดีด้วยความเสียสละจริงจั่งอย่างท่าน ก็กลายเป็นลัทธิหวังพึ่งว่า คราวนี้มีพระโพธิสัตว์ไว้คอยช่วยเหลือแล้ว เราไปขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ดีกว่า

จากคติที่เปลี่ยนไปอย่างนี้ ก็มีพระโพธิสัตว์อย่างเจ้าแม่กวนอิมขึ้นมา แล้วคนก็ไปขอความช่วยเหลือกัน

แทนที่จะบำเพ็ญความดีอย่างพระโพธิสัตว์ กลับกลายเป็นขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ กลายเป็นคติคล้ายกับการนับถือเทพเจ้า แล้วไปขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้า โดยอ้อนวอนให้ท่านดลบันดาลสิ่งที่คุณต้องการให้

พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนา สั่งสอนประชาชนให้พ้นออกมาจากการบวงสรวงอ้อนวอนเทพเจ้า อย่างที่ว่าตั้งจากเทพสุ่ธรรม ไปๆ มาๆ ชาวพุทธกลับไปนับถือศาสนาแห่งการอ้อนวอนตามเดิม

วันนี้คิดว่า หลักการทั้ง ๓ นี้ น่าจะเป็นเครื่องสำรวจความเชื่อถือและข้อปฏิบัติของชาวพุทธในปัจจุบัน ว่ายังคงอยู่ในพระพุทธศาสนาหรือไม่

ชาวพุทธขาดการศึกษา

เพราะพระไม่สอน หรือพระไม่มีความรู้ที่จะสอน

เมื่อเอาหลักการมาวางอย่างนี้แล้ว ก็จะขอพูดถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน เมื่อหนังสือพิมพ์มาถาม ก็ต้องอธิบายกันยาวนาน ก็เลยย้อนถามไปข้อหนึ่ง ให้ชาวพุทธลองสำรวจตัวเองว่า

เวลานี้ ชาวพุทธ และคนไทยเรานี้ นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก หรือนับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก?

ถ้านับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก ก็หมายความว่า พุทธศาสนาเป็นพื้น เป็นสภาพที่ปรากฏทั่วไปเด่นอยู่ แล้วไสยศาสตร์อาจจะมีแต่แอบแฝงอยู่ เป็นสิ่งที่พ่วงอยู่เล็กๆ น้อยๆ ติดมา

แต่ถ้านับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก ก็หมายความว่า การเชื่อถือในไสยศาสตร์นั้นเป็นพื้น เป็นสิ่งที่ปรากฏเด่นทั่วๆ ไป แล้วพระพุทธรูปศาสนาก็กลายเป็นตัวประกอบไป

เวลานี้ให้ชาวพุทธลองสำรวจตัวเองดูว่า สภาพความเชื่อในสิ่งคมขของตนเป็นอย่างไร และความคลาดเคลื่อนนี้ มีความสัมพันธ์กันใหม่กับข่าวเหตุการณ์ร้ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นมา นี่เป็นการโยง ลองโยงดูว่ามันมีความสัมพันธ์กันหรือเปล่า ลองคิดพิจารณากันดู มันน่าจะมีการโยงกัน

ตามหลักการต่างๆ ที่พูดมาเมื่อ^๕ ก็คือ

- **หลักธรรม** ที่ถือว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามความจริงที่มีอยู่ ตามธรรมชาติของกฎธรรมชาติ อันจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย

- **หลักกรรม** ที่เรียกว่ากรรมวาท วิริยวาท อันถือหลักแห่งการกระทำ และทำด้วยความเพียรพยายาม

- **หลักไตรสิกขา** คือการที่มนุษย์จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนอยู่เสมอ

- **หลักความไม่ประมาท** ที่จะต้องเร่งรัดตนเอง ไม่ริรอละเลย ในการทำความเพียรพยายามนั้น

- **หลักการพึ่งตนเองได้** รวมทั้งหลักการละกิเลสเจริญกุศล ไม่สนองความโลภ ความโกรธ ความหลง ชัดเกลากิเลสให้น้อยลง เสียสละ และบำเพ็ญความดีให้มากขึ้น

มนุษย์ปัจจุบันนี้ ที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปเพียวอันวอนต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนในเรื่องผลประโยชน์ คิดแต่จะพึ่งจะขอจะรอจะเอา ไม่พากเพียรพึ่งตัวพัฒนาตนนั้น ไม่เข้ากับหลักการที่กล่าวมา แสดงว่าได้มีการเคลื่อนคลาดจากหลักการของพระพุทธรูปศาสนา

เหตุการณที่ผ่านมำในรอบ ๑๐ ปีนี้ ได้พองถึงสภำพควมคลดเคลือนจากหลักรการของพระพุทศศำสนำ เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นจริง ก็จะต้องตื่นตัวกันขึ้นมำ และรีบแก้ไขปรับปรุงนำเข้าสู่หลักรการที่แท้จริงกันเสียที

ถ้าพวกรเราขำวพุทศเคลือนคลดจากหลักรการของพระพุทศศำสนำ ควมคลดเคลือนนีเกิดขึ้นได้อย่างไร สำเหตุอย่างหนึ่ง คงจะมำจากรที่ขำวพุทศไม่รู้หลักรการของพระพุทศศำสนำว่ำคืออะไร อย่างหลักร ๓ ประการที่พุดมำนี้ ขำวพุทศมีควมรู้ตระหนักเข้ำใจกันดีหรือไม

ถ้าขำวพุทศไม่รู้ ก็เพราะขำดการศีกษำนันเอง ทำไมจึงขำดการศีกษำ เป็นไปไดใหม่ว่ำ ผู้มีหน้าที่ให้การศีกษำแก่ขำวพุทศไม่ได้ทำหน้าที่ให้การศีกษำแก่ขำวพุทศ หรือว่ำตัวเองก็ไม่มีการศีกษำ

ผู้ที่จะให้การศีกษำแก่ขำวพุทศ ก็คือ พระสงฆ์ ถ้าอย่างนั้นก็หมำยควมว่ำ สภำพการณที่ประชาชนเคลือนคลดไปจากหลักรการของพระพุทศศำสนำ ขำดการศีกษำนัน อาจจะมีมำจากรที่พระสงฆ์ไม่สอน หรือพระสงฆ์ไม่มีควมรู้ที่จะสอน อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นอย่างนี้ เรื่องก็มำถึงตัวพระสงฆ์ว่ำจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุง

แต่อย่างน้อย ถ้ำมองในแง่ควมรับผิดชอบของขำวพุทศทั้งหมด ในฐำนะพุทศบริษั ๔ ก็เป็นเวลาที่ต้งมำสำรวจควมเชื่อของตัวเองว่ำ การที่เกิดเหตุการณอย่างนี้ขึ้นมำนัน อาจจะเป็นเพราะต้นเหตุที่เกิดจากรขำวพุทศเอง

หมายความว่า ชาวพุทธเองนี้แหละ เป็นตัวเหตุปัจจัยที่สร้างเหตุการณ์ร้าย ทำให้เกิดสภาพความเสื่อมของพระพุทธศาสนาขึ้นมา ไม่ใช่ใครอื่นเลย

ชาวพุทธนี้แหละร่วมกันกระทำ เพราะว่า ถ้าชาวพุทธรู้หลักการของพระพุทธศาสนาดี เหตุการณ์ที่จะขยายบานปลายโตมาถึงเพียงนี้ ก็เกิดขึ้นไม่ได้ พอมีพฤติกรรมที่ผิดจากหลักพระพุทธศาสนา ก็จะถูกยับยั้งตั้งแต่ต้นเลย

เพราะฉะนั้น เหตุการณ์ร้ายนี้ ที่เกิดขึ้นมาได้ ก็เป็นเพราะชาวพุทธเอง ที่มีความไม่รู้ไม่เข้าใจ เชื้อถือผิดพลาด ถ้าอย่างนี้ลองดูต่อไปอีก

การที่ชาวพุทธไม่รู้แล้วเข้าใจผิด เชื่อผิด และพระสงฆ์ไม่ได้สอนให้ถูกต้อง หรือพระสงฆ์ขาดการศึกษาเสียเองนี้ มันมาจากอะไร ลองพิจารณาดูไปๆ คิดว่า เหตุปัจจัยหนึ่ง ก็คือว่า ได้มีความคลาดเคลื่อนในระบบความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน

พระสงฆ์กับชาวบ้าน สู่ความสัมพันธ์ที่วิปริต

พระสงฆ์กับประชาชนเคยมีความสัมพันธ์กันในระบบของพุทธบริษัทอย่างไร เราแบ่งพุทธบริษัท ๔ เป็นสองฝ่าย คือฝ่ายบรรพชิต กับฝ่ายคฤหัสถ์ หรือพระสงฆ์ กับชาวบ้าน

ระบบความสัมพันธ์ที่มีมาแต่เดิมตามหลักการของเรา เราเรียกว่า ระบบบุญกุศล เมื่อเอาเมืองไทยเป็นหลัก ตามประเพณีของเรา ในระบบบุญกุศลจะมีลักษณะความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยหลักการพื้นฐานของพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้

หลักอะไรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ให้เป็นความสัมพันธ์ที่ดีงามถูกต้อง ระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ หลักนั้นก็คือ **อามิสทาน** กับ**ธรรมทาน**

ตามหลักนั้น พระสงฆ์มีหน้าที่ต้องให้ธรรมแก่ประชาชน เรียกว่า**ธรรมทาน** ส่วนชาวบ้านก็มีหน้าที่ช่วยเกื้อกูลต่อพระสงฆ์ ด้วย**อามิสทาน** เป็นการถวายกำลังเพื่อที่ท่านทำหน้าที่ได้

อามิสทานและธรรมทานนี้ ถ้ายังเป็นไปอย่างถูกต้อง ก็เข้าหลักที่ว่า **อุโภ อุบุญโอบุญนินิสฺสิตา** แปลว่า ทั้งสองฝ่าย คือชาวบ้าน และพระสงฆ์นั้น พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วจะถึงความเกษมจากทุกข์ได้ หลักว่าอย่างนั้น แต่ถ้าคลาดหรือพลาดจากหลักนี้เมื่อไร ก็เป็นอันว่าวิปาสคลาดเคลื่อน

เวลานี้ ระบบความสัมพันธ์แบบบุญกุศลนั้น ถ้าพิจารณาจะมองเห็นว่า มันกำลังจะเปลี่ยนมาสู่ความสัมพันธ์ในระบบ**ผลประโยชน์** พระสงฆ์กับชาวบ้านกำลังโน้มไปสู่ความสัมพันธ์แบบผลประโยชน์มากขึ้นทุกวัน

ระบบผลประโยชน์ กับระบบบุญกุศล เป็นอย่างไร และจะเกิดผลต่างกันอย่างไร

ระบบบุญกุศล ก็คือ ชาวบ้านไปวัดด้วยความมุ่งหวังตั้งใจต่อพระศาสนา ใฝ่ใจว่าจะสร้างสมบุญกุศลคุณธรรมความดี เห็นวัดวาอาราม ก็น้อมนำใจให้เอิบอิมเบิกบาน อยากให้วัดเป็นที่สงบ รื่นรมย์ร่มรื่นน่าชื่นชม เห็นพระสงฆ์ ก็ชื่นใจเลื่อมใส อยากให้ท่านมีกำลังเล่าเรียนสั่งสอนพระธรรมวินัย ประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่น่าเคารพศรัทธา

การที่ชาวบ้านมุ่งหวังบุญกุศลนี้ ทำให้เขามองกว้างออกไปในพระศาสนา เขาจึงสนใจคอยช่วยกันสนับสนุนกิจการงานของวัดวาอาราม และสนใจความประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ สนใจคำสอนของพระสงฆ์ พระสงฆ์จะพูดจาสั่งสอนอะไรก็ตั้งใจสดับฟัง

จากการที่สนใจในด้านนี้ ก็ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ ชาวบ้านจะรู้ว่าพระสงฆ์ต้องตั้งอยู่ในธรรมวินัย ธรรมวินัยเป็นอย่างไรเท่าที่ชาวบ้านควรจะรู้ เขาก็เข้าใจ เมื่อพระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักธรรมวินัย ชาวบ้านก็มีศรัทธาและมีความเคารพเลื่อมใส แล้วก็อุปถัมภ์บำรุง

แต่ในทางตรงข้าม ถ้าพระสงฆ์รูปใดไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เขาก็ไม่ศรัทธา ไม่เคารพ ไม่อุปถัมภ์บำรุง พระสงฆ์องค์นั้นก็อยู่ไม่ได้ กลายเป็นระบบควบคุมทางสังคมขึ้นมา

ในทางกลับกัน เมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติตัวถูกต้องตามธรรมวินัย ชาวบ้านก็นับถือเป็นครูอาจารย์ พอนับถือเป็นครูอาจารย์ก็ต้องเคารพเชื่อฟัง เมื่อเคารพเชื่อฟัง พระสงฆ์ก็คุมความประพฤติของชาวบ้านได้

เพราะฉะนั้นจึงกลายเป็นว่า ทั้งชาวบ้านก็คุมพระ พระก็คุมชาวบ้าน ก็คุมกันมาด้วยธรรมด้วยวินัยอย่างนี้ พระพุทธศาสนาจึงอยู่มาได้ นี่คือ “ระบบบุญกุศล” ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ต่อกันแบบ *อามิสทาน* และ *ธรรมทาน* แล้วก็กลายเป็นระบบควบคุมทางสังคมที่มีผลดี ทำให้เราดำรงพระศาสนาไว้ได้สืบมา

แต่มาในปัจจุบันนี้ ที่บอกว่าเราคลาดเคลื่อนเข้าสู่ระบบผลประโยชน์เป็นอย่างไร

“ระบบผลประโยชน์” ก็คือ ชาวบ้านเวลานี้ จำนวนมาก (ไม่ใช่ทั้งหมด) ไปวัดโดยมุ่งหวังโชคลาภให้แก่ตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตัว จะไปหาพระก็ต่อเมื่อไปเอาสิ่งที่จะให้เกิดโชคลาภแก่ตน เช่น วัตถุมงคล ซึ่งตัวจะได้มาด้วยการที่อาจจะต้องถวายปัจจัยบำรุงไป เมื่อถวายปัจจัยไปแล้ว ได้วัตถุมงคลที่จะให้โชคลาภแก่ตัวเองมา ก็แล้วกัน จบแค่นั้น

ชาวบ้านแบบนี้ไป ก็มุ่งจะเอาวัตถุมงคลเท่านั้น ได้วัตถุมงคลแล้วก็จบ ความสนใจและความสัมพันธ์กับวัดและพระสงฆ์ ตลอดจนจนพระศาสนาทั้งหมดของเขา มีแค่นั้น เขาจะไม่สนใจว่า ธรรมวินัยเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าสอนอะไร หลักธรรมเป็นอย่างไร แม้แต่ว่าพระองค์นั้นประพุดิออย่างไร ก็ไม่สนใจ เพราะว่าเมื่อได้ของที่ต้องการแล้ว เรื่องก็จบ

ที่นี้พระนั้น ถ้าเป็นพระที่ดี ได้ปัจจัยจากชาวบ้านไปแล้ว ก็เสียสละ เอาไปทำประโยชน์ส่วนรวม สร้างวัดวาอาราม สร้างสาธารณประโยชน์ เช่น โรงพยาบาล และโรงเรียน แต่ก็ก็เป็นเพียงความดีส่วนตัวของท่านในทางสังคม เป็นส่วนประกอบได้ แต่ยังมีใช่เป็นผลดีที่แท้แก่พระศาสนาในวงกว้างและระยะยาว พุดสั้นๆ ว่า ยังไม่ถึงธรรม

การให้มา โดยได้ของตอบแทนไป หรือให้ไป โดยได้ของตอบแทนมา ที่ชอบเรียกว่าบริจาคหรือทำบุญนั้น ถ้าไม่ระวังให้ดี อาจกลายเป็นการทำลายหลักการ ทำระบบความสัมพันธ์ให้วิปริต และสร้างนิสัยเสียแก่ชาวพุทธ ทำให้เสื่อมลงจากธรรม

ที่ว่าทำให้ชาวพุทธนิสัยเสีย เป็นอย่างไร?

แต่ก่อนนี้ เราฝึกคนให้บริจาคนำมาจัดมาจัดมาพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีจาคธรรมมากขึ้นๆ เมื่อเข้าไปในวัดและทำบุญทำกุศล เขาจะได้เจริญในศรัทธา เจริญในเมตตา บำเพ็ญคุณธรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เป็นทางของการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในบุญศึกษา

แต่เวลานี้ เมื่อให้บริจาคนำมาจัดมาจัดมาพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีจาคธรรมมากขึ้นๆ เมื่อเข้าไปในวัดและทำบุญทำกุศล เขาจะได้เจริญในศรัทธา เจริญในเมตตา บำเพ็ญคุณธรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เป็นทางของการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในบุญศึกษา

พอถึงตอนนี่ ระบบการบริจาคนำมาจัดมาจัดมาพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีจาคธรรมมากขึ้นๆ เมื่อเข้าไปในวัดและทำบุญทำกุศล เขาจะได้เจริญในศรัทธา เจริญในเมตตา บำเพ็ญคุณธรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เป็นทางของการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในบุญศึกษา

ทำอย่างไรเราจะให้คนบริจาคนำมาจัดมาจัดมาพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีจาคธรรมมากขึ้นๆ เมื่อเข้าไปในวัดและทำบุญทำกุศล เขาจะได้เจริญในศรัทธา เจริญในเมตตา บำเพ็ญคุณธรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เป็นทางของการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในบุญศึกษา

บางที่เราเอาพระพุทธรูปบ้าง รูปหล่อทองเหลืองบ้าง มาตั้งบอกว่าให้คนเคารพบูชา แล้วชาวบ้านก็บริจาคนำมาจัดมาจัดมาพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีจาคธรรมมากขึ้นๆ เมื่อเข้าไปในวัดและทำบุญทำกุศล เขาจะได้เจริญในศรัทธา เจริญในเมตตา บำเพ็ญคุณธรรมต่างๆ ให้มากขึ้น เป็นทางของการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในบุญศึกษา

แต่เมื่อทำอย่างนี้ เราจะต้องหมั่นถามตัวเราเองให้มีความมั่นใจในความถูกต้องอยู่ทุกเมื่อทุกเวลา

ถามตัวเองว่า ที่เราเอาท่านมาตั้งให้คนบูชานี้ ตัวเราเอง เคารพบูชาท่านจริง และเราทำโดยมุ่งให้ท่านเป็นหลักเป็นที่ยึดเหนี่ยว ที่จะโน้มน้าวนำจิตใจคนให้โน้มไปหาธรรม เป็นจุดตั้งต้นเป็นด่านแรกที่จะนำคนเข้าไปหาธรรม โดยเรามุ่งหวังให้ท่านช่วยให้เขามีจิตใจเป็นกุศล อ่อนโยน สงบ ผ่องใส นุ่มนวล ควรแก่การรับธรรม เราทำด้วยความคิดความเข้าใจอย่างนี้ ใช่แน่ไหม?

แต่ถ้าถามตัวเองหรือถามกันเองแล้ว มีคำตอบพุ่งขึ้นมาในใจว่า ตัวเราเองไม่ได้เคารพบูชาท่านจริงหรอก เราไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่าท่านเป็นอย่างไร ท่านมีคุณความดีอะไรที่ลึกซึ้งน่าซาบซึ่งสำคัญแค่ไหน แต่เราเอาท่านมาตั้งไว้ เพื่อเป็นทางหารายได้ตามอย่างที่เขานิยามกัน

ถ้าเราหันม่นตรวจสอบตัวเองหม่นถามกันเองอย่างนี้ เราก็จะได้ระมัดระวังตัวไม่ประมาท เราจะไม่กล้าไปไกลในทางของบาป ไม่มีใครพูดได้ว่า เราทำเหมือนเอาพ่อแม่ครูอาจารย์มาขายหากิน แต่เราจะแก้ไขปรับปรุงตัวได้ทัน จะมันอยู่ได้ในกุศล พร้อมทั้งได้เกื้อหนุนพระศาสนาและนำประชาชนไปในทางดีที่เจริญงอกงาม

ทวนอีกทีว่า “ระบบบุญกุศล” เป็นไปตามหลักความสัมพันธ์กันโดยตรงไปตรงมาระหว่างพระกับชาวบ้านแบบที่ว่า โยมถวาย **อามิสทาน**ไป พระให้**ธรรมทาน**มา อันนี้จะทำให้ชีวิตงอกงาม สังคมดี มีพระศาสนาที่มันคง

ส่วน “ระบบผลประโยชน์” เกิดจากความสัมพันธ์หลอกลวงๆ แอบๆ แบบที่ต่างก็**แสวงโชคหาลาภ**ให้แก่ตัว แบบนี้มีแต่จะพาให้หมดกุศล ชีวิตก็เฟะ สังคมก็เละ พระศาสนาก็เลอะเฉอะแฉะ

ควรรีบช่วยกันแก้ไข ก่อนที่จะสายเกินแก้

หลักการหล่อนหาย ระบบก็พังทลาย ศาสน์เสื่อมสังคมสลาย เพราะผลกระทบร้ายร่วมกัน

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ และที่ ๒ มีความนิยมทำบุญ ด้วยการถวายความรู้ หรือให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ จนถึงรัชกาลที่ ๓ ก็โปรดให้จ้างอาจารย์บอกพระปริยัติธรรมทุกพระอารามหลวง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสังเกตมาก

ปัจจุบันนี้ ชาวพุทธไทยแทบไม่มีใครรู้จักวิธีทำบุญแบบนี้ กล่าวคือ ในสมัยนั้น ว่างก็ตาม บ้านเรือนเจ้านายหรือผู้ที่มีฐานะพอจะทำได้ก็ตาม ถือคติที่ว่า การให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ จึงมีการจัดที่เรียนให้พระสงฆ์ แม้แต่ในวังและที่บ้าน โดยเชิญราชบัณฑิตมาสอนพระสงฆ์ ถือว่าเป็นบุญอย่างยิ่ง

เดี๋ยวนี้มีใครนึกบ้างถึงการที่จะให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ โดยถือเป็นบุญเป็นกุศล นึกถึงแต่ว่าเราจะได้อะไรที่นำโชคลาภมาให้แก่ตน ได้แต่หวังประโยชน์ส่วนตัว ก็เลยไม่สนใจว่าพระสงฆ์จะประพฤติปฏิบัติอย่างไร ไม่ใส่ใจการทำบุญด้วยเจตนาที่จะส่งเสริมให้พระสงฆ์ประพฤติดีปฏิบัติชอบ และสนับสนุนท่านในการทำศาสนกิจ คือ เล่าเรียน-ปฏิบัติ-เผยแพร่สั่งสอนพระธรรมวินัย

เมื่อคนนึกถึงพระนึกถึงวัดแต่ในแง่ที่จะเอาผลประโยชน์ของตัวเอง การบริจาคที่แท้ก็ไม่มี มีแต่การถวายปัจจัยแบบตอบแทน พระที่ดี ก็ดีไปเป็นส่วนตัวของท่าน แต่เสียระบบ

ที่นี้พระที่ไม่ดีล่ะ ก็เห็นช่องว่างวิธีนี้เป็นทางมาของเงินทอง ได้ลาภสักการะง่าย ไม่ต้องเรียนรู้ธรรมวินัยเลย ก็เข้ามาได้ แล้วก็เริ่มมีพระที่มุ่งหวังแต่ลาภสักการะเข้ามาโดยช่องทางนี้

วัตถุมงคลนั้น ไม่ต้องเล่าเรียนธรรมวินัยเลย ก็ทำได้ ทำโดยตัวเองไม่ต้องทำก็ยงได้ ไปจ้างให้ร้านอะไรต่ออะไรเขาทำมาก็ได้ ว่าเขามาทีละหลายๆ ต้นทุนถูกๆ ให้เงินไป ก็ได้วัตถุมงคลมาแล้วก็เอาไปจ่ายแจก ตัวเองไม่ต้องมีความรู้ และชาวบ้านเขาก็ไม่ค่อยสนใจว่าตัวเองจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร สบาย

เป็นอันว่า ไม่มีคนคุม และลากสักการะก็หนา อิทธิพลก็มากขึ้น บางทีมีกลุ่มวงจรธุรกิจเข้ามาหนุนซึ่งกันและกันอีก ก็เลยมีกำลังอิทธิพลเข้มแข็งกว้างขวางยิ่งขึ้น

ในเวลาเดียวกัน พระที่ตั้งใจเรียนรู้ธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัย แต่ไม่สนองผลประโยชน์ที่ชาวบ้านต้องการ ชาวบ้านก็ไม่สนใจ พระเหล่านั้นที่ประพฤติปฏิบัติชอบ หรือตั้งใจเล่าเรียนธรรมวินัย ก็ถูกทอดทิ้ง หมดกำลังลงไปตามลำดับ

นอกจากนั้น คนที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์แบบผลประโยชน์ โดยเฉพาะผู้ได้ผลประโยชน์จากระบบนี้ ก็ชอบ แล้วก็มัวมุ่มมัวเพลินอยู่กับการหาการรักษาผลประโยชน์ของตัวเอง ส่วนประชาชนหรือผู้คนที่หมกมุ่นวุ่นวายอยู่กับการหวังพึ่งอำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความหวังจากลาภลอย เช่น การพนัน เล่นหวย และการเสี่ยงโชคต่างๆ ก็ไม่สนใจปัญหาและเรื่องที่เป็นสาระ ไม่คิดที่จะชวนขยายใช้เรี่ยวแรงกำลังของตนในการทำอันใดแก่อะไร

รวมแล้ว สภาพที่ว่านี้ย่อมไม่ส่งเสริมบรรยากาศแห่งการศึกษาพัฒนาชีวิต และการทำกิจด้วยความเพียรพยายาม ทั้งคนและสังคมก็เลยยิ่งหมกมุ่นอยู่ในวังวนแห่งปัญหา

เพราะฉะนั้น ผลเสียที่ติดตามมาจึงมากมายเหลือคณนา เพราะกัณฑ์ร่อนลงไปถึงหลักการที่เป็นรากฐานของพระศาสนา

อย่างน้อยตัวบุคคลนั่นเอง เริ่มแต่ชาวบ้านที่อยู่ในความสัมพันธ์อย่างนี้ ก็ไม่พัฒนา เพราะอยู่ในระบบของโลกะและโมหะ

โลกะก็คือ การมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวที่จะได้วัตถุมงคลมาก่อนให้เกิดโชคลาภแก่ตน โมหะก็คือ ไม่ได้คิดพิจารณาว่า การกระทำของตนนั้นจะก่อให้เกิดผลอะไร เมื่อให้ไปแล้ว บัจฉยน์เขาเอาไปทำอะไร จะเกิดประโยชน์แก่พระศาสนาหรือไม่ ไม่เป็นทางของการพัฒนาในบุญกุศลหรือไตรสิกขา เขาไม่ได้คิดจะฟังธรรมและไม่เป็นเครื่องเปิดโอกาสที่จะทำให้เกิดการฟังธรรมต่อไป

ต่างจากระบบบุญกุศล ซึ่งเป็นทางให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ ได้ฟังธรรมจากพระสงฆ์ คือเป็นเครื่องเปิดโอกาสให้พระสงฆ์แนะนำสั่งสอนให้ธรรม จึงเป็นอามิสทานชนิดที่เป็นสื่อต่อไปยังธรรมทาน ถึงตอนนี้ก็อยู่ที่พระสงฆ์ว่าจะทำหน้าที่หรือไม่

เป็นอันว่า ความสัมพันธ์แบบที่ว่ามานี้ เป็นเรื่องของการที่ได้เกิดความคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไป

เมื่อระบบบุญกุศลเปลี่ยนไป ทำให้ระบบการควบคุมทางสังคมด้วยศรัทธาเสียไปแล้ว พระศาสนาจะเป็นอย่างไร ทุกคนก็พอจะมองเห็นได้

แน่นอน สภาพเสื่อมโทรมนี้ เกิดจากการทำกรรมร่วมกันของชาวพุทธ ทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ เรียกว่าผลกรรมที่ทำร่วมกัน จะโทษแต่พระอย่างเดียวก็ไม่ได้ แต่จะไม่โทษพระก็ได้เหมือนกัน เพราะในที่สุดพระก็เป็นต้นตอ ที่ไม่ได้ให้การศึกษาแก่ประชาชน

นี่คือวงจรร้ายที่เกิดขึ้นแล้ว ถ้าเราไม่ฟื้นฟูระบบบุญกุศลให้กลับคืนมา และยังหลงเพลินจมอยู่ในระบบผลประโยชน์ เราจะกู้สถานะของพระศาสนาและทำสังคมให้เข้มแข็งมั่นคงไม่ได้

อันนี้เป็นข้อเสนอมให้พิจารณา อย่างน้อยก็ขอให้ช่วยกัน
ทบทวนตรองดูว่า สภาพปัจจุบันเป็นอย่างนี้หรือไม่

วัตถุประสงค์นั้น พระสมัยก่อนก็ให้เหมือนกัน ใครว่าเหมือน ไม่เหมือนกันหรือ

ตอนนี้อขอย้อนไปพูดถึงเรื่องการทำของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้แก่
ชาวบ้าน หลายท่านพิจารณาแล้วก็บอกว่า พระเก่าๆ สมัยก่อนก็
เป็นเหมือนกันนี้ ท่านก็ให้เหมือนกัน ก็เลยต้องขอโอกาสพูดว่า “ไม่
เหมือนกัน”

พระสมัยเก่าของเรา ก็มีกาไรให้ของขลังเหมือนกัน มีพระที่
เรานับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ อาจจะมีเรียกว่าเก่งทางไสยศาสตร์ก็ได้ ท่าน
มีเวทมนต์อะไรต่างๆ แต่ความนับถือสมัยก่อนพร้อมทั้งพฤติกรรม
ของพระสงฆ์เหล่านั้นกับสมัยนี้ ไม่เหมือนกัน ถอยหลังไปแค่สัก
๔๐-๕๐ ปีเท่านั้น จะต่างจากสมัยนี้

จะขอเล่าเรื่องตัวบุคคลมาเป็นตัวอย่างก็แล้วกัน ตัวอย่างนี้
ขอนำเรื่องหลวงพ่อกองกระผมเองมาเล่า คือ หลวงพ่อวัดบ้านกร่าง

วัดบ้านกร่างนั้น เป็นวัดหนึ่งที่มีชื่อในเรื่องพระขลัง หลาย
ท่านรู้จักพระขุนแผนวัดบ้านกร่าง หลวงพ่อวัดบ้านกร่างที่จะเล่านี้
เป็นอุปัชฌาย์ตอนกระผมบวชเณร ถ้าท่านอยู่บัดนี้ ก็อายุเกินร้อย
ไปแล้ว แต่ท่านถึงมรณภาพไปแล้วเมื่ออายุประมาณ ๙๐ ปี

หลวงพ่อกองวัดบ้านกร่างเป็นที่นับถืออย่างกว้างขวางว่าขลัง
มาก ชาวบ้านมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ ถูกผีเข้า ถูกทำคุณไสย์ไม่ว่า
จากหมอเขมรหรือจากหมอไทย มาหาท่าน ท่านก็แก้ให้

หลวงพ่อบ้านกว้างเป็นที่นับถือมาก จนกระทั่งว่าเวลาท่านจะทำอะไร คนก็พร้อมเพรียงกันมาให้แรงงานเต็มที่ แม้กระทั่งจะย้ายวัด คือย้ายเสนาสนะอาคารทั้งวัดไปตั้งในที่ใหม่ ก็ไม่ต้องรื้อ แต่ใช้กำลังคนมือเปล่ายกกุฏิและหอสวดมนต์เป็นต้นเดินไปวางในที่ที่ต้องการ

ตัวอย่างเช่น ยกหอสวดมนต์ใหญ่ ญาติโยมก็ให้ช่างมาตัดเสาไว้ แล้วก็เอาไม้ไผ่ชันขนาบเสา และผูกเพิ่มในระหว่างให้ถึพอให้คนลงไปยืนยกไม้ไผ่ช่องละคน พอถึงวันนัด ประชาชนก็มาเต็มหมด เมื่อพร้อมกันแล้ว ก็ให้สัญญาณ คนจำนวนพันก็ยกหอสวดมนต์ ยกหอระฆัง ยกกุฏิไปทิ้งหลัง เดินไปเลย เหมือนหอสวดมนต์ และกุฏิเป็นต้นเดินได้ ก็สำเร็จ นี่ก็เพราะความเชื่อความศรัทธา

ทีนี้ที่ว่าท่านมีชื่อในเรื่องขลังนั้น จริยวัตรของท่านเป็นอย่างไร ปรากฏว่า ในชีวิตประจำวัน ท่านไม่เคยพูดถึงเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของขลังเลย มนต์คาถาไม่เคยพูดถึง

สิ่งที่ท่านทำคืออะไร คือสอนธรรมะ สอนชาวบ้านว่าควรจะทำอะไร ประพฤติตัวอย่างไร ดำเนินชีวิตอย่างไร ทำมาหากินอย่างไร อยู่ร่วมกันอย่างไร สอนลูกศิษย์ฝ่ายพระสงฆ์ว่าควรจะต้องอยู่ในธรรมวินัยอย่างไร สิ่งที่ท่านทำ ก็คือการสอนธรรมะ

แต่เวลามีชาวบ้านหรือลูกศิษย์คนไหนเกิดเหตุร้าย ผีเข้า ถูกทำคุณไสย์ อย่างที่ว่าเมื่อก็ มาหาท่าน ท่านก็แก้ให้เฉพาะตัวเฉพาะราย บำบัดปัดเป่า ให้เขาพ้นภัยอันตรายนั้นไปได้ ก็จบเท่านั้น

อันนี้เป็นสิ่งที่น่าสังเกต ขอเล่าต่ออีกนิดหนึ่ง ของดีของท่าน เช่นพระเครื่องนี้ อย่าว่าแต่จะเอาปัจจัยไปถวายเลย ไปขอก็ไม่ให้ ถ้าท่านจะให้ ท่านให้เอง ท่านพิจารณา

ก็คงเหมือนกับพระโบราณทั้งหลาย เวลาลูกศิษย์เติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา จะย้ายถิ่นไปทำมาหาเลี้ยงชีพที่อื่น ถ้าเป็นคนดีท่านพิจารณาแล้ว ท่านก็เรียกมาเฉพาะตัวแล้วก็บอกว่า เธอเป็นคนดีตอนนี้เธอจะไปอยู่ในถิ่นฐานอื่น ฉันจะให้ของดีไว้คุ้มครอง เอนะพระองค์นี้เธอรักษาไว้ แล้วขอให้ประพฤติตัวให้ดี ตั้งใจขยันหมั่นเพียรทำมาหากินโดยสุจริต ดำเนินชีวิตอยู่ในศีลในธรรม จงทำความดีอย่างนี้ๆ อย่าทำความชั่วอย่างนั้นๆ กำกับศีลธรรมไปเสีย

ของดีนั้น เมื่อลูกศิษย์รับไปแล้ว ก็เก็บไว้เป็นของสำคัญ เพราะอุปัชฌาย์อาจารย์ให้มา เก็บรักษาไว้อย่างดีจนกระทั่งถึงรุ่นลูก ตัวเองแก่แล้ว หรือลูกโตแล้ว ก็มอบให้ลูก แล้วก็กำกับและกำชับแบบเดียวกัน เช่นบอกว่า พระนี้อุปัชฌาย์ของพ่อให้มา (หรือปู่ให้มา) พ่อเคารพบูชาเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีที่สุด เวลานี้ลูกโตแล้ว พ่อจะให้ลูกไว้คุ้มครองตัว ขอให้ตั้งใจประพฤติดี ตั้งใจทำมาหากิน และเก็บรักษาพระนี้ไว้ให้ดี

จากนั้น ลูกก็มอบให้ลูกของลูกต่อไปอีก พระหรือของดีนั้น ก็สืบทอดกันไป ทั้งเป็นของที่หาได้ยาก และสืบสายไปในวงศ์ตระกูล มีความหมายเชื่อมโยงลึกซึ้ง และยืนยาว

นับถือพระพุทธศาสนาแล้ว ทำไมยังเกี่ยวข้องกับของขลัง

เท่าที่เล่ามานี้ ทำให้มองเห็นความหมายอย่างไรบ้าง แล้วลองนำมาเทียบกับสมัยปัจจุบัน

สิ่งที่ต้องการพูดในที่นี้ก็คือ เราจะเห็นว่า การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของขลังสมัยก่อนนั้น ยังมีพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

ที่ว่า “ยังมีพระพุทธศาสนาเป็นหลัก” นั้น ขอให้ดูเถิด ตัว
แกนที่ปรากฏเด่นชัด ก็คือธรรมะ หรือคำสอนศีลธรรม การทำ
ความดี เว้นจากความชั่ว อันนี้เป็นหลัก ส่วนของขลังไสยศาสตร์
เป็นของที่ฟุ้งอยู่ แอบอยู่ และเป็นสื่อหรือเป็นสะพานทอดเปิดทาง
ให้แก่ธรรม

ทั้งนี้ มีลักษณะสำคัญที่ควรสังเกต ๓ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์และไสยศาสตร์เหล่านี้
พระสมัยก่อนท่านรู้ไว้ มิไว้ และให้เพื่ออะไร ขอให้คำว่า “มิไว้
สำหรับปิดช่องความหวั่นใจ”

พุทธศาสนิกชนชาวบ้านทั้งหลายนี้ โดยทั่วไปก็เป็นปุถุชน
สภาพจิตของปุถุชนย่อมมีจุดอ่อนอย่างหนึ่งคือ ความไม่มั่นใจ
เกี่ยวกับความเป็นไปในชีวิต ความที่ยังหวาดในอำนาจเร้นลับที่
มองไม่เห็น ถึงแม้มาเป็นพุทธศาสนิกชนและเชื่อในคำสอนของ
พระพุทธเจ้าแล้ว ก็ยังอดหวาดกังวลไม่ได้

มาหาหลวงพ่อก่อนท่านสอนธรรมะให้ ตัวเองฟังแล้ว ในใจก็ยัง
หวั่นอยู่นั่นแหละ เวลาเกิดเหตุการณ์ร้ายๆ ขึ้นมา ก็ยังหวั่นหวาด
อยู่ว่าจะมีอะไรเร้นลับที่บันดาล มีเทพเจ้าหรือผีบางกลั่นแก่ง หรือ
อาจถูกผู้หนึ่งผู้นี้ทำคุณไสยให้ เพราะฉะนั้นก็กังวลไม่สบายใจ

ทีนี้ ถ้ามาหาพระแล้ว พระได้แต่สอนเอาๆ ให้ธรรมะไป
ตัวเองก็เชื่อตามนั้น แต่ความหวั่นใจ หรือความหวาด ก็ยังมีอยู่ ไม่
แน่ใจเต็มที่ กลับไปบ้านแล้ว คิดกลับไปกลับมา ดีไม่ดีก็นึกขึ้นว่า เอ!
เราเอาอะไรประกันตัวปลอดภัยไว้ก่อนดีกว่า ก็เลยอดไปหาหมอ
ผี ไปหาหมอไสยศาสตร์ ตรงนี้เป็นช่องโหว่สำคัญที่ต้องปิดให้ได้

พอไปหาแล้ว หมอผีหรือหมอไสยศาสตร์ก็อาจเรียกร้องเงินทองมาก และบางทีเรื่องไม่หยุดแค่นั้น หมอผีไสยศาสตร์อาจจะบอกให้ทำอะไรต่ออะไรต่อไปอีก ดีไม่ดีก็ชักจูงออกจากพระศาสนาไปหลงติดในเรื่องอย่างนั้น หรืออาจจะให้ทำสิ่งเลวร้ายที่เป็นเรื่องของกิเลส โสภะ โทสะ เช่นบอกว่า คนนี้เขาทำคุณมา ต้องแก้แค้น ต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ จะทำให้ แล้วเรียกเงินอีก ก็ไปกันใหญ่

เพราะฉะนั้น พระของเราจึงต้องมีไว้บ้าง บางองค์ต้องเก่งกว่าพวกหมอผีคุณไสย์เหล่านั้น แยกทำได้ ฉันท้ทำได้ แต่ฉันท้ในแง่ดีอย่างเดียว เป็นเรื่องคุณอย่างเดียว แก้ไขอย่างเดียว แยกทำมาฉันท้แก้ได้ ให้เก่งกว่าพวกผีไสย์เหล่านั้น ตามแนวที่ว่ามีฤทธิ์ไว้ปราบฤทธิ์

เพราะฉะนั้น มีเรื่องอะไร พอมาที่พระแล้ว ท่านปิดช่องให้เสร็จ มาแล้วสบายใจ ไม่ต้องไปหาหมอผีอีก ก็หมดเรื่องกันไป แล้วยังสอนธรรมหรือหลักศีลธรรมขมวดท้ายไปด้วย จึงเป็นการปิดช่องความหวั่นใจให้แก่พุทธศาสนิกชน

แต่ท่านใช้แค่เป็นเครื่องปิดช่องความหวั่นใจเท่านั้น เข้าทำนองคติที่ว่า เาฤทธิ์ปราบฤทธิ์ ปราบเสร็จแล้ว ก็เอาธรรมให้

เพราะฉะนั้น โดยวิธีนี้ เรื่องผีสง่าคุณไสย์จึงไม่สามารถเกลื่อนกลาดตาชดาไปแน่นอน เพราะว่าตัวหลักยังคุมอยู่ คือธรรมวินัย ได้แก่คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก เป็นตัวปรากฏเด่น

อนึ่ง ยังมีเหตุผลสำคัญที่พระของเราสมัยก่อนต้องใช้วิธีนี้ และการที่เรื่องเหล่านี้ยังมีอยู่ ทั้งที่คนไทยแทบทั้งหมดนับถือพระพุทธศาสนา

เหตุผลแรก ก็คือ ความเชื่อผิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการนับถือศาสนาพราหมณ์นั้น มีอยู่ในสังคมไทยก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามาด้วยซ้ำไป ความเชื่อเหล่านี้ยังไม่หมดไป ก็อยู่คู่กันมากับพระพุทธศาสนา

เหตุผลใหญ่ข้อต่อไป คือ พระพุทธศาสนาไม่มีการบังคับศรัทธา ไม่ใช่กำลังหรือวิธีการบีบบังคับคนให้เขาเปลี่ยนความนับถือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา และปัญญาเป็นสิ่งที่บังคับยัดเยียดใส่ให้กันไม่ได้ ต้องค่อยๆ สอน ค่อยๆ แนะนำกันไป พระสงฆ์จึงต้องยอมรับคนเหล่านี้ตามที่เขาเป็นอยู่ แล้วเข้าไปสั่งสอนแนะนำเขาด้วยเมตตากรุณา ค่อยๆ ช่วยให้เราพัฒนากำลังใจ และปัญญาขึ้นมา (ซึ่งก็ขึ้นต่อปัญญาความสามารถของตัวเองที่สอนเขาด้วย) เมื่อเขาพัฒนาขึ้นมา มีปัญญาพอ เขาก็จะละเลิกความเชื่อถือเหล่านั้นไปได้เอง

ข้อสำคัญอยู่ที่พระจะต้องยอมเหนื่อยยอมอดทน มีเมตตา กรุณา ตั้งใจคอยให้ธรรม ไม่ละทิ้งหน้าที่ธรรมทานนี้ ในระหว่างนั้นก็คอยปิดช่องความหวนใจให้เขาไปตามความจำเป็น

พระบางองค์อาจจะสอนเก่งจริง จนทำให้คนจำนวนมากมีกำลังใจเข้าถึงปัญญา ชนิดข้ามพ้นสิ่งเหล่านี้ไปได้ทีเดียวเลย

แต่ในหมู่บ้าน ก็ยังมีคนที่อ่อนกำลังใจ อ่อนปัญญา ที่ต้องปิดช่องหวนใจอยู่นั้นแหละ เรื่องฤทธิ์เดชก็จึงยังมีอยู่ เพียงแต่ว่าตัวเองจะต้องไม่เสียหลัก ฤทธิ์เดชจะต้องถูกมองเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ด และต้องเป็นเครื่องสี่อธรรม จะยอมจะยกให้เด่นขึ้นมาบังธรรมไม่ได้เป็นอันขาด

เวลานี้ คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก หรือนับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก

ประการที่สอง ก็คือ พระเครื่องของขลังวัตถุมงคลเหล่านั้น สมัยก่อนไม่มีราคา ไม่มีค่าเป็นเงินทอง จะให้ก็ให้ยากอย่างที่ว่า เช่นให้ต่อเมื่อเห็นว่าประพฤติดี แล้วก็ให้เปล่าๆ

ข้อนี้มาเทียบกับปัจจุบันเป็นอย่างไร เดิมนี่มีราคาเป็นเงินเป็นทอง จนบางที่จะกลายเป็นสินค้า มีทั้งพาณิชย์ หรือเป็นธุรกิจ

ประการที่สาม ก็คือ เป็นสิ่งเรียกร้องข้อกำหนดทางศีลธรรม เวลาจะให้ ท่านกำกับว่า เธอต้องเว้นความชั่วอันนั้นๆ ต้องประพฤติปฏิบัติตัวให้ดีอย่างนี้ๆ พระจึงจะคุ้มครอง

เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว ที่อำเภอศรีประจันต์ มีท่านขุนผู้หนึ่งเก่งมากในการปราบโจร ชื่อขุนศรีประจันต์รักษา เลื่องลือกันว่าท่านขุนมีของดีหนึ่งเหนียว อยู่ยงคงกระพัน

วันหนึ่งท่านขุนศรีฯ ไปปราบโจร แต่ถูกยิงตาย อ้าว! ทำไมละ ชาวบ้านลือกันแซ่ดว่า ตอนนั้นไม่ทราบเกิดอะไรขึ้น ท่านขุนศรีฯ โกรธโจรขึ้นมา ผลอไปด่าแม่โจร พอด่าแม่โจรปั๊บ โจรยิงมาบังเดียว ตายเลย เขาว่าอย่างนั้น อันนี้เอามาเล่าตามลือเป็นตัวอย่าง

เป็นอันว่า ความเชื่อในของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้องมากับคุณธรรมความดี ต้องเรียกร้องศีลธรรม

แต่เวลานี้เป็นอย่างไร ไม่มีการเรียกร้องศีลธรรม มีแต่เรียกร้องโชคลาภอย่างเดียว ต้องการโชคลาภก็เอาเงินไปเช่า/ซื้อเอามา เป็นอันว่า แค่นี้ก็ได้โชคลาภ ก็หมดเรื่องกัน ศีลธรรมไม่ต้องประพฤติ

นี่ก็คือ กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ซื้อได้ด้วยเงิน แล้วถามไม่มีคุณค่าทางศีลธรรมจริยธรรม ตรงกันข้ามกับสมัยก่อนหมดเลย วิปริตผันแปรกันไป

ประการต่อไป วัตถุมงคลเหล่านี้ สมัยก่อนเป็นของหายาก พร้อมกับพวงเอาคุณค่าอย่างสูงทางจิตใจไว้กับตัวด้วย แต่มาสมัยนี้ กลายเป็นของหาง่ายเกลื่อนกลาด มันตรงข้ามกับสมัยก่อน สมัยก่อนนั้น กว่าจะได้ที่แสนยาก ครูอาจารย์ท่านต้องเห็นว่าเราประพฤติดี และถึงโอกาสที่สมควร จึงให้

นอกจากนั้นยังมีคุณค่าความหมายสำคัญอีก คือเป็นเครื่องผูกพันทางจิตใจ *หนึ่ง* ผูกพันบุคคลที่มีของดีนั้นไว้กับพระพุทธศาสนา ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์

แต่ไม่แค่นั้น *สอง* เวลานั้นถึงพระที่อยู่ที่คอตัวเอง ก็ระลึกฐูตระหนักแก่ใจว่า พระองค์นี้หลวงพ่อบุญมาลัยให้ นี่ถึงพระอุปัชฌาย์อาจารย์และคำสั่งฝากของท่าน ต่อมาลูกศิษย์คนนี้มีครอบครัวแก่ตัวลง มอบให้ลูกให้หลาน ลูกหลานเวลานี้ถึงพระที่ห้อยคออยู่ ก็นึกถึงพระพุทธเจ้าด้วย นึกถึงปู่ย่าตายายด้วย เป็นเครื่องผูกพันกับบรรพบุรุษของตน พร้อมทั้งน้ำใจและคุณธรรมที่ท่านสั่งสอนมา ทั้งหมดนี้ไปด้วยกันหมดเลย

แต่ปัจจุบัน คุณค่าเหล่านี้กำลังจะหมดไปหายไป เวลานี้ ความหมายอะไรเหล่านี้แทบจะไม่เหลืออยู่เลย

เพราะฉะนั้น แม้ว่าสมัยก่อนก็มีของขลังพระเครื่องเป็นต้น แต่ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็ไม่เหมือนกันแล้วกับที่มีในสมัยก่อน มันวิปลาสคลาดเคลื่อนออกไปแล้ว

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะมีสิ่งเหล่านี้ ก็ควรจะมิให้ถูกต้อง ให้ได้หลักของโบราณ

อย่าไปด่วนดูถูกคนโบราณว่าไม่ได้ความ นึกว่าท่านก็มีของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไสยศาสตร์ แต่ที่จริงเราแพ้ท่านแน่นอน ท่านมีหลัก แต่เราไม่มีหลักเลย เราไม่สามารถและไม่คิดจะใช้สิ่งเหล่านี้มาเป็นสื่อ นำเข้าสู่ธรรม เวลานี้ ฝ่ายหนึ่งก็คิดจะหาลาก อีกฝ่ายหนึ่งก็หวังจะได้โชคลาภ อยู่ใต้ครอบงำของระบบผลประโยชน์กันหมด

ถ้าหากว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของขลังเหล่านี้ยังเป็นเครื่องเรียกร่องข้อกำหนดทางศีลธรรมอยู่ มันก็ยังมีคุณค่าทางพระพุทธศาสนาอยู่นอกจากนั้นยังเป็นสื่อ นำหรือโยงเราเข้าสู่ธรรมะด้วย โดยเฉพาะในเวลาที่ท่านให้ของดี และท่านถือเป็นโอกาสที่จะสั่งสอนธรรมนั้น คนที่จะเอาของดี จะตั้งใจฟังธรรมที่ท่านสอนอย่างจริงจัง เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะมีสิ่งเหล่านี้ ก็ควรจะต้องทำให้ถูกต้อง

ที่ว่ามานี้เป็นเรื่องที่ขอนำมาแล้วให้เห็นว่า สภาพความคลาดเคลื่อน ทั้งจากหลักการของพระพุทธศาสนา ทั้งจากประเพณีนิยมในสังคมไทยของเราเอง ได้เป็นไปถึงขนาดไหนแล้ว มันจึงทำให้สังคมของเราวิปริตผันแปรไป

เรื่องที่พูดในตอนนี้เป็นกรให้ช่วยกันพิจารณาตอบคำถามว่า “เวลานี้ คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก หรือนับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก?”

อันนี้รวมทั้งคำถามว่า “สมัยก่อนก็มีของขลัง สมัยนี้ก็มีของขลัง ต่างกันอย่างไร?”

ได้พูดมาแล้วยาว เนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญ จึงขอสรุปไว้ด้วย

ถ้าคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ไสยศาสตร์เป็นเพียงสิ่งฟุ้งเฟื่องมา สังคมจะมีพฤติกรรม ดังนี้

๑. ความนับถือหลักการของพระพุทธศาสนา และการสอนธรรมจะปรากฏเด่นเป็นพื้น ส่วนของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพไสย์ จะมีเพียงฟุ้งเฟื่อง หรือแอบอยู่ และใช้เพียงเป็นเครื่องปิดช่องความหวั่นใจ ทำนองคติเอาฤทธิ์ไว้ปราบฤทธิ์

๒. การให้หรือการปฏิบัติเกี่ยวกับของขลังเป็นต้นนั้น จะเน้นที่การกำกับข้อปฏิบัติทางศีลธรรม หรือใช้เป็นที่สื่อสู่การสอนธรรม

๓. ของขลังเป็นต้น เป็นของให้เปล่า ไม่มีราคา เพราะเป็นสื่อคุณค่าทางนามธรรม

๔. เป็นของให้ยาก และหายาก ไม่เกลื่อนกลาด และผนวกอยู่กับคุณค่าทางจิตใจ เช่นโยงไปถึงบรรพบุรุษบุรพการี

ถ้าพฤติกรรมเป็นไปในทางตรงข้ามจากนี้ ก็แสดงว่า คนไทยนับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก พุทธศาสนาเป็นเพียงสิ่งประกอบที่เลื่อนกลาง คือ

๑. การเชื่อถือปฏิบัติทางไสยศาสตร์และการหวังพึ่งอำนาจลึกลับปรากฏเด่นเป็นพื้นในสังคม ชาวพุทธไม่รู้หลักการของพระพุทธศาสนา การสอนธรรมเพียงแอบๆ อยู่

๒. ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเรื่องของการสนองกิเลส ในการหาผลประโยชน์ ความกลัวภัย และการแก่งแย่งดิ้นรนต่อสู้กันของมนุษย์ปุถุชน ไม่เป็นสื่อตั้งคนขึ้นสู่คุณธรรมความดีงาม และการพัฒนาชีวิตของตน ไม่มีการกำกับศีลธรรม

๓. เป็นของมีราคา หรือมุ่งที่เงินทอง ของตอบแทน แม้กระทั่งเป็นการซื้อขาย เข้าทางของพาณิชย์ หรือเป็นธุรกิจ

๔. เป็นของหาง่าย มีเกลื่อนกลาด จนอาจกลายเป็นความ ศักดิ์สิทธิ์ที่ซื้อได้ด้วยเงิน ด้วยคุณค่าทางจิตใจ

อีกเรื่องหนึ่ง การที่ต้องยอมรับความจริงว่า ความเชื่อถือ เกี่ยวกับอำนาจลึกลับและหวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทปไสย เหล่านี้ ถึงแม้ จะมืออยู่ต่อไป แต่ถ้าเพียงให้เป็นสิ่งแฝงแอบอยู่ หรือเป็นเรื่อง เบ็ดเตล็ด โดยให้พระพุทธรศาสนาเป็นหลักอยู่ ก็ควรพอใจ

ข้อนี้มีเหตุผลสำคัญ คือ

๑. เป็นนิสัยของบุุณชน เมื่อมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม และความเป็นไปที่ตนเองไม่รู้ทั่วถึงและบังคับไม่ได้ มีความเข้มแข็ง และปัญญาไม่พอ ยังมีความหวาดหวั่นต่อสิ่งที่ไม่รู้และไม่อาจ คาดหมาย จึงมีความโน้มเอียงที่จะหวังพึ่งอำนาจเร้นลับภายนอก จะพ้นไปได้มากหรือน้อย ก็อยู่ที่ฝ่ายธรรมจะทำหน้าที่ได้เพียงใด

๒. ความเชื่อผีสาขสิ่งศักดิ์สิทธิ์และลัทธิพราหมณ์มีอยู่ก่อน พระพุทธรศาสนาเข้ามา และอยู่ในสังคมไทยคู่เคียงมากับพระพุทธรศาสนา จนถึงปัจจุบัน เป็นความจริงตามสภาพประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม ซึ่งเตือนด้วยว่าพุทธจะต้องเข้มแข็งไว้ จะประมาทมิได้

๓. หลักการของพระพุทธรศาสนาไม่มีการบังคับศรัทธา ไม่ใช่ กำลังหรือวิธีบีบบังคับ โดยถือตามหลักธรรมชาติของมนุษย์ว่า ปัญญาเป็นสิ่งยึดเยียดใส่ให้กันไม่ได้ จึงต้องยอมรับเขาตามที่เขา เป็นอยู่ แล้วเข้าไปช่วยเหลือแนะนำสั่งสอนด้วยเมตตากรุณาให้ เขาพัฒนาขึ้นมา

ดัชนีชี้สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

เวลานี้ ถ้ามีใครมาถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ร้ายในพระศาสนาที่เกิดขึ้นนี้ ต้องตอบว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ในแง่หนึ่งก็เป็นดัชนีชี้สภาพสังคมไทย และชี้ในหลายอย่างหลายประการ

แง่ที่หนึ่งก็คือ ในสังคมไทยนั้น เราถือกันว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีศีลธรรมมากที่สุด แล้วมองในทางย้อนกลับว่า ถ้าหากว่าพระสงฆ์ที่ถือว่ามีศีลธรรมดีที่สุดในสังคมไทย ยังเสื่อมทรามถึงขนาดนี้แล้ว คนไทยทั่วไปจะเสื่อมทรามขนาดไหน

เพราะฉะนั้น อย่ามามัวดีอยู่เลยว่าจะพระเลวพระไม่ดี แต่ให้รีบได้สติ แล้วมองไปเถิดที่คนไทยทั่วไปเวลานี้ว่าแยขนาดไหน สภาพพระนี่เป็นดัชนีชี้สภาพสังคมไทย ที่คนไทยจะต้องตื่นตัวลุกขึ้นมาแก้ไข

อย่าไปมัวมองพระสงฆ์ว่าไม่ได้ความอย่างนั้นอย่างนี้ แต่จงใช้สภาพนี้เป็นสัญญาณภัยที่เตือนให้หันมาดูตัวเอง ว่าสังคมไทยเดี๋ยวนี้วิปริตขนาดไหนแล้ว อันนี้เป็นข้อที่หนึ่ง

ต่อไปก็ชี้สภาพสังคมและเศรษฐกิจ หมายความว่า ปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะหนุนให้เกิดสภาพอย่างนี้ก็คือน เมื่อประชาชนไม่มีความมั่นใจในชีวิต ชีวิตอยู่ด้วยความเสี่ยงมาก ขาดความรู้สึkmั่นคงปลอดภัย ก็จะทำให้หาสิ่งยึดเหนี่ยวมาประกันความรู้สึkmั่นใจภายใน จึงหันไปหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไสยศาสตร์เหล่านี้

อีกประการหนึ่ง ก็ชี้สภาพเกี่ยวกับความทุกข์ กล่าวคือสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันแย่งชิงตั้งหน้าตั้งตาหาผลประโยชน์กัน ทำให้ชีวิตจิตใจอยู่ในสภาพที่ถูกบีบคั้น

ทั้งตัวเองก็วิ่งหาเสพหาบริโภคน้ำพอกไม่ทัน ทั้งการแข่งขัน จากคู่แข่ง และเกมส์การหาเหยื่อในรูปแบบต่างๆ ของเพื่อนมนุษย์ ที่ไม่จริงใจต่อกัน ก็กดบีบให้เราร้อนกระวนกระวายคับแค้นเครียด

ท่ามกลางสภาพเช่นนี้ คนบางคนและบางกลุ่มด้อยโอกาส เสียเปรียบ ถูกข่มเหง ไม่มีกำลังและไม่มีทางไป สังคมและการปกครอง ก็ไม่มาช่วย ตัวเองก็ไม่เข้มแข็งพอ ก็อับจนคับแค้นหรือสิ้นหวัง

เมื่อคนมีความทุกข์มาก เครียดมาก อึดอัดตันใจ และจนปัญญา ก็หาสิ่งที่จะมาปลอบประโลม กล่อมขวัญ เป็นที่พึ่งทางใจ หรือฝากความหวังไว้กับอำนาจลึกลับ และแม้แต่สิ่งที่เลื่อนลอย

ถ้าสังคมมีความเจริญมั่นคงดี ประชาชนมีความมั่นใจในชีวิต ระบบเศรษฐกิจถูกต้องดีงาม ชีวิตสบาย มีความสุขอย่างแท้จริงแล้ว เขาก็ไม่ต้องหันมาพึ่งพาสิ่งเหล่านี้มากนัก

อนึ่ง ถ้าสภาพอย่างนี้เป็นอยู่เป็นไปมาก อาจจะเป็นเครื่องชี้ถึงสภาพการเมืองการปกครองด้วยว่า การเมืองการปกครองของเราไม่สามารถทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในชีวิตความเป็นอยู่ มีความเสี่ยงในความเป็นอยู่ ต้องหวาดผวา เพราะฉะนั้นก็จึงหันไปหาสิ่งที่เลื่อนลอยและลากลอยต่างๆ

สังคมไทยเวลานี้ ผู้คนทั่วไปชอบฝากความหวังไว้กับสิ่งที่เรียกว่าลากลอย และสิ่งเลื่อนลอยมาก ตัวอย่างดาษัตินของลากลอย ก็คือ การพนัน คนไม่ยอมทำความเพียรด้วยตนเอง ก็หวังลากลอยจากการพนัน เช่น เล่นหวยดีกว่า

เคยไปภูทอก พระที่นั่นเล่าว่า ชาวบ้านถิ่นนั้นเล่นแต่หวยได้ดิน มีรายได้วันละ ๓๐ บาท เขาไปเล่นหวย ๒๐ บาท เหลือไว้ใช้ ๑๐ บาท อะไรทำนองนี้ สภาพนี้แพร่หลายไปทั่วสังคมไทย

สภาพหวังผลจากลาภลอย และสภาพหวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้
ดลบันดาลโดยไม่ต้องทำนี่ เป็นประเภทเดียวกัน คือเป็นการหวัง
ลาภลอย จากสิ่งเลื่อนลอย ความปรารถนาที่จะได้โดยไม่ต้องใช้
ความเพียรพยายามด้วยตนเอง หรือท้อใจเพราะมองไม่เห็นผล
แน่นอนจากความเพียรพยายามของตน

เพราะฉะนั้น สภาพนี้จึงเป็นเครื่องเตือนสตินักปกครองว่า
ถ้าคนยังหวังพึ่งสิ่งเหล่านี้มาก ก็แสดงว่าประชาชนไม่มีความ
มั่นใจในชีวิตความเป็นอยู่และสภาพบ้านเมือง

นอกจากนั้น คนที่มีจิตนิสัยแบบนี้ คือมีอะไรเป็นปัญหา ก็
หวังพึ่งสิ่งภายนอกให้ช่วยแก้ปัญหาให้ ก็คือระบบความคิดของคน
ที่ไม่คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ไม่พึ่งตนเอง ชอบหวังให้อำนาจ
ภายนอกมาช่วย

อำนาจภายนอกนั้น อาจจะเป็นอำนาจจากสิ่งเร้นลับ
ศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า หรือไสยศาสตร์ หรืออาจเป็นอำนาจจากบุคคล
ผู้ยิ่งใหญ่ก็ได้

สภาพจิตแบบนี้ สอดคล้องกับระบบการปกครองที่ไม่ใช่
ประชาธิปไตย โดยเฉพาะจะเข้ากันได้กับลัทธิเผด็จการ และโน้ม
ไปหาเผด็จการได้ง่าย

ถ้าเป็นระบบประชาธิปไตย คนจะต้องมีสภาพจิตที่คิด
แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้สติปัญญาพัฒนาตนเอง พึ่งตนเอง ซึ่ง
จะเห็นได้ชัดว่าสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา ที่สอน
ให้คนรู้จักพึ่งตนเอง

เมื่อคนมีสภาพจิตแบบพยายามพึ่งตนเอง ผู้ปัญหาโดยใช่
ปัญญา ประชาธิปไตยจึงจะมาได้

แต่ถ้าคนไทยยังมีสภาพจิตที่หวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หวังลางลอยจากสิ่งเลือนลอย ไม่พึ่งตนเอง ไม่ใช้ปัญญาแก้ปัญหาแล้ว ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร

จากเทคโนโลยี ฝรั่งได้ความใฝ่รู้สู่สิ่งยาก

เป็นอันว่าเรื่องนี้มีความหมายมาก เพราะชี้สภาพสังคมหลายอย่าง และที่ลึกลงไปอีกก็คือ เป็นเครื่องชี้ถึงสภาพทางวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลัง และเป็นภูมิหลัง แสดงถึงสภาพวัฒนธรรมไทยที่อ่อน ซึ่งจะทำให้คนไทยไม่พร้อมที่จะอยู่อย่างดี และก้าวไปด้วยดีในสภาพปัจจุบัน ที่เขาเรียกว่าโลกาภิวัตน์

จะขอยกตัวอย่างให้ฟังว่า คนไทยเรามีสภาพวัฒนธรรมอ่อน มีจิตใจอ่อน แล้วก็จะโน้มไปสู่ความเป็นผู้เห็นแก่กายอย่างไร

เห็นแก่กายนี้ ถ้าใช้คำแรง เขาเรียกว่า มั่งง่าย ถ้าพูดว่าคนไทยเราชักจะมีนิสัยมั่งง่าย ก็ขออภัย จะกลายเป็นการมาด่ากันเองมาก แต่ถ้าการด่าว่าตีเตียนกันจะทำให้เกิดคุณค่าเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุง อย่างน้อยทำให้ไม่ประมาท ก็คงจะเป็นสิ่งที่ดี

คนไทยเรา มีสภาพวัฒนธรรมที่จะทำให้เราเห็นแก่ความสะดวกสบาย เมื่อเห็นแก่ความสะดวกสบาย ก็โน้มไปสู่การที่จะเอาแต่สิ่งที่ย่าง จะขอยกตัวอย่างสิ่งหนึ่งที่จะช่วยชี้ให้เห็นสภาพนี้ เช่น การรับ และความสัมพันธ์กับเทคโนโลยี

เทคโนโลยีเป็นสภาพโลกาภิวัตน์อย่างหนึ่ง คือ ครอบงำโลก มีทั่วโลก ฝรั่งก็มี ไทยก็มี แต่คนไทยกับเทคโนโลยีสัมพันธ์กันอย่างหนึ่ง ฝรั่งกับเทคโนโลยีสัมพันธ์กันอีกอย่างหนึ่ง ไม่เหมือนกัน

ถ้าเราเจาะอันนี้ได้ เราจะเห็นจุดว่า เราจะต้องแก้ไขปรับปรุงสังคมของเราอย่างไร เอาแค่เปรียบเทียบว่า เทคโนโลยีมีขึ้นในสังคมฝรั่ง กับเทคโนโลยีมาในสังคมไทยต่างกันอย่างไร

ขอไปดูสังคมฝรั่งก่อน

เทคโนโลยีเกิดขึ้นในสังคมฝรั่งอย่างไร เบื้องต้นพูดได้ง่ายๆ ว่า เทคโนโลยีเกิดขึ้นในสังคมฝรั่ง โดยเป็นผลผลิตแห่งการสร้างสรรค์ของเขาเอง หมายความว่า ฝรั่งเขาเป็นผู้ผลิตสร้างสรรค์เทคโนโลยีขึ้นมาด้วยความเพียรพยายามของตนเอง เทคโนโลยีเกิดจากน้ำมือของเขาทำขึ้นมา

แต่ไม่ใช่แค่นั้น มันส่องแสดงความหมายอะไรต่อไปอีก กว่าเขาจะพัฒนาเทคโนโลยีให้เจริญมาถึงบัดนี้ได้ นั่นมันผ่านภูมิหลังของการเพียรพยายามมาตลอดกาลเวลายาวนานเป็นร้อยๆ ปี

ในภูมิหลังที่ผ่านมาเป็นร้อยปีนั้น อะไรเป็นปัจจัยทำให้เกิดเทคโนโลยี เราพูดว่าเทคโนโลยีคู่กับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่พัฒนามาถึงปัจจุบันนี้อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์

เมื่อวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้ามา ก็ทำให้สามารถสร้างสรรค์พัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ให้เจริญตามขึ้นมาได้ เมื่อสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาได้ เทคโนโลยีเหล่านั้นก็กลับไปช่วยพัฒนาการค้นหาคำรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีก

เหมือนอย่างว่า เราเรียนรู้ดาราศาสตร์ เมื่อมองดูดวงดาวด้วยตาเปล่า เราก็เห็นและรู้อยู่ในขอบเขตหนึ่ง พอเราผลิตกล้องดูดาวขึ้นมา ก็ทำให้เรามีเทคโนโลยีที่ช่วยให้หาคำรู้ดาราศาสตร์ได้ละเอียดลออและไกลออกไป อย่างนี้เป็นต้น วิทยาศาสตร์กับเทคโนโลยีจึงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

แต่รวมความว่า เทคโนโลยีที่ผลิตขึ้นมาจนถึงปัจจุบันของฝรั่งนั้น เกิดจากฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะนำมาใช้สร้างเทคโนโลยีในขณะนี้ ต้องพัฒนามาตลอดเวลานานเป็นร้อยๆ ปี

วิทยาศาสตร์เจริญขึ้นได้โดยอาศัยจิตใจคนที่มีความใฝ่รู้ และมีเหตุมีผล ไม่เชื่อง่ายๆ ชอบพิสูจน์ทดลอง มีวิจรรณญาณ ใช้เหตุผลอยู่เสมอ

กว่าฝรั่งจะได้ความรู้วิทยาศาสตร์มาสร้างเทคโนโลยีได้ขนาดนั้น เขาใช้เวลาพัฒนาวิทยาศาสตร์มานานเป็นร้อยปีอย่างที่ว่าเมื่อกี้ และตลอดเวลายาวนานนี้ สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือ นิสัยใจคอที่ใฝ่รู้ นิยมเหตุผลนั้น ได้ฝังลึกลงไปในชีวิตจิตใจของเขา จนกระทั่งเป็นสภาพจิตประจำตัว

พอเป็นสภาพจิตไปแล้ว ก็กลายเป็นว่า เวลานี้ฝรั่งมีสิ่งหนึ่งที่เป็นภูมิหลังในการเกิดขึ้นของเทคโนโลยี ซึ่งมาจากวิทยาศาสตร์ ที่กลายเป็นวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ ก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า ความใฝ่รู้ ฝรั่งได้สภาพจิตนี้มา ซึ่งจะแสดงให้เห็นชัดในนิสัยใจคอของเขา

เรื่องไม่ใช่แค่นั้น การที่เทคโนโลยีเจริญพัฒนามาได้อย่างนี้นั้น ยังต้องอาศัยปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งอยู่ในภูมิหลังในสังคมของเขา ปัจจัยตัวนี้ คือ อุตสาหกรรม

ความรู้วิทยาศาสตร์นั้น คู่กันมากับการสร้างสรรค์อุตสาหกรรม พอเรามีความรู้วิทยาศาสตร์มาสร้างเทคโนโลยีแล้วก็เอาเทคโนโลยีไปสร้างโรงงานอุตสาหกรรม และเป็นเครื่องมือของอุตสาหกรรม เมื่ออุตสาหกรรมเจริญ ก็จึงพัฒนาเทคโนโลยีให้เจริญยิ่งขึ้นได้

อุตสาหกรรมนั้น เกิดจากการเพียรพยายามที่จะแก้ไขปัญหา ความแร้นแค้น ความขาดแคลน

ฝรั่งเดิตร้อนต้องสู้กับภัยธรรมชาติ เช่นหนาวเย็นขึ้นจะเป็น จะตาย ขาดแคลนอาหาร เป็นอยู่ยากลำบากในฤดูหนาว เขามี ความมุ่งหวังว่า ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรม จะทำให้เขามั่งคั่ง พรั่งพร้อม เขาจึงสู้กับความยากลำบาก สู้กับอุปสรรค สู้กับปัญหา เพียรพยายามสร้างอุตสาหกรรมขึ้นมาจนเจริญได้

“อุตสาหกรรม” แปลว่า การกระทำด้วยความอุตสาหกรรม คือ ความขยันหมั่นเพียร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า industry ซึ่ง แปลว่า ความขยันหมั่นเพียร คืออุตสาหกรรมนั่นเอง

เพราะฉะนั้น ในอุตสาหกรรมนี้ เนื้อตัวของมันก็คือความ ขยันหมั่นเพียร ถ้าแปลตามภาษาของเราก็ว่าความฮึดสู้ คนที่ พัฒนาอุตสาหกรรมมาได้แต่เดิม ต้องเป็นคนฮึดสู้ มีความเพียร พยายาม อุตสาหกรรมจึงสำเร็จจนกระทั่งพัฒนาเทคโนโลยีให้ เจริญก้าวหน้ามาถึงบัดนี้

จากการที่ฝรั่งได้พัฒนาเทคโนโลยี คู่กันมากับอุตสาหกรรม คือใช้เทคโนโลยีสร้างอุตสาหกรรม และใช้อุตสาหกรรมพัฒนา เทคโนโลยี เขาก็เกิดวัฒนธรรมอุตสาหกรรมขึ้นมา

วัฒนธรรมอุตสาหกรรมนี้ ถึงจะมีส่วนเสีย ส่วนเลวบางอย่าง แต่ส่วนดีของมันก็คือ ทำให้คนมีความขยันหมั่นเพียร มีนิสัยสู้สิ่ง ยากเกิดขึ้น ซึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ฝรั่งได้มาจากภูมิหลังของเขา

เป็นอันว่า จากภูมิหลังในการพัฒนาเทคโนโลยีมาเป็นร้อยปี ด้วยความเป็นผู้ผลิตนี้ ฝรั่งได้สภาพจิตติดตัวมา ๒ อย่างคือ

- สภาพจิตแห่งความ ใฝ่รู้ จากวัฒนธรรณวศิศาสตรั้ และ
- ความ สู้สังยาก จากวัฒนธรรณวศิศาสตรั้

แม้ว่าบัจจุบันนี้ สังคณอเมริกันจะเปลี่ยนมาเป็นสังคณบริโณค พุ่มเพื่อยั้ง ฟรังพร้อมั้ง จนกระทั่งคนรุ่นใหม่ซ้กเสียนิสัยเสื่อม ถอยจากความซ้งนหมั่นเพียร เป็นเหตุให้คนรุ่นเก้าของเขาตึเดียน คนรุ่นใหม่ของฟรังด้วยั้ง ว่าคนอเมริกันในบัจจุบันนี้ไม่มีนิสัยรัก การทำงาน หยิบโย่ง ส้ารวย เป็นทางแห่งความเสื่อม

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สภาพจิตและนิสัยที่เขาสะสมมาเป็น เวลาร้อยปี ซึ่งฝั้งลึกลงแล้ว ก็ยังเป็นทุนที่เขาใช้ได้ต่อไป

เทคโนโลยีที่เกดซ้งนในสังคณฟรัง เป็นมาอย่างนี้ มันไม่ได้มาลอยๆ มันเกดจากการเพียรพยายามคิณคัณคว้าสร้างสรรค์ของเขา ซึ่งได้ทำให้ เกดสภาพจิตอย่างนี้ซ้งนมา ฟรังจึงไม่ใช่ได้แต่เทคโนโลยีเท่านั้น แต่ได้ จิตใจที่ ใฝ่รู้-สู้สังยาก ติดมาด้วย และทุนทางสภาพจิตใจนี้สำคัญมากใน การที่จะมาสร้างควมเจริญพัฒนาในยุคบัจจุบัน

จากเทคโนโลยี ไทยได้ควมสบาย ยั้งไม่ต้องทำอะไร

ที่นี้หันมาดูประเทศไทยว่า สังคณของเราเป็นอย่างไร

สังคณไทยของเรา เมื่อก็บอกแล้วว่า เป็นสังคณที่ไม่ได้มีภูมิ หลังในการผลิตสร้างสรรค์เทคโนโลยีเอง แต่อยู่ๆ เราก็เจอกับ เทคโนโลยีแบบสำเร็จรูปมาแล้วเลย

แต่ก่อนที่จะเจอกับเทคโนโลยีสำเร็จรูปนั้น สังคณไทยเรา เป็นอย่างไร สังคณไทยเป็นสังคณที่เรียกว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” อยู่แสนสุขสบาย มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวไทยมีความสุข มีความ สะดวกสบายอย่างนี้มาตลอด ไม่ต้องสู้สังยาก

ต่อมา เมื่อร้อยกว่าปีนี่ เราเจอกับฝรั่งที่เข้ามา ฝรั่งเข้ามาพร้อมด้วยเทคโนโลยี เทคโนโลยีจำพวกที่เข้ามากับฝรั่งแบบสำเร็จรูปนี่ เป็นเทคโนโลยีประเภทบริโภค ช่วยให้เกิดความสะดวกสบาย หนุนความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ สุขสำราญยิ่งขึ้น

คนไทยสุขสบายอยู่แล้ว อยู่ๆ ก็มาเจอเทคโนโลยีสำเร็จรูปเข้ามาเสริมความสะดวกสบายยิ่งขึ้นอีก ตอนนี้งสบายใหญ่

แต่ก่อนก็อยู่สบาย ในน้ำมีปลา-ในนามีข้าวอยู่แล้ว ตอนนี่เจอสิ่งผลิตต่างๆ ที่จะบริโภค เช่น รถยนต์ ที่วี ตู้อื่น มีแต่เครื่องบำรุงบำเรอ ทำให้เกิดความสะดวกสบายแก่ชีวิตเป็นซ้ำสอง

นี่เป็นข้อได้เปรียบของคนไทย คือเรามีชีวิตที่แสนจะสะดวกสบายทุกชั้นตอน ทั้งภูมิหลังในชีวิตเกษตรกรรมท่ามกลางสภาพแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และในการที่มาเจอเทคโนโลยีสำเร็จรูปแบบบริโภคเข้าอีก

แต่ถ้าคิดอีกที อันนี้ก็กลับเป็นการเสียเปรียบ ความเสียเปรียบก็คือ เรามีแต่ความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีแบบผู้บริโภค ขาดความสัมพันธ์แบบผู้ผลิต เราไม่ได้ผ่านภูมิหลังที่จะได้สร้างนิสัยใจคอ ที่ว่าใฝ่รู้-สู้สิ่งยากนั้น ขึ้นมาเลย

ถ้าเราอยู่สบายจนเคยตัวแล้ว กลายเป็นคนที่เห็นแก่ความสะดวกสบาย ชอบแต่บริโภค ไม่ชอบผลิต มองความหมายของความเจริญแบบนักบริโภค ไม่มองแบบนักผลิต อย่างนี้เราจะเป็นคนอ่อนแอ เพราะฉะนั้นจะต้องระวังตัวไว้ให้ดี

เมื่อเรามีสภาพจิตใจแบบนี้ขึ้นมาจากภูมิหลังแห่งความ
 สะดวกสบาย **ในน้ำมีปลา-ในนามีข้าว** และความสะดวกสบายที่
เทคโนโลยีแบบบริโภครมาเสริมเข้าไปอีกอย่างนี้ ก็นับว่าเป็นความ
 อ่อนแออยู่แล้ว

ยิ่งกว่านั้น คนไทยที่ชอบสะดวกสบายนั้น พอมีปัญหาที่
 จะต้องแก้ไข แทนที่จะหันไปเผชิญสู้แล้ว พยายามคิดแก้ไข ทำให้
 สำเร็จเอง ก็ไม่เอา เมื่อมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้อ้อนวอน ก็เลยหันไปหาสิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยทำให้

นี่ก็กลายเป็นระบบถ่ายโอนภาระ คือตัวเองไม่ยอมรับ
 ภาระ ไม่รับผิดชอบ ก็โยนภาระรับผิดชอบนั้นไปให้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์
 ให้ท่านทำให้แทน เรียกว่า “โยนปัญหาไปให้เทวดาช่วยแก้”

ถ้าไม่ถ่ายโอนโยนภาระไปเลย ก็ใช้วิธีหลบเลี่ยงไปหาสิ่ง
 กล่อม เจอบัญญา ไม่สู้ เจอสิ่งที่ยาก ก็หลบ หันไปหาสิ่งกล่อม เพื่อ
 จะช่วยให้ลืมความทุกข์ความยากไปคราวหนึ่งๆ หรือให้เพลินๆ
 ผ่านเวลาไป หรือไม่ก็กล่อมใจด้วยความหวังลาภลอย

เพราะฉะนั้น สุรา และการพนัน เป็นต้น จึงแพร่หลาย
 ดาษตีนจนจะครอบงำสังคมของเรา เพราะคนคอยหลบเลี่ยง
 ปัญหาและสิ่งยาก ไปหา “สิ่งกล่อม”

ถ้าอย่างนี้ อะไรจะเกิดขึ้นแก่สังคมไทย ก็ตอบได้เลยว่า เรา
 จะกลายเป็นสังคมที่เห็นแก่ง่าย จะเอาแต่ง่ายๆ ไม่สู้สิ่งยาก แล้วก็
 จะพัฒนาลำบาก ซึ่งขัดกับคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ให้มุ่งหวัง
 ผลสำเร็จจากการกระทำด้วยความเพียรพยายาม คือ **กรรมวาทย**
วิริยวาทย และให้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง แก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
 ตามหลัก**ไตรสิกขา**

หลักการเหล่านี้ เวลานี้เราแทบจะไม่มีเหลือเลย การประพฤติปฏิบัติและความเชื่อของคนไทยขัดกันหมดกับหลักธรรม และผิดเพี้ยนออกไปจากพระพุทธศาสนา

ถ้ามีสตินึกขึ้นมา และหยุดคิดสักนิด ยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมา ตรวจสอบกับหลักการ แม้แต่ขั้นต้นๆ ของพระพุทธศาสนา ก็จะมีมองเห็นชัดเจนว่า ชาวพุทธไทยเราได้ผิดเพี้ยนกันไปอย่างไร

ไม่ต้องเอาหลักการใหญ่อะไร แม้แต่เพียงหลักคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา อะไรเป็นมาตรฐานวัดความเป็นอุบาสกอุบาสิกา หรือว่าอุบาสกอุบาสิกาที่ดีมีคุณสมบัติพื้นฐานอย่างไร

พระพุทธเจ้าตรัสแสดงหลักธรรมพื้นฐานไว้หมวดหนึ่ง เรียกว่า *อุบาสกธรรม* หรือองค์คุณของอุบาสกอุบาสิกา ๕ ประการ คือ

๑. มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผล มั่นในคุณพระรัตนตรัย
๒. มีศีล อย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล ๕
๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังผลจากการกระทำ มิใช่จากโชคลาง หรือสิ่งที่ตื่นกันไปแล้วซัดสัดดีสิทธิ
๔. ไม่แสวงหาทักษิไฉนยกนอกหลักคำสอนนี้
๕. เอาใจใส่ทะนุบำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนา

ผู้ใดมีธรรม ๕ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่าเป็นอุบาสกัรต์น/อุบาสิกาัรต์น เป็นอุบาสกแก้ว อุบาสิกาแก้ว เป็นอุบาสกอุบาสิกาปทุม เป็นอุบาสกอุบาสิกาบุญพริ้ว

ในทางตรงข้าม ถ้าขาดคุณสมบัติเหล่านี้ ก็เป็นความวิปริตผิดเพี้ยน โดยเฉพาะที่ตรงกับเรื่องที่กำลังพิจารณาก็คือข้อที่ ๓ ว่า

“ตื่นข่าวมงคล (ถือโชคกลางตื่นข่าวเรื่องขลังศักดิ์สิทธิ์)
หวังผลจากโชคกลางของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่หวังผลจากการ
กระทำ (ไม่หวังผลจากกรรม)”

ถ้าอุบาสกอุบาสิกาผู้ใดเป็นอย่างนี้ ท่านเรียกว่าเป็นอุบาสก
อุบาสิกาฉันทาล เป็นอุบาสกอุบาสิกาเลอะเทอะ เป็นอุบาสก
อุบาสิกากระเจอก (อุบาสกปติภิกษุละ)

ที่ว่าอย่างนี้ ไม่ใช่พูดเอาใหม่ แต่เป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้า
เอง จะว่าตรัสไว้แรงก็ได้ แต่ต้องถือเป็นคำเตือนเพื่อให้เราอยู่ใน
หลักการของพระศาสนา และก้าวหน้าต่อไป

ไม่ใช่ถอยอยู่เรื่อย เข้ามาสู่พระศาสนานานเท่าไร ก็อยู่
เท่านั้น เวลาผ่านไปก็ไม่พัฒนา ชีวิตหนึ่งไม่นานเท่าไร เดี่ยวหมด
เวลา จะไม่ได้อะไรที่จะทำให้ชีวิตดีงาม สว่าง สงบ เป็นอิสระ เป็น
สุขแท้ที่ประณีต และเข้าถึงธรรม

มองดูตามสภาพที่เป็นอยู่ขณะนี้ จะเห็นว่า คนที่เรียกว่าเป็น
ชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนเป็นกันอย่างนี้มาก ถ้าอย่างนั้นก็
แสดงว่า เราหาชาวพุทธที่แท้ได้ยาก นี่เป็นเพียงคุณสมบัติพื้นฐาน

อาจจะต้องถามกันว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาเมืองไทยนับ
จากสุโขทัย เกิน ๗๐๐ ปีแล้ว ยิ่งถ้านับจากพระเจ้าอโศกมาก็กว่า
๒๓๐๐ ปี แม้แต่หลักธรรมเบื้องต้นแค่คุณสมบัติพื้นฐานของชาว
พุทธ เรายังทำไม่ได้ ยังพัฒนาคนไม่สำเร็จ ยังไม่เข้าถึงกันเลยหรือ

คงไม่ถึงอย่างนั้น อาจเป็นได้ว่า คนไทยเราพยายามเข้าถึง
พระพุทธศาสนาเรื่อยมา เป็นแต่ที่เราเดินหน้าถอยหลังกันอยู่
เรื่อยๆ เป็นยุคเป็นสมัย

แต่เฉพาะยุคปัจจุบันนี้ เราจะต้องยอมรับว่า เราเพี้ยนมากแล้ว ถ้าไม่ใช่คำว่าวิปริต

ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ ก็เพราะเราไม่รู้แม้แต่หลักธรรมพื้นฐานไม่เข้าใจ หรือถึงกับเข้าใจผิดไปเลย เราไม่เอาใจใส่ที่จะเรียนรู้ และที่จะบอกกล่าวแนะนำสั่งสอนกัน ด้านหนึ่งก็เพราะไปมัวเอาใจใส่กับความสัมพันธ์ในระบบผลประโยชน์

ทางพระท่านถือว่า ถ้าผิดจากหลักธรรมเมื่อไร ก็หล่นจากพระพุทธศาสนา ถ้าความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไสยศาสตร์นั้นทำให้เราไม่เพียรพยายามกระทำการด้วยตนเอง ก็ถือว่าผิดจากหลักกรรมแล้ว เวลานี้จึงนับว่าสังคมไทยอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วง

คนไทยอยู่กันด้วยอะไรแน่ อยู่ด้วยพระพุทธศาสนา หรืออยู่ด้วยสิ่งนอกพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นจึงนำมาเป็นข้อเสนอพิจารณาให้เราช่วยกันคิดว่า เราจะต้องแก้ไขอะไรกันบ้าง

ตอนนี้เป็นการเสนอไว้เป็นข้อสำหรับเตือนสติ ให้มาช่วยกันดูคิดพิจารณาก่อน แต่ถ้าพูดยาวเกินไป ก็อาจจะทำให้สมองเมื่อย เหนื่อยเกินไป ก็จะไม่ดีเหมือนกัน

พอเถอะ คาถาหมุบหมิบอำพรางของไสยศาสตร์ พึงองอาจด้วยพุทธคาถา ที่ชี้ทางปฏิบัติชัด ให้เกิดปัญญา

ก่อนจะผ่านตอนนี้ไป ไหนๆ ก็ได้พูดชี้โทษของไสยศาสตร์ บอกความผิดพลาดเสียหายมามาก พอจะเลิกจะละ เดี่ยวก็จะปิดเป่มี้วเซมัวถลาหาทางไปไม่ถูก จึงขอชวนยังตัวตั้งหลักให้มีที่มั่น ยันตัวไว้ชนิดหนึ่งก่อน แล้วค่อยก้าวกันต่อไป

ที่พูดว่ามานั้น ก็แรงบ้าง แต่ก็พูดด้วยหวังดีที่ไม่อยากให้จมกันอยู่ในความประมาท ไม่ให้พลาดหลุดหล่นไปจากพระพุทธศาสนา หรือมัวเพลินไปกับไสยศาสตร์จนจับเอาเรื่องผีสง่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลัทธิหวังผลดลบันดาล เป็นตัวพระพุทธศาสนาไปเสียเลยบังตาตัวเองมองไม่เห็นไม่ถึงพระพุทธศาสนาสักที

ที่ต้องเตือนกันหนักหน่อย ก็เพราะพวกเรานี้ทำทำจะถล่มตัวเลยเถิดไปแสนไกลจนจะสุดกู่กันแล้ว

ไหนจะคอยแต่เสี่ยงไซครอลาภลอย หรือหวังผลดลบันดาลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลัทธิไหว้วอนอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ไหนจะเสพติดลัทธิบริโภคนิยม เห็นแก่ง่าย เอาแต่ที่สะดวกสบาย ติดสิ่งกลม้วนเวียนอยู่แค่นี้เป็นนักเสพนักบริโภค ไม่เป็นนักผลิตผู้หาญคิดก้าวหน้าอุตสาหกรรมประดิษฐ์สร้างสรรค์

ถ้าอยู่กันอย่างนี้ ก็จะอ่อนแอบอบแป้วกเปี้ยกไปไหนไม่ไหวได้แค่แย่งชิงจิกตีกันเอง แล้วก็เอาอะไรที่ได้ง่าย ๆ โกงๆ เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้เลอะเทอะรุงรังสุดจะโถม

จำไว้เป็นหลักเลยว่า พุทธศาสนาสอนให้ถือหลักการกระทำให้ถือหลักการพากเพียร จำเป็นคำพระไว้ด้วยก็ยิ่งดีว่า พุทธศาสนาเป็นกรรมวาท เป็นวิริยวาท (กรรมวาทะ วิริยวาทะ ก็ได้)

ความเพียรพยายามเป็นข้อธรรมรวมอยู่ในหลักสำคัญทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นหลักการสร้างความสำเร็จ (อิทธิบาท ๔) หลักกำลังภายใน (พละ ๕) หลักเจ้าการในสนามปฏิบัติ (อินทรีย์ ๕) หลักองค์ประกอบของการตรัสรู้ (โพชฌงค์ ๗) ตลอดจนบารมีของพระโพธิสัตว์ (บารมี ๑๐) และเมื่อใช้ถูกก็เป็นองค์มรรค (สัมมาวายามะ)

แล้วยังมีชื่อเรียกแยกแยกไปต่างๆ เช่นว่า ความเพียร กล้าสู้ (วิริยะ) ความพยายาม (วายามะ) การลุกขึ้นทำ ความหมั่น ขยัน เอา

การเอางาน (อุฏฐานะ) ความอึดอึดสู้ ความขะมักเขม้น (อุตสาหะ) ความเข้มแข็ง ยืนหยัด (ฉิติ) การก้าวออกไป สลัดตัวออกจากความขี้เกียจ (นิกกมะ) ความบากบั่น ก้าวไปข้างหน้า ก้าวต่อไปๆ (ปรักกมะ) การตั้งความเพียรขึ้นเป็นหัวหน้าพาคุณสมบัติและความสามารถทั้งหมดออกดำเนินการให้สำเร็จครบทุกด้าน (ปธาน) การลงมือทำ ประกอบการ บำเพ็ญเพียร (โยคะ, ปโยคะ) เป็นต้น

ความเพียรพยายามเข้มแข็งบากบั่นขยันสู้งานสู้ปัญหา มีความสำคัญในพระพุทธศาสนา ท่านเน้นย้ำถึงขนาดนี้ คนอ่อนแอ มีตนที่พึ่งไม่ได้ ไม่พยายามพึ่งตัว และไม่พยายามพัฒนาตัวให้เป็นที่พึ่งได้ เอาแต่รอรับ จะเรียกตัวให้ถนัดปากว่าเป็นชาวพุทธ หรือเป็นอารยชน ได้อย่างไร

สำหรับชาวบ้าน ชีวิตดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยอาชีพการงาน คำสอนพื้นฐานของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้เป็นหลัก ซึ่งทรงย่ออยู่เสมอ พบเห็นในพระไตรปิฎกบ่อยมาก ก็คือ ให้มีความสุข มีความภูมิใจในทรัพย์สินที่เกิดจากการทำมาหาเลี้ยงชีพ ด้วยเรี่ยวแรงกำลังความขยันหมั่นเพียรของตน โดยสุจริตชอบธรรม

สำหรับพระสงฆ์นั้น ชัดอยู่แล้วว่า ชีวิตการบวช ก็คือการบำเพ็ญเพียรในการเจริญไตรสิกขา หรือพูดอีกสำนวนหนึ่งว่า เพียรพยายามลดละอกุศลและเพิ่มพูนพัฒนากุศลธรรม หรือเพียรมุ่งแนวเพื่อลูถึงธรรมที่ยังไม่ได้บรรลุ เพื่อประจักษ์แจ้งธรรมที่ยังไม่ได้ประจักษ์แจ้ง

ตามปกติ เราคัดคำบาลีพุทธพจน์มากมายมาสวดกัน คือ เลือกมาตั้งเป็นบทสวดมนต์ ในยุคสมัยนี้ เมื่อเราเห็นอยู่ว่า คนชกจะอ่อนแอประมาทขาดความขยัน เราไม่ควรมองข้ามพุทธพจน์ที่ทรงสอนให้เข้มแข็งมีความเพียรพยายามอย่างที่ว่านี้ไปเสีย

ถ้าจะให้ดี น่าจะนำคำบาลีพุทธพจน์ดังที่ว่านั้นมาสอดคล้องกันเป็น พระพุทธมณฑลประจำเลยทีเดียว จะได้เสริมสร้างสภาพจิตใจให้คนมีความเข้มแข็งพากเพียร และรู้จักมีความสุข ภูมิใจมั่นใจในผลงานของตน ทั้งทางวัตถุและทางจิตทางปัญญา ที่สร้างขึ้นมามีด้วย เรี่ยวแรงกำลังความเพียรพยายามของตนเอง โดยสุจริตชอบธรรม

ในที่นี้ คัดมาให้ดูพอเป็นแนว ทั้งบาลี และคำแปล (ถ้าสอดคล้อง บาลีและคำแปล จะสอดคล้องกันที่ละเอียดอ่อนหรือที่ละเอียด ก็ได้)

<p>๑. อานันยสูตร</p> <p>ชโตไซ อนาถปิณฑิกโก คหปติ เยน ภควา เตนุปลสงกมิ, ชุปลสงกมิตวา ภควนตัม อภิวาเทตวา เอกมณฑัม นิสิติ.</p> <p>เอกมณฑัม นิสินัน ไช อนาถ-ปิณฑิกัม คหปติ ภควา เขตทโวจ:</p> <p>จตตาริมานิ คหปติ สุขานิ อธิคมเนียนนิ คิหิณา กามโภคินา กาเลน กาลัม สมนเณ สมนยัม ชุปาทาย.</p> <p>กตมานิ จตตาริ?</p> <p>ชตติสุขัม, โภคสุขัม, อนนณสุขัม, อนวชชสุขัม.</p>	<p>ครั้งนั้นแล อนาถปิณฑิกคหปติ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง</p> <p>พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสกะ ท่านคหปติผู้หนึ่งข้างหนึ่งแล้ว ดังนี้ว่า</p> <p>ดูกรคหปติ สุข ๔ ประการนี้ อันคฤหัสถ์ ผู้กามโภคิ ฟังถึงฟังมี คู่กาล เคียงเวลา เรื่อยๆ ไป</p> <p>๔ ประการ เป็นไฉน?</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. สุขจากความมีทรัพย์ ๒. สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์บริโภค ๓. สุขจากความไม่เป็นหนี้ ๔. สุขจากกรรมดีงามไร้โทษ
---	--

<p>กตมณฺจ คหปติ ขตฺติสุขํ?</p> <p>อิธ คหปติ กุลปุตฺตสฺส โภคา โหนติ อุกฺขจฺานวิริยาชิตฺตา พาหาพลปริจฺิตา เสทาวกฺขิตฺตา ชฺมมิกา ชฺมมลทฺธา.</p> <p>โส “โภคา เม ขตฺติ อุกฺขจฺาน- วิริยาชิตฺตา พาหาพลปริจฺิตา เสทาวกฺขิตฺตา ชฺมมิกา ชฺมมลทฺธาติ ชฺมมิจฺจติ สุขํ ชฺมมิจฺจติ โสมนสฺสํ.</p> <p>อิทํ วุจฺจติ คหปติ ขตฺติสุขํ.</p> <p>กตมณฺจ คหปติ โภคสุขํ?</p> <p>อิธ คหปติ กุลปุตฺโต อุกฺขจฺาน- วิริยาชิตฺเตหิ โภเคหิ พาหาพล- ปริจฺิตเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ชฺมมิกะหิ ชฺมมลทฺเทหิ โภเค จ ภูณฺชติ ปุณฺณานิ จ กโรติ.</p> <p>โส “อุกฺขจฺานวิริยาชิตฺเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจฺิตเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ</p>	<p>๑) ดูกรคหบดี ก็สุขจากความมี ทรัพย์ เป็นไฉน?</p> <p>ในข้อนี้ กุลบุตร มีโภคะอันหา มาได้ ด้วยความขยันหมั่นเพียร ก่อ เกิดเก็บรวบรวมขึ้นด้วยกำลังแขน ตรำ เหงื่อได้มา เป็นของชอบธรรม ได้มาโดยธรรม.</p> <p>เธอนั้นย่อมมีความสุข ได้ ความโสมนัสว่า “เรามีโภคะที่หามา ได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ก่อ เกิดเก็บรวบรวมขึ้นด้วยกำลังแขน ตรำ เหงื่อได้มา เป็นของชอบธรรม ได้มาโดยธรรม.”</p> <p>ดูกรคหบดี นี้เรียกว่า สุขจาก ความมีทรัพย์.</p> <p>(๒) ดูกรคหบดี ก็สุขจากการใช้ จ่ายทรัพย์บริโภค เป็นไฉน?</p> <p>ในข้อนี้ กุลบุตร กินใช้ และทำ การบุญความดีงามทั้งหลาย ด้วย โภคะอันหามาได้ด้วย ความขยัน หมั่นเพียร ก่อเกิดเก็บรวบรวมขึ้นด้วย กำลังแขน ตรำเหงื่อได้มา อันเป็น ของชอบธรรม ได้มาโดยธรรม.</p> <p>เธอนั้นย่อมมีความสุข ได้ ความโสมนัสว่า “ด้วยโภคะอันหามา</p>
--	---

<p>ธมฺมิเกหิ ธมฺมตฺตฺเตหิ โภเค ๑ ภฺวชามิ ปุณฺณานิ ๑ กโรมีติ ชฺชิตฺตจฺจนฺติ สุขํ ชฺชิตฺตจฺจนฺติ โสมนฺสฺสํ.</p> <p>อิทํ วุจฺจติ คหปติ โภคสุขํ.</p>	<p>ได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ก่อ เกิดเก็บรวมขึ้นด้วยกำลังแขน ตรำ เหงื่อได้มา อันเป็นของชอบธรรม ได้มาโดยธรรม เราก็ได้กินใช้ และ ได้ทำการบุญความดีงามทั้งหลาย. นี่เรียกว่า สุขจากการใช้จ่าย ทรัพย์บริโภค.</p>
<p>กตมณฺจ คหปติ ชนฺณสุขํ?</p> <p>อิชฺช คหปติ กุฏปฺปโต น กสฺสจฺจิ กิตฺตจฺจิ ชาเวติ ชปฺปํ วา พหุํ วา. โส “น กสฺสจฺจิ กิตฺตจฺจิ ชาเวมิ ชปฺปํ วา พหุํ วาติ ชฺชิตฺตจฺจนฺติ สุขํ ชฺชิตฺตจฺจนฺติ โสมนฺสฺสํ.</p>	<p>(๓) ดูกรคหบดี ก็สุขจากความ ไม่เป็นหนี้ เป็นไฉน? ในข้อนี้ กุลบุตรไม่ติดหนี้สินใครๆ ของใครๆ ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก. เธอนั้นย่อมได้ความสุข ได้ความ โลม่นสว่า “เราไม่ติดหนี้สินใครๆ ของ ใครๆ เลย ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก.”</p>
<p>อิทํ วุจฺจติ คหปติ ชนฺณสุขํ.</p> <p>กตมณฺจ คหปติ ชนฺนวชฺชสุขํ?</p> <p>อิชฺช คหปติ อริยสวโก ชนฺนวชฺชเชน กายกมฺเมเน สมนฺนาคโต โหติ ชนฺนวชฺชเชน วจฺจิกมฺเมเน สมนฺนาคโต โหติ ชนฺนวชฺชเชน มโนกมฺเมเน สมนฺนาคโต โหติ. โส “ชนฺนวชฺชเชนฺมฺหิ กายกมฺเมเน</p>	<p>ดูกรคหบดี นี่เรียกว่า สุขจาก ความไม่เป็นหนี้.</p> <p>(๔) ดูกรคหบดี ก็สุขจากกรรมดี งามไร้โทษ เป็นไฉน? ในข้อนี้ อริยสาวกเป็นผู้ ประกอบด้วยกายกรรมดีงามไร้โทษ ประกอบด้วยวจีกรรมดีงามไร้โทษ ประกอบด้วยมโนกรรมดีงามไร้โทษ. เธอนั้นย่อมได้ความสุข ได้</p>

<p>สมนฺนาคโต ขนฺวชฺเชน วจฺจิมเมน สมนฺนาคโต ขนฺวชฺเชน มโนกมฺเมน สมนฺนาคโตติ อธิคจฺจติ สฺขํ อธิคจฺจติ โสมนฺสฺสํ.</p> <p>อิทํ วุจฺจติ คหปติ ขนฺวชฺชสฺขํ.</p> <p>อิมานิ โข คหปติ จตตาริ สฺขานิ อธิคมฺนิยานิ คิหิณา กามโกคินา กาเลน กาลํ สมเยน สมยํ อฺปปาทายติ.</p>	<p>ความโสมนัสว่า “เราเป็นผู้ ประกอบด้วยกายกรรมดีงามไร้โทษ ประกอบด้วยวจีกรรมดีงามไร้โทษ ประกอบด้วยมโนกรรมดีงามไร้โทษ.</p> <p>ดูกรคหบดี นี้เรียกว่า สุขจาก กรรมดีงามไร้โทษ.</p> <p>ดูกรคหบดี สุข ๔ ประการนี้แล อันคฤหัสถ์ ผู้กามโมคี ฟังถึงฟังมี คู่กาล เคียงเวลา เรื่อยๆ ไป</p>
<p>๒. อุษชยสูตฺร</p> <p>จตฺตารโรวเม พุราหฺมณ ฌมฺมา กุลฺปุตฺตสฺส ทิฏฺฐจฺมมฺหิตาย ลํวตฺตนฺติ ทิฏฺฐจฺมมฺสฺชาย.</p> <p>กตเม จตฺตารโ?</p> <p>อฺภูจฺชานสมฺปทา, อารกฺขสมฺปทา, กถฺยถนฺมิตฺตตา, สมชีวีตา.</p> <p>กตมา จ พุราหฺมณ อฺภูจฺชาน- สมฺปทา?</p> <p>อิช พุราหฺมณ กุลฺปุตฺโต เยน กมฺมกฺจฺจเนน ชีวิกํ กปฺเปติ ยทิ กถฺยิยา ยทิ วถฺนชฺชาย ยทิ ไครฺกฺเชน ยทิ อิตฺสฺสเถเนน ยทิ ราชปฺริเสน</p>	<p>ดูกรพราหมณ์ ธรรม ๔ ประการนี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่กุลบุตร ตราบชีวิตในโลกนี้</p> <p>๔ ประการ เป็นไฉน?</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. ถึงพร้อมด้วยการรักษา ๓. คบหาคนดีเป็นมิตร ๔. เลี้ยงชีวิตให้เหมาะสมพอดี <p>(๑) ดูกรพราหมณ์ ถึงพร้อมด้วย ความหมั่น เป็นไฉน?</p> <p>ในข้อนี้ กุลบุตรหาเลี้ยงชีพด้วย การงานอย่างใด จะเป็นกสิกรรม ก็ดี พาณิชยกรรม ก็ดี ไครักรกรรม ก็ดี ราชการทหาร ก็ดี ราชการพลเรือน</p>

<p>ยทิ ลิปฺปณฺณตเรน, ตตถ ทกฺโข โหติ อนนฺโต ตตรูปายาย วิมฺสํสาย สมนฺนาคโต ขลฺลํ กาทฺตุํ ขลฺลํ สํวิธาตุํ.</p> <p>อโย วุจฺจติ พุราหฺมณ อญฺ्ञสาณสมฺปทา.</p> <p>กตมา จ พุราหฺมณ อวรกฺขสมฺปทา?</p> <p>อิช พุราหฺมณ กุสฺสปุตฺตสฺส โภคา โหนฺติ อญฺ्ञสาณวิริยาชิตฺตา พาหาพลปริจิตฺตา เสทววกฺขิตฺตา ธมฺมิกา ธมฺมตฺธา,</p> <p>เต อวรกฺเขน คฺคฺตติยา สมฺปาเทติ กิณฺติ เม อิมเ ภิกฺเข เนว ราชาน หเรยฺยุํ น โจรา หเรยฺยุํ น อคฺคิ ทฺทฺเหยย น อุกฺกํ วเหยย น อปฺปิยา ทายาทา หเรยฺยุณฺติ.</p> <p>อโย วุจฺจติ พุราหฺมณ อวรกฺขสมฺปทา...</p> <p>(คัตฺมา ๒ ข้อ ทอให้หั้นเมว)</p>	<p>กิติ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง กิติ, เธอเป็นผู้ถนัดจัดเจน ไม่เกียจ คร้าน ในงานนั้น กอปรด้วยปัญญา ตรวจสอบสืบค้น รู้จักวิธีดำเนินการใน เรื่องนั้นๆ สามารถทำ สามารถจัดการ.</p> <p>ดูกรพราหมณ์ นี้เรียกว่า ถึง พร้อมด้วยความหมั่น</p> <p>(๒) ดูกรพราหมณ์ ถึงพร้อมด้วย การรักษา เป็นไฉน?</p> <p>ในข้อนี้ กุสฺสปุตรมีภิกษุทรัพย์ อัน หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ก่อเกิดเก็บรวบรวมขึ้นด้วยกำลังแขน ตระหยาตเหงือได้มา อันเป็นของ ชอบธรรม ได้มาโดยธรรม,</p> <p>เธอจัดการรักษาคุ่มครองภิก ษุทรัพย์เหล่านั้น โดยพิจารณาว่า ทำ อย่างไร เหล่าผู้ปกครองจะไม่พึงริบ โภคะเหล่านี้ของเราเสีย พวกโจรจะ ไม่ลักไปเสีย ไฟจะไม่ไหม้เสีย น้ำ จะไม่พัดพาไปเสีย ทายาทอภัยจะ ไม่เอาไปผลาญเสีย.</p> <p>ดูกรพราหมณ์ นี้เรียกว่า ถึง พร้อมด้วยการรักษา...</p> <p>(ถ้าในสวดแต่มี จึงค่อยคัตฺมา)</p>
---	---

ข้างบนนั้น เป็นพระสูตรที่ทรงสอนชาวบ้าน (พระก็สวดเพื่อใช้สอนชาวบ้าน) คัดมาดูเป็นแนวส่วนหนึ่ง ไม่เต็มทั้งพระสูตร (อาหนักยสูตร, อง.จตุกก.๒๑/๖๒/๙๐ และ อุชชยสูตร, อง.อฎฐก.๒๓/๑๔๕/๒๙๔) ส่วนพระสูตรสำหรับพระสงฆ์ (ชาวบ้านก็สวดเพื่อรู้หลักไว้) ขอให้ดูตัวอย่างต่อไปนี้ (ปธานียังคสูตร, อง.ปญจก.๒๒/๕๓/๗๔)

<p>๓. ปธานียังคสูตร</p> <p>ปณฺจิมานิ ภิกฺขเว ปธานิยฺกานิ; กตมานิ ปณฺจ?</p> <p>อิช ภิกฺขเว ภิกฺขู: สทฺโธ ไหติ สทฺทหติ ตถาคตฺสส โปธิ “อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณ- สมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร บุริสทฺมมสฺสวโร สตถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ.</p> <p>อุปฺปาปาโธ ไหติ อุปฺปาตงฺโก สมเวปากินิยา คหณิยา สมฺนนาคโต นาตีสิตาย นาจฺจุณฺหาย มชฺฌิมา ปธานกฺขมา.</p>	<p>ภิกษุทั้งหลาย องค์ของผู้บำเพ็ญ เพียร มี ๕ ประการเหล่านี้; ๕ ประการ เป็นไฉน? ภิกษุในธรรมวินัยนี้: ๑. เป็นผู้มึศรัทธา เชื่อตถาคต โพธิ ว่า “แม่เพราะเหตุดังนี้ๆ พระผู้ มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็น อรหันต์ เป็นสัมมาสัมพุทธะ ทรงถึง พร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จจัด แล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นสารถีเยี่ยม ยอดที่ฝึกคนอันจะพึงฝึก เป็นพระ ศาสดาของเหล่าเทวาและหมู่มนุษย์ องค์พุทธะ ผู้ทรงจำแนกแจกธรรม. ๒. เป็นผู้มึอาพาธน้อย มีโรค น้อย ประกอบด้วยระบบเผาผลาญ เครื่องย่อยอาหารอันสม่ำเสมอดี ไม่เย็นนัก ไม่ร้อนนัก เป็นมัชฌิมา เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียร.</p>
---	--

<p>อัสโง โหติ อมายาวิ ยถาภูติ อตตานัน อวิกตตา สตุถริ วา วิญญูสุ วา สพรหมจารีสุ.</p>	<p>๓. เป็นผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมายา เป็นผู้เปิดเผยตัวตามเป็นจริง ทั้งใน พระศาสนา ทั้งในเพื่อนพรหมจารี ที่เป็นวิญญู.</p>
<p>อารทุทธิวิโย วิหริติ อกุสลังนั ฌมมานัน ปหานาย กุสลังนั ฌมมานัน อูปสมปทาย ทามวา ทพิหปรกโกโม อนิกขิตตชฺโร กุสเลสุ ฌมเมสุ</p>	<p>๔. เป็นอยู่อย่างผู้ที่ระดมความ เพียร เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อยัง กุศลธรรมให้ถึงพร้อม มีความ เข้มแข็ง บากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระ ในกุศลธรรมทั้งหลาย</p>
<p>ปญญา วา โหติ อุกุทตคามินิยา ปญญา ย สมนุนาคโต อริยา นิพเพทิกาย สมนาทุกุชกชยคานิยา.</p>	<p>๕. เป็นผู้ที่มีปัญญา กอปรด้วย ปัญญาอย่างอริยะ ที่หยั่งถึงความ เกิด-ดับ ชำแรกกิเลสได้ อันให้ถึง ความสิ้นทุกข์โดยชอบ</p>
<p>อิมานิ โข ภิกษเว ปญจ ปธานิงคานิติ.</p>	<p>ภิกษุทั้งหลาย องค์ของผู้บำเพ็ญ เพียร ๕ ประการ เหล่านี้แล</p>

พระพุทธรูปมนต์นี้ ถ้าเห็นว่าไหว ก็น่าจะสวดกันเป็นประจำ โดยรู้เข้าใจ
 ความหมาย มันใจได้ว่า จะช่วยให้คนไทยมีใจเข้มแข็ง ชยัน หมั่นเพียร เอา
 การเอางาน จริงจังต่อกิจหน้าที่ ไม่มัวเมาประมาท แล้วผลคักดีลึทธิจะ
 ปรากฏให้เห็นเป็นความสุขความดีงามความเจริญ ทั้งของชีวิตและของสังคม
 อย่างแน่นอน - แค่นี้ก็ตั้งหลักได้ และพร้อมจะก้าวต่อไป

หมายเหตุ: ในหน้า ๗๑ (ตอนว่าด้วยอุฏฐานสัมปทา) มีคำบาลีว่า “กมมฏฺสาเนน” ซึ่งใน
 พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เป็น “กมมฏฺสาเนน” ในที่นี้ ใช้ “กมมฏฺสาเนน”
 ตรงกับพระไตรปิฎกบาลี ฉบับฉันทบุรีสังคิติ เป็นต้น (ถือตาม สุกสุตฺร, ม.ม.๑๓/
 ๗๐๘/๖๕๐ ซึ่งตรัสเรื่อง อราราตกมมฏฺฐานัน กับ ปพพชชากมมฏฺฐานัน)

เราจะทำอย่างไร?

พัฒนากำลังคนขึ้นไป

ให้มีคุณสมบัติตามหลักการ

การที่จะชำระสะสางปัญหาและฟื้นฟูความเจริญมั่นคงของพระศาสนานั้น ในระยะยาวจะต้องวางรากฐานให้แน่นหนา ถ้ามีความคลาดเคลื่อนออกไป ก็ต้องรื้อและจัดปรับกันใหม่ให้ถูกต้องถูกที่ สิ่งสำคัญที่จะต้องทำในตอนี้ ก็คือ

๑. การทำความเข้าใจกันให้ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนา แล้วดึงกันกลับเข้าสู่หลักการนั้น

๒. การพัฒนาชาวพุทธให้มีคุณสมบัติพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อพระศาสนา และเจริญงอกงามต่อไปด้วยการศึกษาที่ถูกต้อง

๓. การจัดปรับระบบต่างๆ โดยเฉพาะระบบความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านที่วิปริตผิดเพี้ยนไป ให้กลับเข้าสู่แนวทางที่เกื้อกูลกันเพื่อความเจริญงอกงามในธรรมวินัยอย่างแท้จริง

พูดสั้นๆ ว่า เรื่อง *หลักการ* เรื่อง *คุณสมบัติของคน* และเรื่อง *ระบบ* โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพุทธบริษัท

ในเรื่องหลักการ ได้พูดไปแล้วพอเป็นข้อพิจารณา ควรจะพูดถึงสองเรื่องที่ยังค้างอยู่ต่อไปอีก

จากเหตุการณ์ร้ายต่างๆ ทางพระศาสนาที่พูดมานั้น ก็เป็นอันถึงเวลาที่พระเถระ ในฐานะผู้ที่อยู่ในวงในของพุทธบริษัท จะต้องลุกขึ้นมาเตรียมตั้งตัวให้เข้มแข็ง แล้วช่วยกันรับผิดชอบต่อพระศาสนา

ไม่เฉพาะพระภิกษุสามเณรเท่านั้น ต้องรวมทั้งญาติโยมชาวพุทธด้วยทั้งหมด เพราะพระพุทธานุศาสนเป็นสมบัติของพุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ทั้งภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา หรือจะเรียกโดยย่อเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายบรรพชิต ได้แก่พระสงฆ์ และฝ่ายคฤหัสถ์หรือชาวบ้าน

สิ่งที่จะต้องทำเบื้องต้นแรก ก็คือ การที่จะต้องมิจิตสำนึกในเรื่องของส่วนรวม

ส่วนรวม ก็คือพระศาสนา และสังคม เวลานี้จะต้องนึกถึงพระศาสนาและประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นใหญ่ อย่าเห็นแก่ตัวบุคคล ถ้าคิดแต่จะเอาบุคคลไว้ พระศาสนาจะพินาศ แต่ถ้าเราเอาพระศาสนาเป็นหลักไว้ พระศาสนาอยู่ ถ้าบุคคลไม่ทำตัวนอกออกไป ก็อยู่ภายในพระศานานั่นเอง

การที่จะรักษาพระศาสนาได้ เราก็ต้องตั้งตัวลุกขึ้นมา แล้วช่วยกันรับผิดชอบ โดยเริ่มที่ตัวเอง คือแต่ละบุคคลจะต้องทำตัวเองให้ตั้งอยู่ในหลักให้ได้ก่อน

การที่จะมีหลัก ก็คือต้องพัฒนาคุณสมบัติขึ้นมาในตัวเอง ต้องดูตัวเองว่า เราในฐานะเป็นภิกษุสามเณร มีคุณสมบัติของผู้สืบศาสนาหรือเปล่า ถ้าเราไม่มีคุณสมบัติแล้วจะไปทำหน้าที่ได้อย่างไร

เราอาจจะมองง่ายๆ ด้วยความภูมิใจว่าตัวเราเป็นผู้สืบต่อพระศาสนา แต่การที่จะสืบต่อพระศานานั่น ถ้าฟังว่าบวชเป็น

ภิกษุสามเณร ไม่พอหรอก เพียงดำรงเพศเป็นบรรพชิต จะเป็นผู้ สืบต่อพระศาสนายังไม่ได้ ต้องทำตัวให้เป็นภิกษุสามเณรที่มี คุณภาพด้วย เพราะฉะนั้น เริ่มต้นที่ตัวเองต้องตั้งอยู่ในหลัก โดย พัฒนาคุณสมบัติขึ้นมา

เมื่อตัวเองมีคุณสมบัติดี ตั้งหลักได้แล้ว ก็ใช้คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถความดีงามนั้น ออกมาทำกิจหน้าที่ คือ ปฏิบัติหน้าที่ต่อวัดของตน ต่อพระศาสนา และต่อสังคม ถ้าได้ทั้ง สองขั้นนี้ ก็ทำหน้าที่สืบต่อพระศาสนาได้

ที่ว่า จะพัฒนาคุณสมบัติให้มีในตัวนั้นเป็นอย่างไร ในกรณีนี้ เมื่อพูดถึงคุณสมบัติของพระเณร ก็รวมถึงพุทธบริษัทหมดทั้ง ๔

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ถึงคุณสมบัติของพุทธบริษัททั้ง ๔ ไม่ได้ จำกัดจำเพาะเจาะจงว่าเป็นฝ่ายใด แต่เริ่มที่พระภิกษุทั้งหลาย ก่อน เพราะเป็นกลุ่มแรกในพุทธบริษัททั้ง ๔ นั้น ซึ่งควรจะเป็นผู้นำ เป็นตัวอย่าง และรับผิดชอบเป็นพิเศษ

คุณสมบัติอะไร จะเป็นมาตรฐาน สำหรับวัดว่า พระเณรของ เรา ตลอดจนชาวพุทธทั้งหมด มีคุณสมบัติพอที่จะเป็นหลักในตัว หรือไม่ จับเอาพุทธพจน์ตอนพระพุทธเจ้าจวนจะปรินิพพานเป็นดี ที่สุด เพราะว่าพระพุทธเจ้าตรัสไว้เอง

ขอให้ย้อนไปนึกถึงพระพุทธประวัติก่อนที่พระพุทธเจ้าจะ ปรินิพพาน มีเหตุการณ์สำคัญ คือ การปลงพระชนมายุสังขาร

พระเณรทุกรูปได้เรียนพุทธประวัติตอนนี้ว่า ก่อนที่ พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ๓ เดือน ได้มีเหตุการณ์สำคัญ คือการที่ พระองค์ทรงปลงพระชนมายุสังขาร แต่เรามักไปเน้นความสำคัญ

แคว่ว่า อ้อ พระพุทธเจ้าปลงพระชนมายุสังขาร ก็คือ ตรัสบอก
ล่วงหน้าว่า อีก ๓ เดือนจะปรินิพพาน คิดกันแค่เหตุการณ์

แต่จุดสำคัญแท้จริงอยู่ที่ว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นอย่างไร
เบื้องหลังการปลงพระชนมายุสังขารนั้น มีเรื่องราวเหตุผลมาอย่างไร

ย้อนไปดูอีกที เบื้องหลังของเหตุการณ์นี้ก็มีเรื่องว่า มาร
ได้มาอาราธนาให้ปรินิพพาน

ก็ต้องถามต่อไปว่า มารมาอาราธนาแล้ว ทำไมพระพุทธเจ้า
รับ ก็ได้ความว่า เพราะมารได้ทวงตามที่พระองค์เคยตรัสไว้ว่า
ตราบใดที่พระสาวกของพระองค์ที่เป็นพุทธบริษัททั้ง ๔ เป็นภิกษุก็
ตาม ภิกษุณีก็ตาม อุบาสกก็ตาม อุบาสิกาก็ตาม ยังไม่มี
คุณสมบัติ ๓ ประการ พระองค์จะยังไม่ปรินิพพาน

ก่อนหน้านั้น มารเคยมาอาราธนาแล้ว พระองค์ได้ตรัสคานี้
และไม่ยอมรับอาราธนาของมาร จึงทรงดำรงพระชนมายุปฏิบัติ
ศาสนกิจต่อมา จนกระทั่งในครั้งสุดท้าย ก่อนปรินิพพาน ๓ เดือน
เมื่อมารมาทวงอีก คราวนี้พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นจริงตามที่
มารว่า พุทธบริษัททั้ง ๔ มีคุณสมบัติพร้อมแล้ว

พร้อมอะไร? ก็พร้อมที่จะเป็นเหมือนตัวแทนองค์พระศาสดา
ทำหน้าที่สืบต่อพระศาสนาได้ เพราะฉะนั้นพระองค์จึงยอมรับ
อาราธนาที่จะปรินิพพาน

จุดเน้นในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า ถ้าพุทธบริษัทยังไม่เก่งกล้าสามารถ
ยังไม่มีคุณสมบัติพอ พระองค์จะไม่ปรินิพพาน การที่จะยอมรับ
อาราธนา ก็เพราะพุทธบริษัททั้ง ๔ มีคุณสมบัติพร้อมที่จะรักษาสืบ
ต่อพระศาสนา เสมือนเป็นตัวแทนของพระองค์ได้

ฉะนั้น พุทธพจน์ที่ตรัสแสดงคุณสมบัติของพุทธบริษัท ๓ ประการนี้ จึงถือว่าสำคัญมาก เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดว่า พระสงฆ์ และญาติโยม มีความสามารถพอที่จะรักษาพระศาสนาได้หรือไม่ ถึงกับพระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นเกณฑ์ ในการตัดสินว่าพระองค์จะ บริณิพพานหรือไม่

ดังนั้น ถ้าพุทธบริษัททั้ง ๔ มีคุณสมบัติ ๓ ประการนี้ ก็แสดง ว่าเราสามารถรักษาพระศาสนาได้

ในทางตรงข้าม ถ้าขาดคุณสมบัติ ๓ ประการนี้ ก็แสดงว่า เราไม่มีความสามารถจะรักษาพระศาสนา

คุณสมบัติ ๓ ประการนี้ คืออะไร ไปดูได้ในมหาปริณิพพาน สุตต มี ๓ ข้อด้วยกัน ได้ตรัสไว้เป็นข้อความภาษาวาฬยาว พอสมควร แต่เอาสาระสำคัญว่า

ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือพระสงฆ์ และญาติโยม

๑. เป็นผู้ที่มีปัญญาแก้แค้นล้าง สามารถ ผีอกบรมดีแล้ว เป็น พหูสูต ได้เล่าเรียนสดับตรับฟังมาก เป็นผู้ทรงธรรม เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรม

๒. เรียนคำสอนของอาจารย์แล้ว เอาไปบอก เอาไปแสดง เอาไปสั่งสอนชี้แจงอธิบายให้ผู้อื่นรู้เข้าใจตามได้ คือ ทั้งมีเมตตา กรุณา มีน้ำใจ และทั้งมีความสามารถ ในการที่จะนำเอาธรรมวินัย ที่ตนเองได้เล่าเรียนแล้วไปแนะนำสั่งสอน บอกกล่าวแก่ผู้อื่น

ต้องสำรวจตัวเอง ไม่ใช่เฉพาะพระเถรเท่านั้น ต้องโยมด้วย ว่า เรามีความรู้พระศาสนาถึงขั้นที่จะไปบอกเล่าแนะนำชี้แจงแก่ ผู้อื่นได้ไหม อย่างน้อยก็ลูกของตนเองในครอบครัว คนที่อยู่ใน ความรับผิดชอบ ต้องแนะนำสั่งสอนเขาได้

๓. เมื่อมีประวัติว่า คือคำกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย คำกล่าวนอกรีตนอกรอยผิดหลักพระศาสนาเกิดขึ้น ก็สามารถแสดงธรรม กำราบคำสอนที่ผิดพลาดนอกหลักการนอกธรรมวินัยนั้นอย่างได้ผลจริงจัง

ขอสรุปอีกทีว่า คุณสมบัติของพุทธบริษัท ๓ อย่าง คือ

๑. *คุณสมบัติภายในตัวเอง:* รู้เข้าใจหลักพระพุทธรูปศาสนา และประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามธรรม

๒. *คุณสมบัติที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่น:* มีความรู้ความสามารถ และมีน้ำใจที่จะบอกกล่าวแนะนำชี้แจงสั่งสอนหลักธรรม หลักพระศาสนาแก่ผู้อื่น

๓. *คุณสมบัติที่จะปฏิบัติต่อพระศาสนา:* สามารถแสดงหลักการของพระพุทธรูปศาสนา แก้ไขกำราบคำสอนที่ผิดพลาดและคำกล่าวร้ายต่างๆ ให้สำเร็จได้โดยถูกต้อง

สามข้อนี้ ถ้าชาวพุทธทำได้ ก็รักษาพระศาสนาได้ ตอนที่พระพุทธรูปเจ้าจะปรินิพพานนั้น ชัดเจนว่ามีพระสาวกผู้ใหญ่มากมาย และมีอุบาสกอุบาสิกาที่เก่งกล้า เป็นเอตทัคคะ

มิใช่เฉพาะพระสงฆ์เท่านั้น อุบาสกก็มี อย่างจิตตคฤหบดีก็เป็นเอตทัคคะทางธรรมกถึก อย่างนางอุตตราอุบาสิกาที่เป็นเอตทัคคะในทางพหูสูต เก่งๆ กันทั้งนั้น

พระพุทธรูปเจ้าทรงพิจารณาเห็นแล้วว่า พุทธบริษัททั้ง ๔ เวลานั้นมีความรู้ความสามารถพอจะรักษาพระศาสนาแทนพระองค์ได้แล้ว พระองค์จึงปลงพระทัยจะปรินิพพาน

ตอนนี้เราต้องมาดูว่า พวกเราปัจจุบันนี้ มีคุณสมบัติที่จะรักษาพระศาสนาใหม่

คุณสมบัติ ๓ ข้อนี้ ใช้ได้ตลอดกาล เพราะเป็นมาตรฐานจากพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เอง ชาวพุทธจะต้องใช้วัดคุณสมบัติของตัวเองอยู่เสมอ

พระปรากฏตัวเมื่อไร จะพูดหรือไม่ ก็ต้องให้ธรรม

ชาวพุทธนี้ ก็ได้กล่าวแล้วว่า แบ่งโดยสรุปเป็น ๒ ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายพระสงฆ์ กับฝ่ายญาติโยม หรือฝ่ายบรรพชิต กับฝ่ายคฤหัสถ์ ทั้งสองฝ่ายนี้ต้องร่วมมือกันในการดำรงรักษาพระศาสนา เรียกเป็นคำโบราณว่าสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา

เรามักจะมองว่าพระสงฆ์เป็นฝ่ายสืบต่ออายุพระศาสนา และญาติโยมเป็นฝ่ายอุปถัมภ์ ก็ถูกในแง่หนึ่ง แต่ที่จริงทั้งสองฝ่ายเมื่อมารวมมือกัน โดยทำหน้าที่ต่อกันถูกต้องแล้ว ก็เท่ากับว่าทั้งสองฝ่ายช่วยกันสืบต่ออายุพระศาสนา

การร่วมมือกัน ช่วยกัน มีความสัมพันธ์กันถูกต้องนั้น ทำอย่างไร อันนี้ก็เป็นหลักสำคัญอีกอย่างหนึ่ง

มีพุทธพจน์ในพระสูตร ตรัสเป็นคาถาสรุปว่า *สาคารา อนาคตา จ อุกโ อญโณญณิสฺสิตา* เป็นต้น แปลว่า ทั้งผู้ครองเรือน และผู้ไม่มีเรือน ต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน

พระพุทธเจ้าตรัสไว้เช่นนั้น ญาติโยมกับพระจะต้องคิดถึงหลักนี้ไว้เสมอ

ชาวพุทธเรานี้ไม่ค่อยคำนึงถึงคำฝากหรือคำสั่งของ พระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสสอนให้เราพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน พึ่งพาอาศัยกันอย่างไร

ก็มีคำตรัสอธิบายไว้ว่า พระสงฆ์ก็ต้องให้แก่ญาติโยม และ ญาติโยมก็ต้องให้แก่พระสงฆ์

การให้นี้เรียกว่าทาน ทานนั้นทั้งสองฝ่ายจะต้องกระทำแก่กัน

เรามักจะมองว่าญาติโยมเป็นฝ่ายถวายทาน ไม่ได้นึกว่าพระ จะต้องให้ทานโยมหรือเปล่า เรามักจะนึกในทางเดียวว่า พระเป็น ปฏิคาหก เป็นผู้รับ ทำให้พระมักคิดที่จะรับจากญาติโยม ก็เลย คอยแต่จะรับเรื่อย โดยอ้างว่าฉันเป็นปฏิคาหก ฉันก็ต้องรับซิ โยม เป็นทายกก็เป็นฝ่ายให้ ถ้าเป็นผู้หญิงก็เป็นทายิกา ก็เป็นผู้ให้ เหมือนกัน โยมก็ต้องให้ทานซิ พระก็ต้องเป็นฝ่ายรับ

แต่ไปดูในพระสูตรที่แท้จริง พระก็ต้องให้ทานด้วย พระก็ต้อง เป็นทายกเหมือนกัน แต่เป็น “ธรรมทายก” แปลว่า ผู้ให้ธรรม เพราะว่าทานนั้นมี ๒ อย่าง คือ อามิสทาน กับ ธรรมทาน

อามิสทาน คือการให้วัตถุสิ่งของ โดยเฉพาะปัจจัยสี่ ด้านนี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายโยม โยมจึงถวายทานที่เรียกว่า อามิสทาน แก่ พระสงฆ์ เพื่อบำรุงพระสงฆ์ให้มีกำลังที่จะประพาศธรรมวินัยทำ กิจพระศาสนาได้

ฝ่ายพระสงฆ์ก็มีหน้าที่ให้ทานเหมือนกัน เรียกว่า ธรรมทาน คือให้ธรรมแก่ญาติโยม

นี่แหละคือความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างพระสงฆ์กับญาติโยม เรื่องนี้ต้องคอยระลึกตระหนักไว้ให้ดี ถ้าเรายังยึดหลักนี้อยู่ พระศาสนาก็อยู่ แต่ถ้าลืมหลักนี้เมื่อไร พระศาสนาก็ไปเลย

หลักอามิสทาน และธรรมทานนี้ เป็นฐานรองรับความสัมพันธที่ถูกต้องระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน เป็นหลักการใหญ่ที่เคยอ้างมาแล้วข้างต้น แต่ในตอนนี้เห็นว่าควรนำมาพูดขยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เวลานี้จะต้องระวัง เรายังทำหน้าที่นี้กันอยู่หรือเปล่า อุโภ อุภย อุภยอุภยนิสสิตา ทั้งสองฝ่ายยังพึ่งพาอาศัยกันดีไหม และยังทำหน้าที่ถูกต้อง ไม่สับสนหรือไม่ ฝ่ายโยมถวายอามิสทาน ฝ่ายพระให้ธรรมทานอยู่ไหม

การพึ่งพากันนี้ เป็นการเกื้อหนุนส่งเสริมกัน คือฝ่ายญาติโยมรู้ว่าพระสงฆ์เป็นแกนอยู่วงในพระศาสนา มุ่งอุทิศตัวเล่าเรียน ศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่คำสอน ถึงกับสละทรัพย์สินและการทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็เลยถวายกำลังด้วยปัจจัยสี่

ฝ่ายพระเถร พอมีกำลัง ก็เล่าเรียน ปฏิบัติ แล้วก็เผยแผ่สั่งสอนธรรม ไปให้ธรรมทานแก่ญาติโยม ก็เกิดผลแก่ทั้งสองฝ่ายให้พัฒนาชีวิตจิตใจ เจริญออกงามยิ่งขึ้นไปจนเข้าถึงธรรม ทำพระพุทฺธศาสนาให้เกิดขึ้นในชีวิตจิตใจ หรือในตัวของผู้คน

พระพุทฺธศาสนาที่จะเจริญมั่นคงแท้จริงนั้น ต้องเข้าไปอยู่ในตัวคน ไม่ใช่ตั้งอยู่นอกตัว

เดี๋ยวนี้เรามักจะพูดกันว่า มาช่วยกันสืบต่ออายุพระศาสนา ถามว่าตัวพระศาสนาอยู่ที่ไหน หลายคนอาจจะไปมองที่โบสถ์ที่พระเจดีย์ มองที่วัด ซึ่งเป็นวัตถุ อันนั้นไม่แน่

แม้เมื่อพระพุทฺธศาสนาสูญสิ้นไปแล้ว อย่างในอินเดีย ก็ยังมีวัดเก่าๆ ยังมีเจดีย์ ยังมีสถูป ยังมีพระพุทฺธรูปอยู่มากมาย แต่

พระพุทธศาสนาไม่มีเสียแล้ว ฉะนั้น วัตถุไม่ใช่ตัวพระศาสนา แต่เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น

ตัวพระศาสนาที่แท้ ต้องอยู่ในตัวคน ด้วยการที่คนนั้นรู้ เข้าใจธรรมและประพฤติปฏิบัติธรรม ซึ่งเท่ากับเอาธรรมหรือพระพุทธศาสนาเข้าไปไว้ในตัว จนกลายเป็นว่า ตัวเขาไปไหน พระพุทธศาสนาก็ไปด้วย เมื่อตัวเขายังอยู่ พระพุทธศาสนาก็ยังอยู่

เมื่อไรพระพุทธศาสนาอยู่ในตัวคนแล้ว ทุกคนนั้นก็สืบต่อพระศาสนาด้วยชีวิตของเขาเอง คนทุกรุ่นก็ทำหน้าที่นี้กันต่อไป ถ้าเป็นอย่างนี้นั้นแหละ พระศาสนาอยู่แน่นอน

การที่พระศาสนาจะอยู่ในตัวคน ให้คนสืบต่อได้ ก็ต้องมีการให้ธรรม มีการถ่ายทอดธรรมแก่กัน ให้เล่าเรียนรู้ประพฤติปฏิบัติ จนมีธรรมอยู่ในตัว ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยการทำงานที่ทั้งฝ่ายโยมและพระสงฆ์ทำหน้าที่ต่อกันถูกต้อง พระก็ให้ธรรมทาน โยมก็ถวายอามิสทาน อย่างที่ว่ามา

การที่พระสงฆ์ทำหน้าที่ให้ธรรมทานนั้น ปกติก็ให้ด้วยการพูด คือการสั่งสอน เรามักจะพูดถึงการให้ธรรมด้วยการพูด แต่ที่จริง ธรรมนั้น ให้โดยไม่ต้องพูด ก็มี

*ให้ธรรมโดยไม่ต้องพูด*นี้ ทำอย่างไร วิธีธรรมดาในการให้ธรรม ก็ต้องพูด อย่างที่เรียกว่าแสดงธรรม หรือธรรมเทศนา ธรรมเทศนานั้นก็เป็นธรรมทานคือการให้ธรรมแบบหนึ่ง แต่ธรรมทานนั้นให้โดยไม่ต้องพูดก็ได้

ขอยกตัวอย่าง พระณเรที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ บางที่ยังพูดไม่เป็น สอนไม่เป็น อธิบายไม่เป็น ยังมีความรู้ปริยัติไม่พอ แต่ถ้า

ปฏิบัติตัวอยู่ในวินัย มาปรากฏตัวขึ้นที่ไหน เช่นในพิธีกรรมเป็นต้น การปฏิบัติชอบของท่านโดยความเป็นผู้สำรวม เป็นผู้มีสมณสาธูป และตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยนั้น จะทำให้เกิดผลขึ้นมาทันที คือ ทำให้จิตใจของญาติโยมผ่องใส สบาย ชื่นใจ

แต่ก่อนนี้ถือกันว่า เห็นพระเถรที่ไหน ที่นั่นไม่มีภัย มีแต่ความปลอดภัยโปร่งโล่งใจ เรียกว่า “เห็นสมณะ”

ความหมายของพระสงฆ์ คือเป็นผู้สงบ เป็นผู้ไม่มีภัย ฉะนั้น พระสงฆ์จึงเป็นสมณะ เป็นเครื่องหมายแห่งความปลอดภัย

ญาติโยมเดินทางไปในป่า ซึ่งสมัยก่อนถือว่าเป็นแหล่งอันตราย ทั้งสัตว์ร้าย คนร้าย โจรร้าย อาจจะไปเจอพระสงฆ์เข้า ก็โล่งใจ ชื่นใจ หายใจทั่วท้อง ลงนั่ง ยกมือท่วมศีรษะไหว้พระ เพราะรู้สึกกลัวว่าเราปลอดภัยแล้ว

การที่พระสงฆ์เป็นเครื่องหมายของความปลอดภัย ทำให้จิตใจแจ่มชื่นสดใสสบาย เรียกว่าทำให้เกิดปสาทะ

ปสาทะ คือความผ่องใสชื่นชมของจิตใจ เป็นกุศลธรรม พอเห็นพระแล้ว โยมได้ปสาทะ คือความผ่องใสชื่นชมของจิตใจ รู้สึกสดชื่น เบิกบาน นี่คือกุศลธรรมเกิดในใจแล้ว ก็เท่ากับว่าพระได้ให้ธรรมแก่โยม เพราะทำให้โยมได้กุศลธรรม

ด้วยเหตุนี้ พระเถรที่ดีไปปรากฏตัวให้โยมเห็น ก็ให้ธรรม คือปสาทะเกิดขึ้นในใจของโยม โดยไม่ต้องพูดเลย

ฉะนั้น หน้าที่ธรรมทานนี้ พระสงฆ์ต้องทำให้ได้ อย่างน้อยก็ให้โยมเกิดปสาทะในใจ ทำให้ใจโยมผ่องใส สดชื่น เบิกบาน ชื่นชมโล่งใจ เมื่อเห็นพระสงฆ์ อย่าให้รู้สึกว่า เออ เราเห็นอะไรก็ไม่รู้

เวลานี้หลายคน พอเห็นพระเณร ก็รู้สึกกลัวว่าท่านจะมาเอาอะไร จะมาขออะไร

บางท่านเล่าให้ฟังว่า เดี่ยวนี้ไม่กล้าไปวัดนั้นวัดโน้น ไม่กล้าไปหลายวัด หรือบางคนว่าวัดทั้งหลายทั่วไปไม่อยากไป เพราะกลัวเพราะหวาด กลัวทำไม หวาดอย่างไร เพราะว่าพอไปหาท่าน ท่านก็บอกว่า โยม วัดกำลังสร้างโน่น กำลังสร้างนี่ โยมจะช่วยอะไรบ้างละ พอพูดอย่างนี้ โยมสะดุด รู้สึกไม่ดี ไม่ไปดีกว่า จึงต้องระวัง

ข้อสำคัญคือ ทำอย่างไรจะให้โยมสบายใจเมื่อเห็นพระ ให้พระเป็นผู้รักษาใจประชาชน

การปรากฏตัวในพิธีก็สำคัญ ในความหมายอย่างหนึ่ง พิธีกรรมนั้นเขาจัดไว้เพื่อให้เป็นที่พระสงฆ์ปรากฏตัวแก่ญาติโยม การปรากฏตัวของพระสงฆ์นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ธรรมแก่ประชาชน โดยการให้ ๒ แบบ คือ ให้โดยพูด กับให้โดยไม่ต้องพูด

ให้โดยพูด เช่น โดยแสดงพระธรรมเทศนา หรือบางที่ประธานสงฆ์ท่านก็ให้โดยวิธีกล่าวสัมโมทนียกถาดอนท้ายพิธี เป็นการสอนคติการดำเนินชีวิต และอวยชัยให้พร

ส่วนพระภิกษุสามเณรองค์อื่นก็ต้องให้ธรรมด้วย อย่าไปประมาทเสีย ไม่อย่างนั้นโดยไม่รู้ตัวก็อาจจะนึกว่า เราไปเพียงเป็นตัวประกอบในพิธี สักแต่จะทำพิธี ก็เลยไม่เอาใจใส่ บางที่ประพฤติดัวไม่เรียบร้อย วางตัวไม่เหมาะสม พูดจาไม่สมควร ญาติโยมเห็นเข้า ก็เลยเสียศรัทธาไป แทนที่จะให้ธรรม ก็กลายเป็นให้อกุศลธรรม

ฉะนั้น พระเณรต้องให้ธรรม คือให้อกุศลธรรมมิให้ได้ อย่างน้อยตั้งใจไว้เลยว่า เราไปปรากฏตัวที่ไหน ต้องให้อุติโยมสบายใจ

เมื่อทำพิธีกรรม ต้องตั้งใจทำ เต็มใจทำ ทำไม่ใช่เพื่อตัวเอง แต่ทำเพื่อประโยชน์สุขแก่ญาติโยม อย่างน้อยให้จิตใจญาติโยม มีความสุข สบาย ผ่องใส ชื่นใจ ได้ปสาทะ

เป็นอันว่า อาการเบื้องต้นในความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ กับคฤหัสถ์ ก็คือ เมื่อแรกพบได้ประสพกัน ทันทีนั้นก็ให้เกิดปสาทะ ถ้าทำได้สำเร็จอย่างนี้ก็แสดงว่า เป็นผู้ให้ธรรมแล้ว นี่คือการให้ ธรรมโดยไม่ต้องพูด เป็นหลักการที่จะต้องทำให้ได้

ต่อจากปสาทะ พอเขาเกิดความเลื่อมใส ได้กุศลธรรมในใจ แล้ว ญาติโยมที่เลื่อมใสนั้นก็เข้ามาหา เพราะอยากจะขอฟังธรรม

เหมือนอย่างอุปติสสปริพาชก ซึ่งเป็นพระสารีบุตรต่อมา ได้ เห็นพระอัสสชิ เดินทางจาริกบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ มีกิริยา อาการน่าเลื่อมใส นึกว่าท่านผู้นี้ต้องมีดี ก็ได้ปสาทะทันที พอได้ ปสาทะ ปสาทะนั้นก็ชวนใจให้เข้าไปหา อยากรู้ว่าท่านมีดีอะไร เรา ต้องเข้าไปถาม ท่านจะได้สอนเราบ้าง ทำให้เข้าไปพบเพื่อฟังธรรม

ขั้นที่ ๑ จิตใจสบาย ผ่องใส ชื่นชม เรียกว่า “ปสาทะ”

ขั้นที่ ๒ จากปสาทะนั้น ก็ชวนให้เข้าไปหาเพื่อจะถามข้อ สงสัย อยากจะฟังธรรม อยากจะได้ความรู้ ปสาทะก็เป็นตัวเชื่อม ทำให้โยมได้ธรรมเพิ่มขึ้น

ขั้นที่ ๓ ต่อจากนั้น เขามักแสดงอาการของผู้เลื่อมใสอย่างใด อย่างหนึ่ง อาจจะทำทาน เช่น สิ่งของขบฉัน ก็เป็นเรื่องของเขา

เวลานี้ เรามักจะมองกระโดดข้ามขั้นไปที่เดียวเลย ว่าโยม เลื่อมใส ก็แสดงว่าจะถวายของ นี่ผิดแล้ว กลายเป็นว่าไปมุ่งเอา ผลตอบแทน

เราไม่มีหน้าที่ไปมองตรงนั้น หน้าที่ก็คือว่า ทำอย่างไรจะให้
ใจโยมสบาย ต้องคิดในทางเกื้อกูล ถ้าอย่างนั้นแล้ว ใช้ได้

ปสาทะมี ๓ ชั้น หน้าที่ของโยมเป็นชั้นที่ ๓ เราไม่เกี่ยว
หน้าที่ของเราคือชั้นที่ ๑ ทำอย่างไรจะให้โยมเกิดปสาทะได้

ก่อนจบตอน ขอย้อนหลังนิดหนึ่ง เมื่อเริ่มเรื่อง ได้ยกพุทธ
ศาตาขึ้นมาท่อนหนึ่งว่า “สาคารา อนาคตารา จ อุโก อญฺโฆญฺญ-
นินฺสูตฺตา” ซึ่งเตือนให้ระลึกไว้ว่า ชาวบ้าน กับพระที่ไม่มีบ้าน ทั้งสอง
ฝ่ายนี้พึ่งพาอาศัยกัน แล้วก็บอกว่า ชาวบ้านถวายอามิสทาน หรือ
วัตถุทาน ส่วนพระก็ให้ธรรมทาน แต่ยังไม่ได้ยกพุทธศาตาที่ไข
ความตรงนี้มาให้ดู

ในที่นี้ จึงนำคำแปลพุทธศาตานั้นมาให้เห็นพอให้ครบความ
(มีความร้อยแก้วนำก่อนด้วย แต่ไม่นำมา เพราะจะยาว ถ้าสนใจ ก็
ดูเองได้ใน พหุการสูตร, พ.อิตฺติ.๒๕/๒๘๗/๓๑๕) ดังนี้

ผู้ครองเรือน (คฤหัสถ์-ชาวบ้าน) และผู้ไร้เรือน (บรรพชิต-
พระสงฆ์) ทั้งสองฝ่าย อาศัยกันและกัน ย่อมสัมฤทธิ์สัมฤทธิ์ธรรม
ที่ปลอดจากกิเลสผูกมัด อย่างยอดเยี่ยม

บรรพชิตปรารถนาจากคฤหัสถ์ แสวจิวร บิณฑบาต หยุดญา
ที่นั่งที่นอน พอเป็นเครื่องบรรเทาความข้งขัด

ส่วนคฤหัสถ์ทั้งหลาย ผู้อยู่ครองเรือน อาศัยพระผู้ปฏิบัติ
ชอบ ก็เสด็จถือถ้อยคำของพระอรหันต์ทั้งหลาย เฟ่งพินิจด้วย
อริยปัญญา ประพฤติธรรมในพระศาสนา...

แค่นี้ก็พอเชื่อมได้กับคำบรรยายที่พูดไปแล้ว

ถ้าระบบความสัมพันธ์ยังดี ก็รักษาพระศาสนาและสังคมได้

ได้พูดมาในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน ซึ่งอยู่ในหลักการที่ว่า พระภิกษุสามเณรจะต้องให้ธรรมแก่ญาติโยม เป็นธรรมทาน จะให้โดยพูดก็ตาม ไม่ต้องพูดก็ตาม

จากหลักการนั้น ก็ขยายออกเป็นข้อปฏิบัติ ดังที่ปรากฏว่าการให้ธรรมแก่ญาติโยมนี่ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงรายละเอียดชัดขึ้นอีกในหลักปฏิบัติที่สำคัญ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับญาติโยมอีกชุดหนึ่ง ซึ่งอยู่ใน **ทิส ๕**

หลักอามิสทาน และธรรมทาน มาอยู่ในทิส ๕ โดยจัดเข้าในทิสสุดท้าย คือ ทิสเบื้องบน เรียกว่าอุปริมทิส ซึ่งว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ต่อกัน ระหว่างสมณพราหมณ์ อันได้แก่พระภิกษุสามเณรกับญาติโยม ที่เป็นฝ่ายกุลบุตร

ในหลักทิสเบื้องบนแห่งทิส ๕ นี้ หลักการแห่งอามิสทานและธรรมทาน ขยายออกไปเป็นข้อปฏิบัติย่อยๆ ที่จัดให้เหมาะแก่ความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

สำหรับฝ่ายญาติโยมนั้น ท่านให้ปฏิบัติต่อพระสงฆ์โดย

๑. จะทำอะไร ก็ทำด้วยเมตตา
๒. จะพูดอะไร ก็พูดด้วยเมตตา
๓. จะคิดอะไร ก็คิดด้วยเมตตา
๔. ไม่ปิดประตูบ้าน เต็มใจต้อนรับ
๕. อุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัยสี่

นี้เป็นของฝ่ายญาติโยม จะเห็นว่ามีเรื่องของอามิสทานเป็นข้อสำคัญ แต่เพิ่มข้ออื่นเข้ามาเป็นตัวประกอบ ในฝ่ายญาติโยมผู้อุปลัมภบารุง ให้เกิดบรรยากาศที่เชื่อมโยงระหว่างอามิสทานกับธรรมทาน

ทีนี้ หันมาดูทางฝ่ายของพระเถร ให้สังเกตว่า ฝ่ายพระเถรนี้มีหน้าที่ต่อญาติโยม ๖ ข้อ

ในทิศ ๖ นั้น แต่ละทิศท่านแยกเป็นสองฝ่าย เช่น พ่อแม่กับลูก ครูอาจารย์กับศิษย์ ภรรยากับสามี เพื่อนกับเพื่อน จนกระทั่งลูกจ้างกับนายจ้าง ทุกทิศทุกหมวดตลอดมาแต่ต้น แต่ละทิศมีฝ่ายละ ๕ ข้อเท่านั้น แต่พอมาถึงหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรต่อญาติโยม ท่านเพิ่มเป็น ๖

หน้าที่โยมต่อพระก็แค่ ๕ ข้อ มีพระเถรเท่านั้นที่มีหน้าที่มากกว่าเขา คือ ๖ ข้อ ฉะนั้น ต้องระลึกไว้ให้ดี หน้าที่ของพระเถรเป็นกรณีพิเศษที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้มากกว่าใครหมดย มี ๖ ข้อ คือ

๑. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว และความเสื่อมเสียหายสิ่งใดไม่ดีไม่งาม พระเถรต้องชวนขวนขวายแนะนำตักเตือนอย่าให้ญาติโยมทำ ถ้าญาติโยมทำสิ่งที่ไม่ดี ก็ไปช่วยเหลือให้พ้นออกมาไปแนะนำต่างๆ ไม่ให้เขาทำ

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี คอยแนะนำ และชักนำให้ทำในสิ่งที่ดีถูกต้องดีงามเป็นประโยชน์ อันจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ถ้าเขาเห็นห่างธรรม ก็ต้องชักนำเข้ามา

หน้าที่ ๒ ข้อแรกของพระสงฆ์ต่อประชาชนนี้ ตรงกันกับหน้าที่ของพ่อแม่ต่อลูก พ่อแม่ก็มีหน้าที่อย่างเดียวกับพระสงฆ์ใน

สองข้อแรกนี้

๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงาม ด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา
กรุณา ปรารถนาความสุขความเจริญอกงามแก่เขา

อนุเคราะห์ คือ นึกถึงญาติโยมด้วยใจเมตตา กรุณา เช่น นึก
ถึงญาติโยมว่า ทำอย่างไรเขาจะได้มีความเจริญอกงามในธรรม
ได้รู้ธรรม เข้าใจธรรมดีขึ้น

ไม่ใช่คิดถึงญาติโยมว่า เอ พຸ່ງนี้เราจะไปเอาสต่างค์จาก
ญาติโยมอย่างไรดี เดียวนี้บางทีจะกลายเป็นอย่างนั้น พระเถรนึก
ถึงญาติโยม ในแง่ที่จะไปหาสต่างค์จากญาติโยมอย่างไรดี ถ้า
อย่างนี้ก็เห็นจะไม่ใช้ลูกศิษย์ของพระพุทธรเจ้าแน่

ที่ท่านบอกว่าให้อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงามนั้น หมายความว่า
เวลาเรานึกถึงญาติโยม ต้องนึกในแง่ว่า ทำอย่างไรจะให้ญาติโยม
มีชีวิตที่มีความสุข มีความเจริญในธรรม ได้รู้ธรรม เล่าเรียนธรรม
เข้าใจธรรมเพิ่มขึ้น

ท่านอธิบายกระทั่งว่า พระเถรอยากจะให้โยมรู้ธรรมเพิ่มขึ้น
ก็พาโยมไปหาพระอาจารย์ที่ท่านสอนธรรมได้สูงๆ ขึ้นไป หรือว่ามี
แหล่งความรู้ธรรมที่ไหน ก็เอามาแนะนำเอามาบอกหรือเอามาให้
โยมได้อ่านเพิ่มเติม

ขวนขวายในกุศลกิจอย่างนี้ ท่านเรียกว่าอนุเคราะห์ด้วย
น้ำใจปรารถนาดี เมื่อนึกถึงญาติโยม ก็นึกถึงด้วยเมตตา กรุณา ให้
เหมือนพระพุทธรเจ้า

พระพุทธรเจ้ามีพุทธรจริยาวัตรในการนึกถึงญาติโยมอย่างไร

จะเห็นได้ว่า พอจะรุ่งอรุณ ก่อนสว่าง พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติพุทธกิจประการหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อแรกสุด

พุทธกิจในตอนรุ่งเช้านี้ ก็คือพระองค์จะทรงหยั่งตรวจดูด้วยพระญาณ ทรงพิจารณาว่าวันนี้จะไปโปรดใคร บุคคลไหนมีอินทรีย์แก่กล้า มีอุปนิสัยพร้อมแล้ว พระองค์ก็จะเสด็จไปโปรด

พระพุทธเจ้าไม่เคยทรงนึกคิดที่จะเอาอะไรจากใคร พระองค์คิดแต่จะไปให้ พระองค์มีแต่จะไปโปรด ไปช่วยเหลือเขา ลองคิดดูซิ ในพุทธประวัติมีไหม พระพุทธเจ้าทรงคิดไปเอาอะไรจากใคร ไม่มีหรอก มีแต่เรื่องที่ว่า จะทรงไปทำอะไรให้ใคร วันนี้จะไปช่วยใคร คนไหนเขาตกทุกข์ได้ยาก เช่นว่า วันนี้อึ่งคุณิลมาลถ้าหากเราไม่ไปช่วย จะฆ่าแม่ของตัว เป็นอนันตริยกรรม พระองค์ก็รีบเสด็จไปโปรด มีแต่นี้ก็อย่างนี้

เพราะฉะนั้น น้ำพระทัยมหากรุณาของพระพุทธเจ้าจึงเป็นแบบอย่างที่เราจะพึงจะต้องนึกตามว่า เราจะช่วยอนุเคราะห์ญาติโยมอย่างไร เรียกว่าอนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงาม มีความปรารถนาดี

๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่ได้รู้ได้ฟัง ธรรมอะไรที่ญาติโยมยังไม่รู้ ก็เอามาสอน ความรู้อะไรที่เป็นกุศลเป็นประโยชน์ ก็เอามาบอกมาเล่า

๕. สิ่งที่ได้ฟังได้รู้แล้ว ก็ทำให้เข้าใจแจ่มแจ้ง เรื่องอะไรที่ญาติโยมยังได้เพียงหลัก ได้เพียงหัวข้อ ยังไม่พิสดาร ยังไม่ละเอียดลึกซึ้งพอ ยังไม่ชัดเจนพอ ก็พยายามชวนชวาย หาทางสอน แนะนำ อธิบายจนเข้าใจชัดเจน

๖. บอกทางสุขทางสวรรค์ให้ ชีวิตที่ดั่งงามมีความสุขจะ

นำไปสู่สุคติภูมิเป็นอย่างไร ก็บอกให้

จะเห็นว่า หน้าที่ของพระ ๖ ประการนี้ เป็นเรื่องของการปฏิบัติ ที่ทำด้วยเมตตากรุณา เน้นไปในเรื่องการสอนการให้ธรรมแทบ ทั้งหมด พูดได้ว่าเป็นการขยายหลักธรรมทานออกเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั่นเอง ท่านจึงว่าธรรมทานเป็นหน้าที่ของพระ

ลองพิจารณาดูซิว่า พระสงฆ์ของเราเวลานี้ทำหน้าที่กัน ถูกต้องไหม ข้อปฏิบัติ ๖ อย่างนี้คือหน้าที่ที่แท้ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ถ้าพระสงฆ์ไม่ทำหน้าที่อย่างนี้ ก็แสดงว่าเกิดความวิปริตผันแปรขึ้นในวงการพุทธบริษัทแล้ว

นี่เป็นหลักอันแน่นอนมั่นคง ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ทั้งที่ได้ตรัสเตือนไว้ในพระสูตรให้มีความสัมพันธ์ต่อกันแบบธรรมทาน และอามิสทาน แล้วไม่พอ ยังมาตรัสขยายไว้ในทิส ๖ อีก

ทิส ๖ นี้ พระอรชกถาจารย์เรียกว่า “คิหิวินัย” แปลว่า วินัย ของคฤหัสถ์ สำหรับใช้เป็นหลักและเป็นแบบแผนแห่งการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ ซึ่งมาสัมพันธ์กับพระสงฆ์ด้วย จึงตรัสแสดง หน้าที่ของพระสงฆ์ต่อคฤหัสถ์ไว้

เพราะฉะนั้น เราจะต้องคอยตรวจตรา ถ้าพระสงฆ์กับญาติโยมยังอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยปฏิบัติหน้าที่ต่อกันอย่างถูกต้องตามหลักที่ว่ามานี้ ก็จะรักษาระบบความสัมพันธ์แบบบุญกุศลไว้ได้ พระพุทธศาสนาจะไม่มีทางเสื่อม

มองใกล้ๆ เหตุการณ์ร้ายต่างๆ ที่เราต้องมาเจอมาประสบ มาได้ยันทันนี้ ก็คงจะไม่เกิดขึ้น

ตื่นตัวขึ้นมา จะได้ตั้งตนขึ้นใหม่

ให้พระสงฆ์เป็นปัจจัยสร้างสรรค์พัฒนาคนและสังคม

ที่นี้ เหตุปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้เราเดินทางมาสู่สภาพเช่นนี้เป็นอย่างไร มองในแง่หนึ่ง ก็คือการคลาดเคลื่อนจากหลักการของพระพุทธศาสนา แต่ทำไมเราจึงคลาดเคลื่อนไป ก็เพราะไม่รู้ ไม่รู้แล้วก็เลยเชื่อผิดๆ ทำไมจึงไม่รู้และเชื่อผิดๆ ก็เพราะขาดการศึกษา

เพราะฉะนั้น ในที่สุดมันจะลงไปสู่ตัวการศึกษา เราจึงต้องเอาใจใส่เรื่องการศึกษา เพื่อจะให้ชาวพุทธมีความรู้

การให้ชาวพุทธมีความรู้ ก็ต้องเน้นที่พระสงฆ์ก่อน เพราะเป็นตัวแกนในการศึกษาพระธรรมวินัย ให้รู้เข้าใจหลักพระศาสนาแล้วจะได้ไปสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

เพราะฉะนั้นจึงบอกว่า เวลานี้ ชาวร้ายที่เกิดตามๆ กันมานั้น เป็นชาวดี ที่เราควรจะฉวยโอกาสเอามาปลูกกันให้ตื่นขึ้น แล้วก็ถือโอกาสให้การศึกษา

เวลานี้ พระสงฆ์น่าจะช่วยให้การศึกษาแก่ประชาชนได้มาก เพื่อนำเข้ามาสู่หลักการที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา อย่างน้อยก็ให้รู้ว่า ที่เราเชื่อกันนี้มันผิดจากพระพุทธศาสนาอย่างไร แยกอย่างไรระหว่างไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ เป็นต้น

แม้แต่อย่างน้อยให้ได้อย่างพระในสมัยโบราณของเรา ที่ใช้ของขลังในแง่เป็นเครื่องประkob ในฐานะเป็นเครื่องปิดช่องความหวั่นใจ และเป็นสื่อทอดสะพานให้แก่ธรรม ได้แค่นี้ก็พอใจแล้ว สังคมไทยจะไม่เสื่อมโทรม

ในการที่จะให้การศึกษานั้น เรารู้กันอยู่แล้วว่า การศึกษาคือ การพัฒนาคน มาถึงปัจจุบันเราก็เน้นเรื่องนี้ ประเทศของเรานี้ ผู้บริหารประเทศก็บอกว่าพัฒนากันมาผิดพลาดนานแล้ว วางแผน พัฒนาประเทศกันมาถึงแผน ๘

ตอนนี้อย่างไร มีความรู้สึกตัวสำนึกขึ้นมาเรื่อยๆ ว่า ที่ผ่านมานั้นไปเน้นแต่ทางวัตถุมากเกินไป ขาดการพัฒนาคน โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ เวลานี้ก็จึงค่อยๆ หันมาให้ความสนใจแก่การพัฒนาคนมากขึ้น

จนกระทั่งถึงแผน ๘ นี้ ก็มาเน้นการพัฒนาคนอย่างเต็มที่เลย จนกระทั่งทำให้นึกว่าต้องระวังจะไปสุดโต่ง เดี่ยวพัฒนาคนเอาแต่จิตใจอย่างเดียว ก็อาจจะพลาดได้เหมือนกัน

ทางพระพุทธศาสนา ท่านสอนระบบแห่งสมดุลง หรือดุลยภาพ ให้มีความพอดี เป็นมัชฌิมาปฏิปทา แต่มัชฌิมาปฏิปทานั้น เกิดจากปัญญาที่เป็นสัมมาทิฐิ เราจึงต้องสร้างปัญญาให้ถูกต้อง

แต่รวมความตอนนี้ว่า สังคมเข้าสู่แนวทางที่มองเห็น ความสำคัญของการที่จะพัฒนาคน ด้วยการให้การศึกษា

พระของเรานี้ ก็เหมือนกับคนทั้งหลายอื่นในสังคม คนในสังคมนี้ เป็นทั้งผลผลิตของสังคม และเป็นปัจจัยของสังคม

เป็นผลผลิตของสังคมอย่างไร จะเห็นได้ว่า คนแต่ละคนจะเป็นอย่างไรนี้ ปกติแล้วจะเป็นไปตามที่ถูกสังคมหล่อหลอม สภาพแวดล้อม เช่น วัฒนธรรม ค่านิยม จะเป็นตัวหล่อหลอมชีวิตจิตใจของคน ให้เป็นไปอย่างนั้นๆ เพราะฉะนั้น แต่ละคนในสังคมนี้จึงเป็นผลผลิตของสังคม แล้วก็เลยเป็นดัชนีชี้สภาพสังคม

แต่พร้อมกันนั้น แต่ละคนนี้ก็จะเป็นปัจจัยในการสร้างสรรคหรือทำลายสังคคไปด้วย ถ้าตัวเองเป็นคนไมด้ ก็จะเป็นปัจจัยในทางร้ายทำลายสังคค แต่ถ้าตัวเองเป็นคนดีมีความสามารถมีสติปัญญา ก็เป็นปัจจัยในทางสร้างสรรคสังคค

สำหรับพระสงฆ์นั้น เป็นสถาบันที่มีสถานะมีหน้าที่เป็นพิเศ ซึ่งอยู่ในฝ่ายที่ควรจะต้องเป็นปัจจัยสร้างสรรคสังคค

หมายความว่า พระสงฆ์ โดยฐานะที่แท้แล้วจะต้องเป็นปัจจัยสร้างสรรคสังคค ถ้าพระสงฆ์ไม่สามารถเป็นปัจจัยสร้างสรรคสังคคได้ ก็จะเป็นเพียงผลผลิตของสังคค ถ้าเป็นเพียงผลผลิตของสังคค ก็จะเป็นดัชนีชี้สภาพสังคคอย่างที่พูดมาเมื่อกี้

เวลานี้ เราลองถามตัวเองด้วว่า พระสงฆ์ของเราเป็นเพียงผลผลิตของสังคค หรือสามารถทำหน้าที่เป็นปัจจัยสร้างสรรคสังคคได้ เป็นได้แค่ไหน

ทำอย่างไรรจึงจะเป็นปัจจัยสร้างสรรคสังคคได้ ก็ต้องมีการศึกษา โดยเฉพาะก็ต้องมีความรู้เข้าใจหลักธรรมวินัยที่จะมาสอนประชาชนได้

เพราะฉะนั้น ตอนนีเราจะต้องหันมาเน้นว่า เราจะต้องทำให้พระสงฆ์เป็นปัจจัยสร้างสรรคสังคค ซึ่งก็คือให้การศึกษานั้นเอง

ถ้าการปกครองเสียหลัก

อาณาจักรออกจากพุทธศาสนา

การศึกษานั้นเป็นแกนเป็นหลักของพระพุทธศาสนา และเป็นชีวิตของพระสงฆ์

เวลานี้เรามีการปกครอง ทั้งการปกครองบ้านเมืองและการปกครองฝ่ายพระศาสนา

ลองตั้งคำถามดูว่า การปกครองมีเพื่ออะไร ก็จะต้องบ่งชี้ว่า เพื่อการจัดสรรสังคม ชุมชน สถาบัน หรือองค์กร ให้เรียบร้อย ให้ผู้คนหรือสมาชิกอยู่กันเป็นปกติสุข และให้กิจการงานดำเนินไปด้วยดี อันนี้ก็ถูกในแง่หนึ่ง แต่คงจะไม่ตรงจุด

โดยเฉพาะเมื่อพูดถึงการปกครองของพระสงฆ์ ถ้าตอบตามหลักพระพุทธศาสนา เรามีระบบการปกครองแต่เดิมมา ลองสืบดูซิว่า การปกครองสัมพันธ์กับอะไร มีความมุ่งหมายเพื่ออะไร

พระสงฆ์ของเราเริ่มต้นมีผู้ปกครอง คือพระอุปัชฌาย์ เราถือว่าอุปัชฌาย์เป็นผู้ปกครอง คือ เมื่อมีลูกศิษย์ ซึ่งเรียกว่า สัททวิหริกบวชเข้ามา อุปัชฌาย์ก็เป็นผู้ปกครองดูแล

แต่ที่อุปัชฌาย์เป็นผู้ปกครองนั้น ปกครองเพื่ออะไร ในเรื่องนี้หลักการของพระพุทธศาสนาชัดมาก อุปัชฌาย์ปกครองก็เพื่อเป็นเครื่องประกันว่า ผู้ที่บวชเข้ามานั้นจะได้รับการฝึกฝนในไตรสิกขา

หมายความว่า อุปัชฌาย์ทำหน้าที่ดูแลให้มั่นใจว่าผู้ที่บวชเข้ามานั้นจะได้รับการศึกษา มีการฝึกฝนพัฒนาเจริญงอกงามขึ้นในพระธรรมวินัย เพราะว่าชีวิตของพระสงฆ์คือชีวิตแห่งไตรสิกขา ดังที่เรียกว่าบวชเรียน เพื่อจะได้พัฒนาทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

ตั้งแต่วันบวช ทันทีที่บวชเสร็จ อุปัชฌาย์ก็จะบอกอนุศาสน์ คือ นิสัย ๔ และอภรณ์ยิกิจ ๔ แล้วพวงท้ายด้วยไตรสิกขาว่า สัตถ์ สมมตทกขาทิ, สมานิ สมมตทกขาทิ, ปญญา สมมตทกขาทา.

นี่นะ ต่อแต่นี้ไป เธอบวชแล้วจะต้องศึกษาในไตรสิกขา ไตรสิกขาเป็นชีวิตของเธอ ชีวิตของเธอเป็นชีวิตแห่งการเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนา จงศึกษาไปจนกว่าจะบรรลุจุดหมาย

ตสมมาติห เต...สกุจจํ อธิศีลสิกขา...อธิจิตตสิกขา...อธิปัญญาสิกขา สิกขิตัพพา เพราะฉะนั้น เธอพึงศึกษาอธิศีล อธิจิตต์ อธิปัญญา ด้วยความตั้งใจจริงจัง

ชีวิตของพระสงฆ์ รวมไปถึงชีวิตของชาวพุทธทั้งหมด คือชีวิตแห่งการศึกษา เราจะปฏิบัติธรรมก้าวหน้าไป ชัดเกลากิเลสไป บำเพ็ญความดีไป จนกระทั่งบรรลุธรรมสูงขึ้น เป็นพระอรหันต์บุคคล ๓ ชั้นแรก คือเป็นพระโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี

ทั้งหมดนี้ ท่านเรียกรวมกันว่าเป็นเสกขะ หรือเสขะ ซึ่งแปลว่า เป็นผู้ยังต้องศึกษาอยู่ คือเป็นนักศึกษา

จุดสำหรับปฏิบัติธรรมมาถึงขนาดเป็นพระอรหันต์บุคคล แม้แต่ชั้นพระอนาคามี ก็ยังเป็นผู้ต้องศึกษาอยู่

ต่อเมื่อได้บรรลุธรรมสูงสุดเป็นพระอรหันต์ จึงจบการศึกษา เป็นพระอเสขะ หรืออเสกขะ

ถ้าบวชเข้ามาแล้ว ยังไม่จบการศึกษา คือยังไม่เป็นอเสขะ แม้จะเป็นพระเถระ มหาเถระ บวชมา ๗๐-๘๐ พรรษา ก็ยังต้องศึกษา ฝึกอบรมในไตรสิกขาอยู่เรื่อยไป คือต้องศึกษาจนกว่าชีวิตจะสิ้น พุดง่ายๆ ว่าศึกษาจนตาย เกิดใหม่ก็ศึกษาต่ออีก

เพราะฉะนั้น จึงบอกว่า ชีวิตในพระพุทธศาสนา และระบบ การปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา แปลว่า การศึกษา ๓ ประการ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา พูดสั้นๆ ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา

พระที่บวชเข้ามานั้น วัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง คือมุ่งที่จะ บำเพ็ญไตรสิกขา ฝึกฝนพัฒนาตัวเอง ในเรื่องพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

เมื่อชีวิตของพระคือชีวิตแห่งการบำเพ็ญไตรสิกขา อุปัชฌาย์ ก็คอยเอาใจใส่ดูแลเพื่อจะให้พระที่เป็นศิษย์นั้นได้รับการศึกษา ถ้า การบวชไม่มีไตรสิกขา ไม่นำคนที่บวชเข้าสู่ไตรสิกขา ความเป็น อุปัชฌาย์ก็ไร้ความหมาย

เพราะฉะนั้นจึงได้กล่าวว่า การเป็นอุปัชฌาย์ทำหน้าที่ ปกครองนั้น ก็เพื่อการศึกษ หรือพูดให้สั้นๆ การปกครองเพื่อ การศึกษา คือเพื่อเป็นหลักประกันให้มีการศึกษา

การปกครอง คือ การจัดสรรสภาพแวดล้อม ระบบการ เป็นอยู่ และระบบการอยู่ร่วมกันให้เอื้อต่อการที่พระสงฆ์แต่ละองค์ จะได้ฝึกฝนพัฒนาตนในไตรสิกขา ก็เท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้น การศึกษานี้แหละเป็นแก่นของพระศาสนา เวลานี้เรามีการปกครองคณะสงฆ์ ที่ขยายกว้างขวางออกไป เป็น การปกครองพระสงฆ์ทั้งประเทศ

แล้วเราปกครองพระสงฆ์ทั้งประเทศนี้เพื่ออะไร ถ้าดูตาม หลักการนี้ ก็หมายความว่า ก็ต้องปกครองเพื่อให้เกิดการศึกษา โดยจัดสรรระบบความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ กิจการและ

สภาพแวดล้อม วางพื้นฐานทุกอย่างเพื่อเอื้อโอกาสให้พระณรรได้มี การศึกษานันเอง ถ้าอย่างนี้ การปกครองจึงจะมีความหมาย เข้าสู่ หลัการการของพระศาสนา

ถ้าการปกครองเสียหลัก คือผิดพลาดจากหลักการของ พระพุทธรเจ้าที่กล่าวมานี้ การปกครองที่มีไว้ด้วยคิดว่าจะรักษา พระพุทธรศาสนา นั้นแหละ อาจะกลายเป็นตัวการที่นำพระสงฆ์ และชาวพุทธรออกนอกกลุ่มนอกรทาง ทำให้ความวิปริตผิดเพี้ยนต่างๆ ทั้งหลายเกิดขึ้นมา โดยไม่รู้ตัว

ทำไปทำมา พระส่วนใหญ่จะมีชีวิตที่ว่างเปล่าโหวงเหวง เป็นดังขอนไม้ที่เลื่อนลอยไปตามกระแสที่ไหลบ่าในสังคม

ถ้าเอาแต่ตามบ้านเมือง จะเสียหลักของตัว

เวลานี้การปกครองของพระสงฆ์เราไปเน้นแบบบ้านเมือง กลายเป็นการปกครองเพื่อการปกครอง หรือการปกครองเพื่อ ความสงบเรียบร้อย อย่างเลื่อนลอย

การปกครองเพื่อการปกครอง จะเน้นอำนาจ เมื่อเน้นอำนาจ ก็จะต้องเน้นการบังคับและการควบคุม เมื่อเน้นการบังคับควบคุม ก็เน้นการลงโทษ คอยดูแลไม่ให้คนทำผิด ใครทำผิดฉันจะลงโทษ

ต่อมาก็หามาตรการว่าทำอย่างไรจะลงโทษให้ได้ผลดี ก็ต้อง พัฒนาระบบวิธีการลงโทษ ก็เลยเน้นไปในทางที่จะลงโทษผู้ทำผิด

ไม่ได้คิดว่า ทำอย่างไรเราจะปกครองด้วยการอุดหนุนส่งเสริม ให้คนมีโอกาสทำดีกันให้มากที่สุด จนกระทั่งไม่มีคนทำผิดที่จะถูก ลงโทษ ทำอย่างนั้นจึงจะเป็นหลักการที่แท้จริงของการปกครอง

การปกครองคณะสงฆ์ คือ การจัดสรรสภาพแวดล้อมและ
วางระบบการต่างๆ ของคณะสงฆ์ ให้เอื้อโอกาสแก่การที่พระเถระ
จะเจริญงอกงามในธรรมวินัยด้วยไตรสิกขา จนกระทั่งมีแต่พระ
เถระที่ทำดีกันยิ่งขึ้นมากมาย ไม่มีพระเถระที่จะทำผิดให้ลงโทษ
หรือมีพระเถระทำความผิดน้อยที่สุด และกันคนชั่วทรามไม่ให้มี
กำลังหรือช่องทางทำการร้าย

ถ้าทำได้แบบนี้ ก็จะเป็นการบรรลุจุดหมายที่แท้จริงของ
การปกครอง

การปกครองในลักษณะอย่างนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร ก็ต้อง
เป็นการปกครองที่เป็นไปตามหลักการของพระพุทธศาสนา คือ
เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา

หนึ่ง ควรจะถือเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งว่า **การปกครองที่ดี
จะสัมฤทธิ์ เมื่อประชาชนปกครองตนเองได้**

เมื่อถึงขั้นนั้น การปกครองจะมีหน้าที่หลักเพียงเป็นที่
ประสานความร่วมมือ

โดยเฉพาะการปกครองในพระพุทธศาสนานั้น ชัดเจนมาก
ว่า เป็นการปกครองเพื่อช่วยเตรียมคนให้เขาปกครองตนเองได้

พระอุปัชฌาย์ปกครองดูแลลูกศิษย์ที่บวชมา ท่านให้เวลา ๕
ปี เรียกว่าถือนิสสัย เป็นนิสิต ระหว่างนั้นก็ให้การศึกษากันให้
จริงจัง ต่อจากนั้น เมื่อมีคุณสมบัติพร้อม ก็ถือว่าปกครองตัวเองได้
ไม่ต้องอยู่กับอุปัชฌาย์อาจารย์อีก เรียกว่าพ้นนิสสัย เลิกเป็นนิสิต

ชุมชนสงฆ์จะอยู่ดี ถ้าพระปกครองตัวเองได้ สังคม
ประชาธิปไตยจะอยู่ดี ถ้าประชาชนปกครองตัวเองได้ เพราะว่า

ถ้าไม่ต้องงារให้ใครมาบังคับ เราก็ต้องปกครองตัวของเราได้ และนั่นคือความสัมฤทธิ์ของการพัฒนาประชาธิปไตย

พระสงฆ์หรือแม้ประชาชนทั่วไป จะปกครองตนเองได้อย่างไร ก็ต้องมีการศึกษา การปกครองที่จะช่วยนำไปสู่จุดหมายให้ประชาชนปกครองตนเองได้ ก็ต้องเอื้ออำนวยจัดสรรส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษา เพราะฉะนั้น จึงต้องเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา

ที่นี่ คนที่ศึกษานั้น ได้สภาพเอื้ออำนวยของสังคมที่เกิดจากการปกครองที่ดีเป็นฐาน ก็จะได้พัฒนาชีวิตของตนให้บรรลุจุดหมายที่ดั่งามสูงส่งยิ่งขึ้นไป เพราะการศึกษาเพื่อปกครองตัวเองได้ในระดับสังคม เป็นเพียงการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมโอกาสที่จะศึกษาพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ต่อไป

เวลานี้มีคำใหม่ๆ เข้ามาจากตะวันตกหลายคำ คำหนึ่งที่ขึ้นชมนกัน คือ learning society บางทีก็เรียกว่า knowledge society แปลเป็นไทยง่ายๆ ว่า สังคมเรียนรู้ และสังคมความรู้

ที่จริง สังคมแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมแห่งความรู้นี้ ก็คือสังคมแห่งการศึกษา หรือสังคมแห่งปัญญานั่นเอง

จะเห็นว่า สังคมที่พัฒนาแล้ว ก้าวไปๆ พบปัญหา เวลาหาทางออก ก็มาลงที่หลักการของพระพุทธศาสนานั้นเอง

แต่น่าเสียดายว่า ขณะที่โลกกำลังต้องการหลักการที่ถูกต้องคนไทย โดยเฉพาะชาวพุทธเอง กลับเหินห่างหรือถึงกับหลงลืมหลักการของตัว มัวไปตื่นสิ่งใหม่ที่เพิ่งเริ่มตั้งเค้าขึ้นมา ซึ่งยังจะต้องพัฒนากันอีกนาน ทั้งที่ตนควรอยู่ในฐานะที่จะช่วยให้สิ่งดีที่ตนมี แก่โลกที่กำลังต้องการ

เหตุผลทุกอย่างเรียกร้องให้หันเข้าสู่หลักการแห่งการปกครองเพื่อการศึกษา

เวลานี้เป็นอย่างไ การปกครองของเราเป็นไปเพื่อการศึกษาหรือเปล่า เป็นเรื่องที่น่าสงสัย ถ้าย้อนหลังกลับไปเมื่อ ร.ศ. ๑๒๑ เรามีพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ฉบับแรก ฎมิหลังในการเกิด พ.ร.บ. ฉบับนี้ คืออะไร

ในหลวงรัชกาลที่ ๕ ทรงนำระบบแบบแผนการจัดบ้านเมืองแบบตะวันตกเข้ามา เราเรียกว่า นำแบบแผนจากอารยประเทศเข้ามา เพื่อจะทำให้ประเทศไทยเจริญเทียมบ่าเทียมไหล่อารยประเทศ

แบบแผนด้านหนึ่งที่น่าเข้ามา ก็คือระบบการศึกษาแผนใหม่ ในการนำเข้ามานั้นทรงทราบตระหนักว่า ตลอดเวลาในอดีตที่ผ่านมา วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา พระเป็นครูให้การศึกษาแก่ประชาชน เจ้าอาวาสก็คืออุปัชฌาย์ อาจารย์ ดังที่เดี๋ยวนี้เรายังเรียกเจ้าอาวาสว่าอาจารย์ แต่ท่านยังทำหน้าที่อาจารย์ให้การศึกษหรือเปล่า คงเป็นอาจารย์โดยสักแต่ว่าเป็นชื่อเรียก

ที่จริง การปกครองต้องเพื่อการศึกษา สถานะที่เป็นอาจารย์ของเจ้าอาวาส แสดงว่าเป็นผู้ที่ให้การศึกษา

พระองค์ทรงทราบตระหนักว่า วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประชาชนสืบมา เมื่อจะจัดรูปแบบการศึกษาอันใหม่ ก็ควรพึงพาอาศัยคณะสงฆ์ จึงทรงถวายเป็นภาระของฝ่ายประมุขสงฆ์ ให้เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วประเทศ

องค์ประมุขสงฆ์ก็จัดพระเจ้าคณะมณฑลต่างๆ ให้รับมอบภาระจัดการศึกษากันไปทั่วประเทศ

การจัดการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ของพระสงฆ์ในยุคนั้น พอจัดการศึกษาเข้ารูปเข้ารอย ก็ทรงออก พ.ร.บ. ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ขึ้นมา

ในพระราชปรารภที่จะออกกฎหมายฉบับนี้ บอกไว้ชัดเจนว่าทำไมจึงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้น ดังข้อความในประกาศใช้ พ.ร.บ. นั้นว่า

“...ด้วยเมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๑๗ ได้โปรดให้พระราชคณะหลายรูปออกไปจัดการศึกษาตามอารามในหัวเมือง...ได้เห็นผลความเจริญในการเล่าเรียน ตลอดจนความเรียบร้อยในการปกครองสงฆมณฑลขึ้นโดยลำดับมา บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรจะตั้งเป็นแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้มั่นคงเรียบร้อยได้แล้ว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้น...”

แม้ในข้อความเบื้องต้นของ พ.ร.บ. ดังกล่าว ซึ่งเป็นพระบรมราชโองการของในหลวง ร.๕ ก็ตรัสแสดงถึงวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ. ดังกล่าวนั้นว่า

“...ถ้าการปกครองสงฆมณฑลเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อย พระศาสนาก็จะรุ่งเรืองถาวร และจะชักนำประชาชนทั้งหลายให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประพฤติสัมมาปฏิบัติ และร่ำเรียนวิชาคุณในสงฆสำนักยิ่งขึ้นเป็นอันมาก”

เป็นอันว่า พ.ร.บ. คณะสงฆ์ที่เราถือว่าเป็นมาตรฐานการปกครองนั้น เริ่มแรกเกิดสืบเนื่องจากการศึกษา และเนื้อหาทั้งวัตถุประสงค์ ใน พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับแรกนั้นยังเน้นการศึกษามาก

เราถือกันว่า การปกครองคณะสงฆ์นี้อนุวัติตามการปกครองของฝ่ายบ้านเมือง

พ.ร.บ. รศ. ๑๒๑ เกิดในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็เอาอำนาจไว้กับบุคคลผู้เดียว อยู่ที่ศูนย์กลาง คือศูนย์อำนาจ

ต่อมา เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบประชาธิปไตยแล้ว การปกครองคณะสงฆ์ก็อนุวัติตาม โดยกระจายอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ออกไป ให้มีสังฆสภา เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มีคณะสังฆมนตรี เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร และมีคณะวินัยธร เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ เลียนแบบอำนาจทั้งสามของฝ่ายบ้านเมือง

การจัดตั้งคณะผู้บริหารคือสังฆมนตรี ก็แบ่งเป็น ๔ องค์การ คือ องค์การปกครอง องค์การศึกษา องค์การเผยแผ่ และองค์การสาธารณูปการ คล้ายกับการจัดกระทรวงทางฝ่ายบ้านเมือง

พึงสังเกตว่า ตอนนี่ยังมีกระทรวงการศึกษา คือองค์การศึกษายู่ แต่จุดเน้นในใจมุ่งไปที่การจัดการปกครองให้คล้ายกับฝ่ายบ้านเมือง ดังข้อความในแถลงการณ์เรื่องพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ของรัฐบาลสมัยนั้นว่า

“...ความสำคัญในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็คือได้จัดการปกครองคณะสงฆ์ให้อนุโลมตามระบอบการปกครองบ้านเมืองเท่าที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย”

ต่อมา พอถึง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ตอนนี้อย่างบ้านเมืองได้จัดการปกครอง โดยมีหัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ ก็จึงให้การปกครองคณะสงฆ์อนุวัติตาม โดยรวมศูนย์อำนาจ

ก็เลยออก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับใหม่นี้ ให้การปกครองคณะสงฆ์ขึ้นต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นช่องทางในการปกครองแต่เพียงองค์กรเดียว ซึ่งใช้อำนาจทั้งสามอย่าง

ด้านรูปแบบ ตามบ้านเมืองได้บ้าง แต่ด้านสาระ พระต้องนำ และเป็นผู้ให้

เวลามอง เรามักจะมองไปที่จุดนี้ คือมองว่า พ.ร.บ.คณะสงฆ์ของเราอนุวัติตามฝ่ายบ้านเมือง ดังที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปไปตามความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง

แต่แท้ที่จริง ยังมีเบื้องหลังที่ลึกกว่านั้น มันไม่ใช่เป็นเพียงการอนุวัติตามการปกครองฝ่ายบ้านเมือง อย่างมองแค่นั้น

เรามีหลักการที่ต้องขอพูดว่า ดีกว่าบ้านเมือง เป็นหลักการที่ประเสริฐกว่าของฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งเมื่อเรามัวแต่คิดที่จะอนุวัติตามบ้านเมือง ก็ได้ละเลยมองข้ามทอดทิ้งหลักการนี้ไปเสีย

ที่จริงนั้น ไม่ว่าจะในด้านรูปแบบหรือลักษณะภายนอก เราจะเปลี่ยนแปลงตามบ้านเมืองไปอย่างไรก็ตาม เราจะต้องรักษาหลักการที่เป็นเนื้อหาสาระนี้ไว้ให้ได้

หลักการของเรา มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่การศึกษา ชีวิตของพระสงฆ์อยู่ด้วยการศึกษา การปกครองก็เพื่อการศึกษา เรามีหลักการของเราอยู่แล้ว

ถ้าไม่มีการศึกษา การปกครองก็หมดคุณค่า ไร้ความหมาย ไม่ได้ประโยชน์ และจะมุ่งเน้นไปที่การลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุอยู่ร่ำไป แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ จะ

ไม่ช่วยใ้บรรลุลุคุดหมายของพระพุทธศาสนา หรือแม้แต่จะช่วยให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้

ตอนนี้ น่าจะมาคำนึงพิจารณากันให้ชัดว่า สาธารณะของการปกครองคณะสงฆ์อยู่ที่ไหน ถ้ามีการแก้ไข พ.ร.บ คณะสงฆ์ ก็ น่าจะทำให้เข้าหลักให้ถูกจุดเสียที

พ.ร.บ. คณะสงฆ์เป็นตัวแบบแผนของการปกครอง จะต้องสื่อไปสู่สิ่งที่เรียกว่าการศึกษาให้ได้ ให้เข้าสู่สาระของพระพุทธศาสนา คือไตรสิกขา ที่สรุปว่าการปกครองเพื่อการศึกษา

ถ้าอย่างนี้ เราจะสร้างคนให้เป็นคนดีจนกระทั่งไม่มีหรือแทบไม่มีคนทำผิดที่จะต้องลงโทษ การจะทำให้ไม่มีคนทำผิดที่จะต้องลงโทษ ก็ต้องให้คนมีการศึกษารัฐธรรมวินัย ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั่นเอง ถ้าไม่มีการศึกษา วัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการบวช การปกครอง หรืออะไรๆ ก็ตาม จะสำเร็จได้อย่างไร

ฉะนั้น การปกครองที่แท้ ต้องเอาการศึกษาเป็นหัวใจ อย่าเอาเป็นเพียงกิจการส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์เท่านั้น เพราะชีวิตของพระทั้งหมดนั่นคือไตรสิกขาแน่นอน

หมดทั้งคณะสงฆ์จนถึงพระผู้บริหารคณะสงฆ์เอง ก็ยังต้องศึกษา ไม่มีใครปฏิเสธได้ แม้ชาวพุทธทั้งหมดก็เช่นเดียวกัน

ฉะนั้น เวลานี้จะต้องมาช่วยกันเตือนระลึกว่า เราอาจจะคลาดเคลื่อนไปแล้วจากระบบคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าตั้งคณะสงฆ์ขึ้นมาทำไม? พระองค์เสด็จไปประกาศพระศาสนา ไปเที่ยวสั่งสอนประชาชน ให้ธรรม ก็คือ ให้การศึกษานั้นเอง เพราะทรงสอนเขา เพื่อเขาจะได้เรียนรู้ เข้าใจ และฝึกฝนพัฒนาตนเองขึ้นไป

แต่จะให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยไปสอนทีละคนๆ กว่า จะสำเร็จก็ใช้เวลามาก และได้ทีละคนๆ พระองค์จึงจัดตั้งคณะ สงฆ์ขึ้นมา เป็นชุมชนที่ว่า คนที่มุ่งจะศึกษา คือเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา ตนให้บรรลุธรรม จะได้เข้ามาอยู่เพื่ออุทิศตนในการศึกษาได้เต็มที่

พร้อมกันนั้น ชุมชนสงฆ์นี้ ซึ่งเป็นแหล่งการศึกษา ก็จะมีผู้ที ก้าวหน้าไปมากๆ แล้วในไตรสิกขามาอยู่รวมกันมาก ผู้ใดต้องการ ศึกษา ก็มาหาที่แหล่งนี้ได้ง่าย และชุมชนสงฆ์นี้ก็จะเป็ศูนย์กลาง ที่ท่านผู้ใดศึกษาดีแล้ว ออกไปเผยแพร่สั่งสอนให้การศึกษาแก่ ประชาชนขยายกว้างขวางออกไป

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ชุมชนสงฆ์เป็นแหล่งเอื้อโอกาสใน การศึกษาได้ดีที่สุด ก็จะต้องมีการจัดสรรสภาพแวดล้อมและวาง ระเบียบระบบต่างๆ ให้เป็นเครื่องเอื้อโอกาสเช่นนั้น พระองค์จึงได้ ทรงบัญญัติวินัยขึ้นมา

เป็นอันว่า ชุมชนสงฆ์มีขึ้นมา ก็เพื่อให้การศึกษาได้ผลดี ยิ่งขึ้น หรือเพื่อให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าการศึกษาของมนุษย์จะดำเนินไป ด้วยดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ชุมชนสงฆ์หรือจะเรียกว่าคณะสงฆ์ก็ แล้วแต่ จึงเป็นชุมชนแห่งการศึกษา เพราะพระพุทธศาสนาเอง ก็ เป็นศาสนาแห่งการศึกษา

พูดได้เลยว่า ถ้าไม่มีการศึกษา คือไตรสิกขา ก็ไม่มี พระพุทธศาสนา นอกจากทุกคนเป็นพระอรหันต์กันหมดแล้ว ซึ่งก็ เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อบวชเข้ามาแล้ว ถ้าไม่ศึกษาแล้วจะ ทำอะไร

ถ้าไม่ศึกษา พระสงฆ์ก็ไม่สามารถเป็นปัจเจกสร้างสรรค สัจคมได้ ก็จะกลายเป็นเพียงผลผลิตของสังคมน้อยอย่างที่กล่าวมา

ฉะนั้น เวลาที่จะต้องเตือนกันให้มากในเรื่องนี้ ถ้าเราสำนึกตระหนักในหลักการนี้แล้ว เราจะให้หลักแก่ทางบ้านเมืองได้ด้วย เวลาที่บ้านเมืองเองต้องการคำตอบ

ไม่เฉพาะบ้านเมืองไทยเท่านั้น สังคมโลกทั้งหมดกำลังต้องการคำตอบ เวลาโลกกำลังติดตันอยู่ เพราะประสบปัญหาที่น่าประหวั่นพรั่นพรึงว่าจะนำไปสู่ความวิบัติหายนะของมนุษยชาติ ทั้งปัญหาสังคม ปัญหาจิตใจ และปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย

แม้เพียงปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเดียว ก็รู้กันว่าทำลายโลกได้แล้ว และยังไม่เห็นทางแก้ไข

ครั้นมองไปที่ปัญหาสังคม มนุษย์ก็แบ่งแยกกันมากขึ้น ทะเลาะวิวาทขัดแย้งทำสงครามกัน ทั้งแบ่งแยกผิว เชื้อชาติ และศาสนา ฆ่ากันตายมากมาย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นต่อไป

ทางด้านจิตใจ คนก็มีแต่ความคับแค้น มีทุกข์ เป็นโรคจิต โรคประสาท ฆ่าตัวตายมากขึ้น ระบบสังคมมีแต่การแข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์ เอาเปรียบ เบียดเบียนกัน

รวมแล้วก็มองไม่เห็นทางแห่งสันติสุข ที่เรียกว่าทางสู่ความเกษม เราจึงจะต้องมาช่วยกันหาทางแก้ปัญหาดังคม ทั้งของรัฐและของโลก

มนุษย์ไม่มีการศึกษา สู้แต่สัตว์ธรรมดาที่ไม่ได้ แต่พอมนุษย์ฝึกตนดี ก็ประเสริฐยิ่งกว่าเทวดา

พระพุทธรูปศาสนาจะช่วยสังคมโลกได้อย่างไร ก็ต้องนำตัวเองให้เข้าสู่หลักการที่ถูกต้องเสียก่อน จับหลักของตนให้ชัด หลักการของพระพุทธรูปศาสนา คือ ไตรสิกขา หรือ ไตรศึกษา

ทำไมพระพุทธรูปศาสนาจึงถือหลักไตรสิกขา? เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ เราเรียกกันว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ

แต่พระพุทธรูปเจ้าไม่ได้ตรัสกันว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ พระพุทธรูปเจ้าตรัสว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกต่างหาก และตรัสอีกตอนหนึ่งว่า มนุษย์ที่ฝึกแล้ว จึงเป็นสัตว์ประเสริฐ

ไม่ว่าจะอย่างไร เริ่มต้นต้องกำหนดให้ชัดว่า หลักพระพุทธรูปศาสนาสอนว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึก เรียกว่า ‘ทัมมะ’ และเพราะเป็นคนที่เรียกว่า ‘ปฐิตทัมมะ’

“ทัมมะ” เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก คำนี้จึงมาอยู่ในพระพุทธรูปคุณ ๙ ประการ ว่า *อนุตตโร ปฐิตทัมมสารถิ* พระพุทธรูปเจ้าเป็นสารถีฝึกบุรุษ คือ คนที่ต้องฝึก หรือ ฟังฝึก ไม่มีใครยิ่งกว่า แสดงถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่า เป็นสัตว์ที่ต้องฝึก

“ฝึก” คือ ต้องเรียนรู้ ต้องฝึกฝน ต้องพัฒนา พุคส์นั้นๆ ว่า ต้องศึกษานั้นเอง

ถ้าไม่ฝึกฝนพัฒนาแล้ว มนุษย์หามีความประเสริฐไม่ เพราะว่ามนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่โดยลำพัง ถ้าไม่มีการฝึกฝนพัฒนาแล้ว สู้สัตว์ชนิดอื่นไม่ได้เลย

สัตว์ชนิดอื่นอยู่ได้ด้วยสัญชาตญาณ เกิดมาจากท้องแม่วัน
นั้น ก็เดินได้ ว่ายน้ำได้ หากินได้ แต่มนุษย์นั้น เกิดมา ถ้าทิ้ง ก็ตาย
ทันที เลี้ยงมาตั้งปี ยังช่วยตัวเองไม่ได้ อยู่ไม่รอด

ตลอดเวลา ๑ ปีนั้น ต้องเรียนรู้ทุกอย่าง ต้องฝึกทุกอย่าง กิน
ก็ต้องฝึก นอนก็ต้องฝึก นั่งก็ต้องฝึก เดินก็ต้องฝึก ขับถ่ายก็ต้องฝึก
พูดก็ต้องฝึก ทุกอย่างที่มนุษย์ได้ใช้ดำเนินชีวิตอยู่ มนุษย์ไม่ได้มา
เปล่าๆ แต่ต้องเรียนรู้ ต้องศึกษา ต้องฝึกฝนพัฒนาทั้งสิ้น

ในแง่นี้ มนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่เสียเปรียบ แพ้สัตว์ทั้งหลายอื่น
แพ้สัตว์ดิรัจฉานทุกชนิด

สัตว์ดิรัจฉานทั้งหลายนั้น ไม่ต้องฝึก มันเรียนรู้อยู่ได้โดย
สัญชาตญาณ อันนี้เป็นข้อเสียเปรียบของมนุษย์ มนุษย์ไม่ฝึกไม่
เรียนรู้ไม่ศึกษา อยู่ไม่ได้เลย

แต่ข้อที่เสียเปรียบนี้ กลับเป็นข้อได้เปรียบของมนุษย์
เพราะว่า พอมนุษย์ได้ศึกษาฝึกฝนพัฒนาเรียนรู้ขึ้นมา คราวนี้
มนุษย์ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่มีที่สิ้นสุด

สัตว์ทั้งหลายเกิดมาด้วยสัญชาตญาณอย่างไร ก็ตายไป
ด้วยสัญชาตญาณอย่างนั้น อยู่แค่นั้นเอง แต่มนุษย์นี้ตรงข้าม ฝึก
อย่างไร ได้อย่างนั้น ถ้าเราไม่หยุดการฝึก เราก็จะเลิศล้ำ เป็น
มนุษย์ที่ประเสริฐได้จริง

พระพุทธเจ้าตรัสว่า *ทนต์ เสนฺโห มนุสฺเสสุ* ในหมู่มนุษย์ ผู้ที่
ฝึกแล้วประเสริฐ พระพุทธเจ้าตรัสว่า มนุษย์ฝึกแล้วจึงประเสริฐ
ต่างหาก พระองค์ไม่เคยตรัสว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐขึ้นมา
เฉยๆ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐด้วยการฝึก หรือมนุษย์ที่ฝึกแล้วจึง
เป็นสัตว์ประเสริฐ

พอมนุษย์ฝึกแล้ว ก็ประเสริฐรู้ลึกลงยิ่งกว่าสัตว์อื่นใด ไม่ใช่แค่ประเสริฐกว่าสัตว์ทั่วไปธรรมดา แต่มนุษย์ที่ฝึกดีแล้ว ประเสริฐกว่าเทพเทวาทั้งปวงด้วย แม้แต่เทพเจ้า และพระพรหม ก็น้อมนมัสการมนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้วนั้น

มีคิพุทธภาสิตเตือนใจเราอยู่เสมอ ให้มีกำลังใจที่จะศึกษาพัฒนาตน และทำการต่างๆ ด้วยความเพียรพยายาม

อย่ามัวไปอ่อนนอนหวังพึ่งเทพเจ้าอยู่เลย หันมาศึกษาพัฒนาตนนี้แหละ เมื่อเราศึกษาพัฒนาตนยิ่งขึ้นๆ ต่อไปเทพเจ้าตลอดถึงพระพรหม ก็ต้องน้อมนมัสการ เราไม่ได้ไปข่มขู่หรือดูถูกท่านนะ ท่านเห็นคุณความดีของเราแล้ว ก็ยอมน้อมนมัสการเอง

ดังนั้นจึงมีคติในพระธรรมบท และในพระคาถาต่างๆ อันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้ามากแห่ง ที่ตรัสทำนองนี้ ลองไปสำรวจดูเถิด จะพบคตินี้ที่ถือว่า บุคคลผู้ได้ฝึกฝนตนศึกษาดีแล้ว เทวดาทั้งหลายและพระพรหมก็น้อมนมัสการ

อย่างคาถาหนึ่ง กล่าวถึงพระพุทธเจ้าว่า

มนุสฺสสฺสญฺตี สฺมพุทฺธิ ๑๑๑๑๑๑ สุตตทนต์ สฺมาหิตํ

... ๑๑๑๑๑ ... เทวาปี ตํ นมสฺสฺสนฺติ

บอกว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ทั้งที่เป็นมนุษย์ แต่ฝึกพระองค์ดีแล้ว อบรมพระเหตุถึงที่แล้ว แม้เทพทั้งหลายก็น้อมนมัสการ

อีกคาถาหนึ่งกล่าวถึงพระสาวกว่า

ทิสฺวา วิชิตฺตฺสํคามํ สฺมมาสมฺพุทฺทฺสาวกํ

เทวดาปี นมสฺสฺสนฺติ ... ๑๑๑๑๑ ...

แปลว่า เทวดาทั้งหลายเห็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้ชนะสงครามแล้ว ย่อมน้อมนมัสการ

ฉะนั้น

วิชาชาจรณสมปนโน โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส

ผู้ที่สมบุรณ์ด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสุด ทั้งในหมู่
มนุษย์และทวยเทวา

เป็นอันว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ความประเสริฐของ
มนุษย์อยู่ที่การฝึก มนุษย์ฝึกได้ไม่มีที่สิ้นสุด

สัตว์ทั้งหลายอื่นนั้น ฝึกตัวเองไม่ได้ ถ้าจะฝึก ต้องอาศัย
มนุษย์ฝึกให้ จะเป็นช้าง เป็นม้า หรือสัตว์อะไรที่เก่งๆ มนุษย์ก็ฝึก
เอามาใช้ เอามาเล่นละครสัตว์ ฝึกถึงขั้นตนไม่เก็บมะพร้าวได้ ฝึก
ช้างให้ลากซุงได้ แต่สัตว์เหล่านั้นฝึกตัวไม่เป็น และถึงแม้มนุษย์จะ
ฝึกให้ ก็มีขอบเขตจำกัดอีก พอฝึกถึงขนาดหนึ่ง ก็จบเท่านั้น ไปต่อ
ไม่ได้ ส่วนมนุษย์นี้ฝึกได้ไม่มีที่สิ้นสุด

มนุษย์ที่ฝึกดี มีชีวิตที่ลึกลับเรื่อยไป

ในกระบวนการบูรณาการที่ครบทุกด้าน เต็มทั้งคน

น่าเสียดายว่ามนุษย์ส่วนมากฝึกพออยู่ได้ตามความจำเป็น
เพราะตอนแรกจำเป็นต้องฝึก ถ้าไม่ฝึกแล้วอยู่ไม่ได้ ก็เลยต้องฝึก
กันไป เรียนรู้เท่าที่จำเป็น ไม่ได้ตั้งใจ ไม่มีหลักการ ได้แค่ความเคย
ชิน และเมื่อฝึกพอเป็นอยู่ได้แล้ว ก็หยุดฝึกแค่นั้น เพราะฉะนั้นจึง
พัฒนาไม่ได้ดีเท่าที่ควร

พระพุทธรูปเจ้าอุบัติขึ้นมาแล้วตรัสสอนให้สำนึกว่า เราเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ที่ต้องฝึก จะมีชีวิตอยู่ดีได้ด้วยการฝึก จะประเสริฐอยู่ได้ด้วยการฝึก เพราะฉะนั้น ถ้าเราสำนึกตระหนักในความสำคัญของการฝึกฝนพัฒนาตนนี้แล้ว ตั้งใจเรียนรู้อะไรที่ฝึกฝนพัฒนาตนอยู่เสมอโดยมีหลักการในการฝึก ก็จะเป็นมนุษย์ที่ดีเลิศประเสริฐล้ำ

พระพุทธรูปเจ้าประทานหลักการในการฝึกฝนพัฒนาตนนี้ เรียกว่าไตรสิกขา เป็นการฝึกหรือศึกษาที่เป็นระบบบูรณาการครบทุกด้านของชีวิต หรือทั้งตัวคน เป็นไปอย่างมีดุลยภาพ

สิกขาคือการศึกษานี้ ไม่ใช่ฝึกซ้อมๆ ไป พอให้ชีวิตอยู่เป็นคนได้ อย่างที่ว่า เกิดขึ้นมาแล้ว เพราะจำเป็นต้องกิน ก็ฝึกกิน จำเป็นต้องนอน ก็ฝึกนอน จำเป็นต้องพูด ก็ฝึกพูด ได้แค่เท่าที่จำเป็น เอาพอทำได้ไม่ถึงขั้นทำได้ดี เลยได้แค่เป็นอยู่ไปตามความเคยชิน ไม่เรียนรู้อะไรที่พัฒนาตลอดเวลาให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ

เป็นอันว่า มนุษย์นี้หลักการสำคัญอยู่ที่การฝึกฝนพัฒนาเวลานี้การที่มานั่งกันในเรื่องการพัฒนาคน ก็เป็นการเข้ามาสู่แนวทางที่ถูกต้อง แต่หลักการและระบบกระบวนการในการฝึก คือระบบการศึกษาพัฒนาคนนั้น จะถูกต้องหรือยัง เป็นข้อที่จะต้องพิจารณาอีก

เราบอกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย ฉบับที่ ๘ ที่เรียกง่ายๆ ว่าแผน ๘ นี้ เน้นการพัฒนาคน ก็ตรงตามหลักพระพุทธศาสนาดีแล้ว แต่คงไม่จบเท่านั้น

เราต้องมาดูอีกว่า กระบวนการพัฒนาคนหรือการศึกษานั้น ถูกต้องหรือไม่ อันนี้เป็นข้อที่จะต้องพิจารณากันให้จริงจัง และคิด

ว่า นี่เป็นจุดที่พระสงฆ์เราควรจะช่วยประเทศชาติของเราได้ และไม่ใช่ว่าช่วยเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น แม้แต่สังคมโลกเราก็ช่วยได้ ขอให้จับจุดกันให้ถูก นี่คือหลักการของพระพุทธศาสนาที่แท้จริง ไม่ผิดพลาดแน่นอน

เรื่องนี้เคยพูดไว้ที่อื่นมากแล้ว วันนี้เพียงขอโอกาสยกขึ้นมา ย้ำไว้ เพราะถ้าเราได้หลักการที่ถูกต้องแล้ว ก็ควรจะเอาจริงเอา จังกันเสียที

เหตุการณ์ร้ายทั้งหลายที่เกิดขึ้นมา เป็นสัญญาณปลุกเตือน ภัยเรามากพอสมควรแล้ว ถ้าขึ้นปล่อยไว้ ม้วนอนกันต่อไป ก็คือ ตกอยู่ในความประมาท เมื่อตกอยู่ในความประมาท ก็คือความ เสื่อมและพินาศนั่นเอง

พอสุข พอสำเร็จ หรือดีขึ้นมา

หายากคนที่จะไม่ตกหลุมความประมาท

พระพุทธศาสนานั้น เป็นศาสนาแห่งความไม่ประมาท เป็น ศาสนาที่สอนหลักอนิจจัง เพื่อให้ไม่ประมาท พระพุทธเจ้าตรัส หลักอนิจจัง โดยทั่วไปจะทรงโยงต่อไปสู่การย้ำให้ไม่ประมาท

คนไทยเรามักเอาหลักอนิจจังมาใช้ปลง จนกระทั่งมี นักวิชาการคนหนึ่งเอามาเขียน ก็เลยถือโอกาสชี้แจงบ้าง

ท่านผู้นี้ก็อยู่ในวงวิชาการ มาจากตระกูลที่มีชื่อเสียง นักวิชาการที่เป็นอย่างนี้ ก็เพราะศึกษาไม่ตลอดหรือไม่ทะลุ เดียวนี้เป็นกันไม่น้อย แต่เราก็ต้องยอมรับด้วยว่าคนไทยเราอาจ จะบกพร่อง มีความเข้าใจผิดๆ นับถือเพี้ยน ปฏิบัติคลาดเคลื่อนไป

จึงทำให้ท่านนักวิชาการนี้พลอยเข้าใจพระพุทธศาสนาผิดไปด้วย ฉะนั้น เราก็จะไม่ติเตียนท่าน แต่ควรต้องชี้แจง

ท่านผู้นี้บอกว่า คนไทยชาวอีสาน นับถือหลักอนิจจังตามคำสอนของพระพุทธศาสนา เลยมีชีวิตอยู่ไปวันๆ ท่านว่าอย่างนั้น

นี่นักวิชาการพูดนะ เราจะว่าอย่างไร ถ้าจะเถียงก็ต้องเถียงให้ถูก อย่าเพิ่งไปโกรธ เดี่ยวจะไปเหมือนกับกรณีโปรเฟสเซอร์ ชัตตัน เมื่อสัก ๒๐-๓๐ ปีมาแล้ว

Professor Robert L. Sutton เข้ามาประเทศไทยในโครงการที่จะจัดตั้งคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งปัจจุบันนี้ได้แยกออกไปตั้งเป็นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ตอนตั้งคณะรัฐประศาสนศาสตร์ และพัฒนาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย ก็มีฝรั่งมาช่วยจากมหาวิทยาลัยอินเดียน่า ศาสตราจารย์โรเบิร์ต แอล ชัตตัน ก็เป็นท่านหนึ่งที่เข้ามา

ท่านผู้นี้เข้ามาแล้ว ก็วิจัยสังคมไทย แล้วเขียนหนังสือขึ้นมาเล่มหนึ่งชื่อว่า *Public Administration in Thailand* ซึ่งเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า ปัจจัยสำคัญ ๒ อย่างที่ถ่วงการพัฒนาของสังคมไทย ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ และพระพุทธศาสนา

แล้วก็บอกว่า พระพุทธศาสนาสอนอะไรต่างๆ เช่น เรื่องสันโดษ ทำให้คนไทยเกียจคร้าน เป็นต้น ทำให้ขัดขวางการพัฒนา

ชาวพุทธเราก็โกรธ Sutton กันใหญ่ ด่า Sutton กันแรงๆ แต่ที่จริงเราจะต้องสำรวจตัวเราเองด้วยว่า เราอาจจะใช้คำสอนในพุทธศาสนาผิดพลาดหรือเปล่า

เรื่องเหล่านี้ควรมองให้ดี แล้วเราต้องหาประโยชน์ให้ได้ ในด้านที่เขาเข้าใจผิดพลาด เราก็ชี้แจงอธิบายไป แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็คือเป็นคำเตือนให้เราสำรวจตัวเอง

อนิจจังนั้นมีประโยชน์ทั้งสองอย่าง อนิจจังเป็นหลักความจริงตามธรรมชาติ ไม่เข้าใครออกใคร เมื่อเรารู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มีความเปลี่ยนแปลงไป เป็นความจริงของกฎธรรมชาติ แม้จะมีเหตุการณ์ร้ายผันผวนปรวนแปรเกิดขึ้น แต่ด้วยความรู้เท่าทันนั้น เราก็จะไม่ทุกข์ไม่โศกไม่เดือดร้อนเกินไป และเราจะมีความสุข ทำให้ปลงใจ ปล่อยวางได้

ในแง่นี้ เราใช้อนิจจังในการที่จะทำให้ใจสบาย ปล่อยวาง ไม่ทุกข์ พอมีอะไรเกิดขึ้น เช่นเกิดการพลัดพราก ก็บอกว่า เออ อนิจจัง ไม่เที่ยง มันเป็นไปแล้วตามธรรมดาของธรรมชาติ มันขึ้นต่อเหตุปัจจัยของมัน ไม่ได้ขึ้นต่อความปรารถนาของเรา พอคิดได้ก็ใจสบาย หายทุกข์ได้เร็ว นี่คือนิเวศความรู้เท่าทัน

แต่ถ้าทำได้แค่นี้ จะครบหรือยัง ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พอปล่อยวางโดยปลงอนิจจัง สบายใจแล้ว คราวนี้ปัญหาที่มีอยู่ ก็ปล่อยเลย ไม่เพียรพยายามแก้ไข ถ้าอย่างนี้ก็มาเข้าหลักความประมาทแล้ว

การปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาอันใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด แม้เป็นพระอริยะก็ตาม เมื่อยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ถ้าคิดพูดทำแล้วทำให้เกิดความประมาท ก็ผิดทันที

มีพระอริยะบุคคล ซึ่งเป็นพระภิกษุองค์หนึ่ง ปฏิบัติธรรมไปบรรลุลุผลสำเร็จระดับหนึ่ง แล้วเกิดความภูมิใจว่า เราได้เพียร

พยายามมาจนได้บรรลุคุณวิเศษถึงขั้นนี้แล้ว ภูมิใจตนเอง พอภูมิใจพอใจ พระพุทธเจ้าตรัสทันทีว่า เธอเป็นปมาทวิhari คือเป็นผู้ อยู่ด้วยความประมาท เพราะฉะนั้น หยุดไม่ได้

แม้แต่ได้บรรลุภูมิธรรมสูง ทำความดีอย่างดีแล้ว ถ้าเกิดนอนใจเมื่อใด ก็ผิดหลักทันที คือผิดหลักพระพุทธศาสนาในข้อว่าตกลงไปในความประมาท เช่น สันโดษ ถ้าทำให้เกิดความพอใจแล้วหยุด ความเพียรพยายามเสีย ก็กลายเป็นโทษ ทำให้เกิดความประมาท

อย่างบางคนยึดหลักกรรมเก่า พอประสบเคราะห์ร้ายภัยพิบัติ ก็ปลงว่าเป็นกรรมเก่าของเรา แล้ววนนอกจากปล่อยวาง ก็ปล่อยปละละเลยด้วย หรือไม่ทำอะไร ไม่แก้ไขปรับปรุง นี้กว่าตัวจะไม่ทำกรรม แต่ที่จริงกลายเป็นทำกรรมใหม่ที่เป็นอกุศล กรรมนั้นก็คือความประมาท

เพราะฉะนั้น หลักความประมาทจึงเป็นตัวตัดสิน พระพุทธเจ้าตรัสหลักความไม่ประมาทไว้เป็นหลักการใหญ่ที่ครอบคลุมทั้งหมด เหมือนรอยเท้าช้าง เพราะฉะนั้น ถ้าปฏิบัติไปแล้ว เข้าสู่ความประมาทบ้าง ก็ผิดทันที

ความประมาทนี้เป็นหลุมดัก หรือหลุมพรางใหญ่ ผู้ที่ทำอะไรได้ดี คนที่มีความสุข คนที่ประสบความสำเร็จ มักจะมาตกหลุมความประมาทนี้ ทำให้หมุนเวียนไปในวงจรแห่งความเจริญแล้วเสื่อมของปุถุชน

ทีนี้ อนิจจังเราเอามาใช้ปลง พอปลงแล้ว ปล่อยวางแล้วสบายใจหายทุกข์ ก็ไม่แก้ไขปัญหา ไม่เพียรพยายามที่จะจัดการแก้ไขสิ่งที่ควรแก้ไขและทำสิ่งที่ควรทำต่อไป ก็กลายเป็นประมาทก็ผิดหลัก

พระพุทธเจ้าตรัสสอนนิจจังไว้ นอกจากเพื่อให้รู้เท่าทันภัยทุกข์แล้ว ก็เพื่อความไม่ประมาท พระองค์มีแต่เตือนว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง จะไว้ใจไม่ได้ จะนิ่งนอนใจอยู่ไม่ได้ มีอะไรจะต้องเร่งรัดจัดทำ ก็รีบทำเสีย จะตายวันตายพรุ่งไม่รู้ที่

อย่างไรในบทสวดภัทเทกรัตตสูตร เราก็สวดกันอยู่เสมอว่า “อชฺเชว กิจฺจมาตฺตปฺปิ, โภ ชญฺญา มรณํ สุเว” ความเพียรควรทำเสียแต่วันนี้ ใครเล่ารู้ว่าจะตายในวันพรุ่ง

อนิจจังเตือนให้ทำความเพียรทั้งนั้น จนกระทั่งในที่สุดตรัสปัจฉิมวาจา คือ “อปปมาเทน สมฺปาเทถ” พระองค์ก็ยิ่งโยงความไม่ประมาทไปหาอนิจจังว่า “วชฺชมา สงฺขารา อปปมาเทน สมฺปาเทถ” แปลว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา นี่คือนิจจัง แล้วตรัสต่อไปว่า เพราะฉะนั้น อปปมาเทนะ สัมปาเทถะ จยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม นี่คือต่อด้วยไม่ประมาท

สิกขาคอยฝึกฝนปรับแก้ มีแต่เจริญพัฒนา ไม่ประมาทมาหนุนเร้า ยิ่งก้าวหน้าไม่หยุด

เป็นอันว่า หลักความไม่ประมาทโยงกับอนิจจัง คืออนิจจังเพื่อความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าถึงกับตรัสว่า ถ้าเราไม่ประมาท เช่นปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม ก็มีแต่เจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเลย

ชาวพุทธหลายคนงงและสงสัยว่า เอ พระพุทธเจ้าสอนหลักอนิจจังว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เกิดแล้วต้องดับไป เพราะฉะนั้น เจริญแล้วก็ต้องเสื่อมซิ ทำไมพระพุทธเจ้ามาตรัสชัด

เสียเอง ว่าถ้าปฏิบัติตามหลักการบริหารนิยธรรมแล้ว มีแต่เจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม

นี่คือปริศนาธรรม ที่จริงไม่ได้ขัดกันเลย ถ้าเจาะอันนี้ทะลุได้ ก็สบายใจ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าไม่ประมาทแล้ว ก็ไม่ต้องเสื่อม ที่ตรัสนี้ถูกต้องตามหลักอนิจจัง

หมายความว่า อนิจจังเป็นกฎธรรมชาติ เป็นความจริงตามธรรมดา สิ่งทั้งหลายย่อมเปลี่ยนแปลงไป แต่มันไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเลื่อนลอย มันเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย

เมื่อมันเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ถ้ามีเหตุปัจจัยให้มันเสื่อม มันก็เสื่อม ถ้ามีเหตุปัจจัยให้เจริญ มันก็เจริญ มันจะเจริญหรือจะเสื่อม มันก็เปลี่ยนแปลงอยู่นั่นแหละ

ฉะนั้น ถ้าเราต้องการให้มันเจริญต่อไป เราก็ทำเหตุปัจจัยให้มันเจริญต่อไป มันก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญยิ่งขึ้น

จึงสบายใจได้ว่า ถ้าเรารู้เหตุปัจจัยแล้ว ทำเหตุปัจจัยให้ถูกต้อง มันก็ยิ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญมากขึ้น กฎธรรมชาติก็ไม่ผิด ผลดีก็เกิดขึ้นแก่มนุษย์ คือเจริญยิ่งขึ้นไป

เพราะฉะนั้น มนุษย์ต้องมีการศึกษา เพื่อจะได้มีปัญญา รู้เข้าใจเหตุปัจจัย จะได้ทำเหตุปัจจัยที่ถูกต้อง ที่จะทำให้เกิดความเจริญ เมื่อทำเหตุปัจจัยถูกต้องด้วยความไม่ประมาท ก็มีความเจริญยิ่งขึ้นไป ทั้งในชีวิตของตนและส่วนรวม ทั้งบุคคลก็เจริญ สังคมก็เจริญด้วย ไม่ผิดพลาด

หลักพระพุทธศาสนาที่ให้ไม่ประมาทนี้ จะเป็นหลักประกันว่า เราจะมีแต่เจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม

การที่จะไม่ประมาทอย่างนี้ได้ และจะทำได้ตามความไม่ประมาทนั้น ก็ต้องมีต้องใช้ปัญญา ต้องรู้ว่าสิ่งทั้งหลายไม่ขึ้นต่อความอยากของคน แต่เป็นไปตามเหตุปัจจัย แล้วก็ศึกษาสืบค้นเหตุปัจจัย แล้วก็ทำการที่ตัวเหตุปัจจัย ให้ตรงเหตุตรงปัจจัย ถึงตรงนี้ ก็เข้าหลักอีกว่า เพื่อให้มีปัญญารู้เหตุปัจจัย ก็ต้องศึกษา

ฉะนั้น ถ้าจะให้พระศาสนาเจริญ พระสงฆ์จะต้องอยู่ในไตรสิกขา ด้วยการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน และมีความไม่ประมาทอยู่เสมอ แล้วเราน่าจะใช้หลักเหล่านี้มาเป็นเครื่องวัดวินิจฉัยพฤติกรรมและความเชื่อของชาวพุทธด้วย คือ

๑. ถ้าผิดหลักกรรม มัวไปหวังผลจากการอ่อนน้อมขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาล ไม่มุ่งผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามเมื่อไร ก็ผิด

๒. ถ้าไม่แก้ไขปรับปรุง ไม่ฝึกฝนพัฒนาตน ก็ผิดหลักไตรสิกขา และอยู่ด้วยความประมาท ผิดอีก

นอกจากนั้น ถ้าทำ แต่เป็นการทำในทางที่เพิ่มพูนกิเลส สนับสนุนโลกะ โทสะ โมหะ ก็ผิดอีก เพราะว่าการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาจะต้องทำให้มีคุณธรรมความดีงามและสติปัญญามากขึ้น

ส่วนไสยศาสตร์นั้น มักเอามาใช้ในทางสนองโลกะ โทสะ โมหะ เช่น ทำร้ายหรือแก้แค้นกันบ้าง ทำเสน่ห์ให้ลุ่มหลงบ้าง จะเอาผลประโยชน์บ้าง จึงเสียคุณธรรม ไม่ใช่เสริมคุณธรรม และจึงผิด สำหรับพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นการใช้ในทางที่ดิ่งขึ้นสู่ธรรม อันนี้เป็นเรื่องที่เราชาวพุทธจะต้องตระหนัก

ถ้าเราดำเนินในวิถีทางที่ถูกต้อง คือหันมาใช้วิธีการเรียนรู้หา ปัญญาศึกษาฝึกฝนพัฒนา โดยถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกฝน พัฒนา จะประเสริฐด้วยการฝึก ถ้าทำอย่างนี้จะอยู่หมด ไม่พลาด จากหลักพระพุทธรศาสนา

ถ้าเราถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐเสียแล้ว เราก็เลย ประมาท เราก็เลยไม่ฝึกฝนพัฒนาตัว

เพราะฉะนั้น ต้องเติมคำสอนของพระพุทธรเจ้าลงไปว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐด้วยการฝึก ถ้าไม่ฝึกแล้วหาประเสริฐไม่ จะเติมต่อไปอีกก็ได้ว่า ถ้าไม่ฝึกแล้วแยกว่าสัตว์ทั้งหลายอื่น

โลกต้องการการศึกษาที่พัฒนาคนได้ถูกต้อง เรามาให้คำตอบสนองความต้องการของโลกกันเถิด

เมื่อพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า การนับถือไสยศาสตร์สิ่ง ศักดิ์สิทธิ์อำนาจดลบันดาลภายนอกนั้น ต่างจากการนับถือ พระพุทธรศาสนามาก

การนับถืออำนาจเวทย์ลบล้างดลบันดาลแบบนั้น ทำให้คนหวังพึ่ง สิ่งภายนอก ไม่เพียรพยายามทำการด้วยตนเอง มัวแต่คิดอ้อนวอน เอาอกเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือรอคอยฤทธิ์เดชของผู้อื่น ตัวเองไม่มีอะไรดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็สนิติปัญญาหรือความสามารถ หรือ คุณธรรมความดี มีแต่จมลง ถอยลง เลยไม่ได้ฝึกฝนพัฒนาตน

อย่างนี้ก็แค่เข้าหลักที่ว่า ศาสนาช่วยเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยว จิตใจ เอาพอบลอบใจอุ่นใจ

แต่พระพุทธศาสนาไม่ใช่มีไว้เพียงเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ถ้าเป็นเช่นนั้น พระพุทธศาสนาก็ไม่ต้องเกิดขึ้น เพราะอินเดียนั้นก่อน พุทธกาล เขามีที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่แล้ว และมีมานานแล้ว

แต่ที่พระพุทธศาสนาต้องเกิดขึ้น ก็เพราะปัญหาจากที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจนี้แหละ

ที่ว่าศาสนาเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจนั้น จะต้องถามต่อไปว่า ยึดเหนี่ยวแบบดิ่งลง หรือ ยึดเหนี่ยวแล้วดิ่งขึ้น

ศาสนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภูถาณูภาพอะไรๆ นั้น เมื่อเชื่อถือหวังพึ่งแล้ว ถ้าเป็นอย่างที่ว่าเมื่อกี้ ก็คือดิ่งลง ทำให้หลงไหลหมกจมอยู่ในโลก โกรธ หลง

คนอินเดียนก่อนพุทธกาล มัวแต่อ้อนวอนเช่นสรวงบุชชาญญู คิดแต่ขอและรอคอยเทพเจ้าดลบันดาล คิดว่าจะให้เทวดาองค์ไหนช่วย แทนที่จะถามตัวเองว่า เราจะต้องทำอะไร และเราจะต้องแก้ไขปรับปรุงตัวเราและพัฒนาการกระทำของเราอย่างไร เลยไม่ไปไหน

พระพุทธเจ้ามาทรงสั่งสอน ประกาศศาสนาชนิดเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวแบบดิ่งขึ้น คือ เมื่อนานับถือหรือเชื่อแล้ว ก็จะทำให้กำลังและแสงสว่าง นำเขาขึ้นพ้นออกมาจากความมืด ความหลง และปวงกิเลส ให้เขาฝึกฝนพัฒนาตน มีคุณธรรมมากขึ้น มีปัญญามากขึ้น ช่วยกันเองในหมู่มนุษย์ได้ดีขึ้น จนมนุษย์พึ่งตนเองได้ มีอิสรภาพ และสร้างโลกที่เป็น *อัมพยาศัย* แปลว่า ไม่มีการเบียดเบียน คือร่มเย็นมีสันติสุข

พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลแบบอย่างแห่งมนุษย์ที่ได้พัฒนา คือได้ฝึกตนเต็มที่แล้ว จนกระทั่งได้เป็นพุทธะ เราตั้งพระองค์ไว้เป็นต้นแบบ สำหรับระลึกแล้วจะได้เตือนใจเรา

ทำไมพระพุทธรูปเจ้าจึงเป็นองค์แรกในพระรัตนตรัย เพราะว่าเมื่อระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า ก็เตือนใจเราทันที ให้ระลึกถึงความเป็นมนุษย์ของเรา ที่เราก็มีย่เหมือนกับพระพุทธรูปเจ้า

หลักศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาข้อแรกคือ ตถาคตโพธิ์สัทธา แปลว่า ศรัทธาเชื่อในพระบัญญัติสัจจู้ของตถาคต

แปลอีกทีหนึ่งว่า ความเชื่อในปัญญาที่ทำให้มนุษย์ตรัสรู้กลายเป็นพุทธะ ก็คือเชื่อในศักยภาพของมนุษย์นั่นเอง

เมื่อมนุษย์เชื่อในศักยภาพของตนเองแล้ว ระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า ก็ตื่นตัวขึ้นมา และเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนที่เป็นมนุษย์นั้น ที่ฝึกฝนพัฒนาให้เป็นพุทธะได้

พร้อมกันนั้นก็เกิดความสำนึกตระหนักในหน้าที่ของเราขึ้นมาว่า เราจะต้องศึกษา ต้องฝึกฝนพัฒนาตน

ยิ่งกว่านั้นเรายังได้ปฏิบัติทาของพระพุทธรูปเจ้าและพระโพธิ์สัตว์มาเป็นกำลังใจในการฝึกตนนั้น และยังแถมได้วิธีปฏิบัติตลอดจนประสบการณ์ของพระพุทธรูปเจ้าที่พระองค์ปฏิบัติมาแล้ว โดยเราไม่ต้องลองผิดลองถูกอีก เราได้เปรียบกว่าพระองค์ คือเอาประโยชน์จากความรู้และวิธีการสำเร็จรูปของพระองค์มาใช้เลย

ชาวพุทธต้องเป็นคนเข้มแข็ง มีศรัทธาชนิดที่มั่นใจในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ที่จะดีเลิศประเสริฐรู้ได้ด้วยการศึกษา และหวังผลจากการกระทำ พยายามพัฒนาตัวให้พึ่งตนได้

หลักการแห่งกรรมก็ดี ลิกขาก็ดี ความไม่ประมาทก็ดี ล้วนทำให้เกิดความเข้มแข็งที่จะก้าวต่อไปทั้งนั้น แล้วยังมีคติแห่งการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิ์สัตว์มาหนุนอีก

พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของบุคคลที่มีความเข้มแข็ง เรื่องราวต่างๆ ของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ที่มีอยู่มากมาย นั้น ล้วนเป็นเรื่องของการบำเพ็ญเพียร และการพยายามแก้ปัญหา ด้วยปัญญา ท่านเล่าเรื่องเหล่านี้ไว้ ก็เพื่อให้เป็นเครื่องหนุน กำลังใจของชาวพุทธ

ชาวพุทธจะต้องมีความเข้มแข็งในการทำความดี สร้างสรรค์ และพัฒนาตัวต่อไป เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ ไม่ใช่คอยขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ หรือจากเทพเจ้าทั้งหลาย

ชาวพุทธต้องมั่นในธรรม คือในหลักการแห่งความจริง ความถูกต้องดีงาม และความรู้ในธรรมดาของธรรมชาติที่สิ่งทั้งหลาย เป็นไปตามเหตุปัจจัย เมื่อถูกธรรมแล้ว ก็ไม่หวั่นไหว แม้ต่อเทพเจ้า

หลักการของพระพุทธศาสนาในเรื่องนี้ชัดเจนมาก คือ **ธรรมสูงสุด**

แม้พระพุทธศาสนาจะไม่ปฏิเสธเทวดา แต่ถือว่า **ธรรมต้องเหนือเทพ**

ตามปกติ ชาวพุทธจะอยู่ร่วมกับสรรพสัตว์ รวมทั้งเทพเทวา อย่างเพื่อนร่วมโลก ด้วยเมตตาไม่มีตรีปรารถนาดีต่อกัน ไม่อิจฉา วอนหวังผลประโยชน์จากกัน ต่างคนต่างพัฒนาตนยิ่งขึ้นไป แต่ถ้า มีกรณีขัดแย้งกัน เกิดปัญหาต่อกัน ต้องเอาธรรมตัดสิน

ถ้ามนุษย์ถูกธรรม เทพต้องยอม ในคัมภีร์พุทธศาสนามี เรื่องราวเล่าไว้มาก เพื่อสนับสนุนคตินี้ ให้ชาวพุทธเข้มแข็งยืนหยัด อยู่ในธรรม

แม้เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกัน ปกครองกันเอง ก็ต้องให้ทุกคนถือธรรมเป็นใหญ่ ที่เรียกว่า *ธรรมาธิปไตย*

เวลานี้มักกล่าวว่า คนในสังคมโน้มไปทางที่จะถือเงิน อามิส หรือผลประโยชน์เป็นใหญ่ กลายเป็นธนาธิปไตย ถ้าเป็นอย่างนั้น ประชาธิปไตยจะอยู่ไม่ได้ เพราะระบอบประชาธิปไตยของสังคมจะอยู่ได้ด้วยดี ต่อเมื่อประชาชนมีคุณสมบัติแห่งธรรมาธิปไตย

การถือธรรมเป็นใหญ่ ยกธรรมเป็นมาตรฐานสูงสุด เป็นหลักการใหญ่ของพระพุทธศาสนา

รวมแล้ว เมื่อบริษัทพระพุทธเจ้าเป็นองค์พระรัตนตรัย เราก็ได้ประโยชน์ที่เดียวถึง ๔ ประการ

แล้วการระลึกถึงพระพุทธเจ้าก็โยงเราเข้าสู่ธรรมว่า เธอจะฝึกฝนพัฒนาตนตามธรรม ต้องเข้าถึงตัวความจริงในธรรมชาติ ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎแห่งธรรมชาติ คือความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

เป็นอันว่า เราจะต้องปฏิบัติฝึกตนตามธรรมนั้น ธรรมก็มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต คือเป็นสรณะของเรา ชีวิตของเรา ก็กลายเป็นชีวิตแห่งการฝึกฝนพัฒนา คือ เป็นชีวิตแห่งศึกษา

ด้วยการมีชีวิตแห่งศึกษา เราก็เข้าสู่มรรคาแห่งอริยะ ที่เราจะทำได้ตัวให้เป็นอย่างพระอริยะทั้งหลาย ซึ่งได้ฝึกฝนตามอย่างพระพุทธเจ้า จนได้เป็นพยานแห่งการตรัสรู้ของพระองค์โดยมาร่วมเป็นสงฆ์

นี่ก็คือ เรามีหน้าที่ต้องสร้างสังฆะคือสงฆ์ขึ้นไปด้วย โดยการฝึกฝนพัฒนาตนให้เข้าไปร่วมในสังคมแห่งการศึกษา แล้วพัฒนายิ่งขึ้นไปสู่จุดหมายแห่งสันติสุขและอิสรภาพที่สมบูรณ์ในที่สุด

เมื่อคนพัฒนาขึ้นมาด้วยการศึกษาแบบไตรสิกขา ให้มีปัญญาของพุทธศาสตร์แล้ว ถึงขั้นนี้ ความหลงใหลของไสยศาสตร์ย่อมไม่มาแผ้วพาน เขาพ้นเป็นอิสระแล้ว

อันนี้เป็นเรื่องของระบบของพระพุทธรศาสนา ถ้าเราเข้าใจตระหนักในหลักการนี้แล้ว ก็เอามาประยุกต์ใช้กับสังคมโลกทั้งหมด เพราะโลกนี้เป็นโลกของมนุษย์

มนุษย์มีธรรมชาติพื้นฐานเป็นอย่างเดียวกันทั้งนั้น เราจะต้องพัฒนามนุษย์ในแนวทางนี้ เพื่อแก้ปัญหาของมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากการติดตันของอารยธรรมที่หลงทางพัฒนาผิดพลาดไป จนทำให้หวั่นกลัวกันว่าจะนำโลกไปสู่ความพินาศวิบัติในไม่ช้า

เท่าที่พูดมาเป็นข้อเสนอนะเนในวันนี้ เริ่มจากเรื่อง que คิดว่าเป็นข่าวไม่ดี ที่ไม่เป็นมงคล แต่เราอาศัยเรื่องที่ไม่เป็นมงคลนี้มาเป็นข้อปรารภ มาพูดกันในการหาทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหา และทำการปรับปรุงต่างๆ ถ้าการแก้ไขปรับปรุงหรือแม้แต่อย่างน้อยความตื่นตัวเกิดมีขึ้นได้ ก็คงจะเป็นประโยชน์คุ้มค่า

วันนี้ ที่ได้แสดงปาฐกถามา ก็เป็นการถือโอกาสที่ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดงานมุทิตาจิตแด่ท่านอาจารย์กรุณา กุศลลาสัย และท่านอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ จึงได้ขอโอกาสท่านไว้ก่อนตั้งแต่ต้นว่าจะปรารภสิ่งที่เป็นข่าวอันเป็นอัปมงคลมา เพื่อพูดถึงพระพุทธรศาสนาที่เป็นอุดมมงคล เป็นการใช้งานมงคลของท่านมาทำสิ่งที่เกื้อกูลที่อาจจะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาของเราต่อไป

ในฐานะที่ท่านอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นผู้ปรารถนาความดีงามความเจริญแก่พระศาสนา ต้องการสร้างสรรค์ประโยชน์อยู่แล้ว หากว่าการปาฐกถาครั้งนี้จะมีประโยชน์อันใดเกิดขึ้นบ้าง ก็ขอร่วมเป็นเครื่องแสดงมุทิตาธรรมแต่ท่านอาจารย์ทั้งสอง

ขออาราธนาคุณพระรัตนตรัย พร้อมด้วยบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญ เป็นเครื่องแสดงถึงความระลึกคุณของท่านอาจารย์ พร้อมทั้งเป็นเครื่องอวยชัยให้พร ขอคุณความดีเหล่านั้น จงเป็นปัจจัยอภิลักขณ์ให้ท่านอาจารย์ ภรรยา กุศลลาภ และท่านอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ พร้อมทั้งครอบครัวญาติมิตร โยมสาธุชน สหธรรมิก ในที่ประชุมนี้ ตลอดทั้งผู้ฟังทั่วไปและชาวพุทธ จนถึงชาวโลกทั้งปวง เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย เจริญด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังปัญญา ที่จะบำเพ็ญกิจกรณีย์ ให้บรรลุผลสำเร็จ เพื่อประโยชน์ยิ่งๆ ขึ้นไป แก่ชีวิตและสังคม

ขอทูกท่าน โดยเฉพาะพระสงฆ์ ซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องผู้ริเริ่มพิธีในวันนี้ และทางสมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ร่วมด้วยทุกท่าน จงเจริญในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความร่มเย็นเป็นสุขในธรรม โดยทั่วกันทุกท่าน ตลอดกาลทุกเมื่อ เทอญ.

บันทึกท้ายเล่ม

สถานการณ์พระพุทธรูปศาสนา: ทวนกระแสไสยศาสตร์นี้ เกิดขึ้นเกือบ ๒๐ ปีแล้ว ในปี ๒๕๓๘ มีชื่อในครั้งนั้นว่า สถานการณ์พระพุทธรูปศาสนา: กระแสไสยศาสตร์ หลังจากมีการพิมพ์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง ก็เหมือนถูกลืมเจียบหายไป

จนกระทั่งถึงปีนี้ เมื่อมีบางท่านคิดจะพิมพ์ขึ้นอีก ก็หาข้อมูลต้นแบบไม่พบ (แม้แต่ในประมวลผลงานของผู้เขียนนี้ ที่บางท่านและบางสถาบันรวมเป็น .pdf files บันทึกใส่ DVD-ROM บ้าง ทำเป็น e-books บ้าง ที่ค้นดู ๓ ชุด ก็ไม่มีหนังสือเล่มนี้) ยิ่งกว่านั้น ข้อมูลเดิมในระบบ MAC ก็สูญหายไปแล้ว แต่ยงดีว่า คุณวีระ สันติบุรณ ได้แปลงข้อมูลเดิมนั้นเข้าไว้ในฐานข้อมูลระบบ PC และมอบให้รักษาไว้ที่วัด จึงนำข้อมูลนั้นมาใช้ทำงานครั้งนี้

ในการจัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือขึ้นใหม่ ได้ถือโอกาสจัดปรับให้อ่านง่าย ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เช่น ซอยย่อหน้าดีขึ้น รวมทั้งได้เขียนเพิ่มแทรกเข้าไปอีก ๑ หัวข้อ (หน้า ๕๕ “พอเถาะ คาถาหมุบหมิบอำพรางของไสยศาสตร์ ฟังองอาจด้วยพุทธคาถา ที่ชี้ทางปฏิบัติชัด ให้เกิดปัญญา”) และเพื่อให้ชื่อหนังสือสื่อความหมายชัดยิ่งขึ้น จึงได้เติมคำว่า “ทวน” ลงไปหน้า “กระแสไสยศาสตร์”

เข้าใจว่า ท่านผู้คิดจะพิมพ์หนังสือขึ้นใหม่คราวนี้ (แจ้งต่อๆ มา ไม่ได้พบกัน) คงปรารถนาเหตุการณ์ในวงการศาสนาที่กระทบศรัทธาในช่วงนี้ จึงอยากจะเตือนสติ-ให้ปัญญาแก่ประชาชน ซึ่งควรอนุโมทนา และเมื่อมองย้อนหลังไป หนังสือเล่มนี้เอง ก็เกิดขึ้นจากการพูดโดยปรารถนาเหตุการณ์คล้ายกันอย่างนี้ในวงการศาสนาครั้งนั้น แต่จะคือเหตุการณ์เรื่องใด ก็ขอให้ผู้อ่านทวนระลึกเรื่องเก่ากันเอง สารอยู่ที่ว่า ถ้าเราไม่ได้บทรเรียน และไม่แก้ไขปรับปรุง มัวจมอยู่ในความประมาท ประวัติศาสตร์ก็คงซำรอยไม่รู้จบ

ขออนุโมทนาท่านผู้ดำริให้การบุญตั้งต้น และขอให้กุศลองงามต่อไป

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)

๓ สิงหาคม ๒๕๕๖